Jerzy Urbański

R.

Nr. 1

Brødrene Karamasov

B R Ø D R E N E K A R A M A S O V

av

FJODOR DOSTOJEVSKIJ

Bearbeidet for scenen
av
Jerzy Krasowski

Norsk tekst ved Ole Michael Selberg,
hovedsakelig på grunnlag av Olav Brochs
oversettelse av romanen

Rogaland Teater, 1987

PERSONENE
(i den rekkefølge hvori de viser seg på scenen)

FJODOR PAVLOVITSJ KARAMASOV
IVAN
DMITRIJ (MITJA) } hans sønner
ALJOSJA (ALEKSEJ)
PJOTR ALEKSANDROVITSJ MIUSOV
RAKITIN
"DEN GAMLE" SOSIMA
FADER PAISIJ
SMERDJAKOV
GRIGORIJ
GRUSJKA (AGRAFENA ALEKSANDROVNA)
FENJA
HERR WROBLEWSKI
VERTSHUSHOLDEREN - Gospodarz w Mokrem
FORHØRSDOMMEREN - Sędzia śledczy
LENSMANNEN - sprawnik
STATSADVOKATEN - Prokurator
DOMMEREN - Sędzia
FORSVAREREN - obrońca
DJEVELEN - Diabeł
~~BØNDER; BONDEJENTER; POLITIMENN~~

Betoning av øvrige navn som forekommer i teksten:

Katerina Ivanovna, Kusma Kusmitsj Samsonov, Matrjona, Tsjermasjna Mokroje

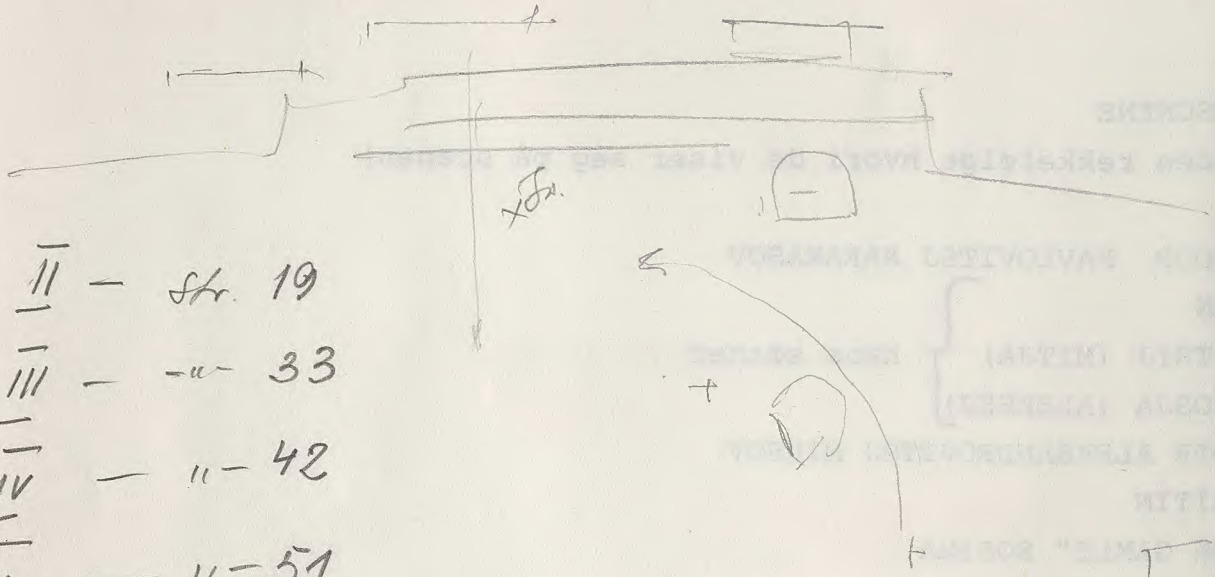

II — str. 19

III — -"- 33

IV — -"- 42

V — -"- 51

VI — -"- 63

VII — -"- 79

VIII — -"- 90

IX — -"- 97

I

FØRSTE BILDE
Et klosterinteriør. Fjodor Pavlovitsj Karamasov, Ivan Fjodorovitsj Karamasov, Pjotr Aleksandrovitsj Miusov og Fader Paisij kommer inn.

MIUSOV

Fjodor Pavlovitsj, vi har, hadde jeg nært sagt, fått audiens hos en hellig person. Hvis De begynner å spille bajas....

FJODOR

Den "gamle" fantastiske "gamle". Her har vi eneboergården, med femogtyve munker som tenker på sin sjefs frelse glor på hverandre og eter kål. Og ikke et eneste kvinnfolk slipper inn gjennom porten, det er nå det rareste av alt. Men hvordan kan det ha seg at den "gamle" tar imot damer, etter hva folk sier?

FADER PAISIJ

Kvinnekjønn av almuen er det her nå også. Og for høyere stilte damer er det tinnredet to små rom. Den "gamle" kommer ut til dem gjennom en gang på utsiden, så sant han er frisk.

FJODOR

Da fører det altså allikevel en liten sti fra eneboergården til fruentimmerne. Ja, tro nå endelig ikke at jeg insinuerer noe, hellige fader, jeg bare...

MIUASOV

Fjodor Pavlovitsj, jeg snur og lar Dem bli igjen her alene; og er ikke jeg her, vil De bli kastet på dør, det sier jeg Dem.

FJODOR

For meg kan De gjøre som De vil, Pjotr Aleksandrovitsj. Se her, litt av en rosendal de bor i.

FADER PAISIJ

Nå får De vente her et øyeblikk, mine herrer, så skal jeg si fra til den gamle at dere er kommet.
(går ut).

MIUSOV

Fjodor Pavlovitsj, oppfør Dem skikkelig, ellers skal De komme til å angre!

FJODOR

Jeg begriper ikke hva De farer slik opp for - ja, De har kanskje noen småsynder på samvittigheten. Folk sier jo at han ser på øynene hva hvermann har på hjertet. Men at De skulle legge slik stor vekt på slike folks mening - De, pariseren og foregangsmannen! De forbløffer meg, virkelig!

(Sosima, Fader Paisij, Aljosja Karamasov og Rakitin kommer inn).

På prikken til fastsatt tid! Aljosja, har du fortalt den høyhellige fader hvorfor vi holder denne familiesammenkomsten her hos ham? Har du fortalt ham hva det dreier seg om?

ALJOSJA

Ja, far.

FJODOR

Den tredje sønnen min, Dmitrij Fjodorovitsj er ennå ikke kommet. Jeg ber om unnskyldning på hans vegne, hellige gamle. Selv kommer jeg derimot alltid på minuttet; for jeg husker på at punktlighet er en kongelig dyd.

MIUSOV

De er da riktignok ikke konge!

FADER FRIST

Nå har De vendt hur er øvebikk, mine herrer, så skal jeg se om jeg til den pæmia at dere er kommet.
(går ut).

MIDSØT

Fjodor Pavlovitsj, oppfor den skikkelig, ellers skal De komme til å angre!

FJODOR

Jeg beseiper ikke hva De fører alle opp for - ja, De har kanskje noen smågrunner og samvitsligheten, fris eller ja et han ser på dyrene hva øvermun har da hjertet, men at De skulle lemle alle sitt vekt på slike trifle - nei, det, patsarer og forsøpsmenneskene De forbidtfer meg, vitskelig!

(Rosina, Fader Frist, Aljosja, Rakitinov og Katerina kommer inn).

Å gutkaen til fascete tiø! Aljosja, her de forrakt den hdyrsi, jeg fader hvorfor vi holder denne familiesammenkomsten der inn bang? Nei de forstå hun hva den dreier seg om!

ALJOSJA

Ja, fa.

FJODOR

Jeg tre la kommen vin, Katerina "forbedrerinn" er en i lille kommer. Jeg ser om smigrighing på kone venne, nei!ine gamle. Selv kommer jeg dersom sitiig på minutet; for jeg hører på at pumrhjeder er en kostelig ord.

MIDSØT

Se er de riktigdom lure kunst!

FJODOR

Nei, sant nok, jeg er ikke konge. Og tenk Dem, Pjotr Aleksandrovitsj, at det visste jeg ved Gud selv også! Bestandig skal nå mine ord komme slik mal á propos! Deres høyærverdighet - foran Dem står en klovn og bajas! Slik presenterer jeg meg. Gammel vane, dessverre! Og når jeg undertiden er uheldig med småløgnene mine, så lyver jeg likevel med hensikt, i den hensikt nemlig å behage og få folk til å le. For det er jo slik at det gjelder å behage, ikke sant? Jeg husker at jeg en gang for mange år siden kom i skade for å si til en viss innflytelsesrik person: "Deres frue er en ytterst kilen dame". Jeg tenkte selvfølgelig på hennes æresfølelse, henns moralske egenskaper, men forsyne meg svarte han ikke: "Har De klødd henne kanskje?" Dermed kunne jeg ikke dy meg, det falt meg inn at jeg skulle være elskverdig. "Ja visst har jeg det", sa jeg. Men da ble det selvsagt han som klødde meg... bestandig har jeg det med å ødelegge for meg selv på den måten.

MIUSOV

Det gjør De nå også.

FJODOR

Nei, virkelig? Ja, tenkt Dem, det visste jeg selv også. Når jeg føler at en spøk ikke slår an, begynner begge kinnene å skrumpe inn mot underkjeven, så jeg nesten får krampe. Sånn! (demonstrerer det)
Det er noe jeg har hatt helt fra ungdommen av. Jeg er bajas i bunn og grunn, fra fødselen av, aldeles som med tullingen, Deres høyærverdighet. Det kan godt være at en uren ånd har tatt plass i meg, men i så fall er det ikke rare greiene, for da hadde den valgt seg en fornemmere bolig - bare ikke hos Dem, Pjotr Aleksandrovitsj, for De er jo heller ikke akkurat noe fint losji.

MIUSOV

(til Sosima) De må tilgi... kanskje virker det som om jeg også er med på disse uverdige narrestrekene. Min feil er at jeg trodde at selv Fjodor Pavlovitsj ville ta seg sammen i nærvær av en så ærveridg person.... (gjør mine til å gå)

SOSIMA

Ta det med ro, kjære Dem. Jeg ber Dem være min gjest.

FJODOR

Ærverdige gamle, si om jeg krenker Dem ved min livlighet eller ikke!

SOSIMA

Jeg ber Dem, ikke sjener Dem, føl Dem helt som hjemme.

FJODOR

Helt som hjemme? Det vil si som naturen har skapt meg? Velsignede fader - "velsignet er det liv som bar deg og de bryster du diet". Isære brystene! Lærer!
(faller på kne)
hva skal jeg gjøre for å arve det evige liv?

SOSIMA

De har lenge visst hva De har å gjøre. Forstand mangler De jo ikke: hengi Dem ikke til drukkenskap, hengi Dem ikke til vellyst. Men fremfor alt - lyv ikke! Den som lyver for seg selv og andre, lar seg lettest krenke; for en krenkelse kan somme tider føles svært behagelig, ikke sant? Reis Dem nå, jeg ber Dem så pent. Alt det der er jo også løgnaktige fakter...

FJODOR

Du velsignede mann! La meg kysse din hånd.
(kysser ham på hånden)
Nettopp, det er nettopp behagelig å bli krenket. Aldri før har jeg hørt noen si det så godt, hellige fader. Ja nettopp - jeg har hele livet latt meg krenke inntil velbehag, krenke med estetikken for øye, for det er ikke bare behagelig, det er til tider endog skjønt å være den krenkede. Dette siste glemte du, store gamle: det er skjønt! Apropos - det hadde jeg nær glemt - nå må De forby Pjotr Aleksandrovitsj å avbryte meg - jo, jeg ville spørre Dem, ærverdige fader, om det er sant det som fortelles i det store Legendarium, om en hellig undergjører som ble pint for sin tro, og da de til slutt hugget hodet av ham, så reiste han seg, tok hodet opp

SOSIMA

Ta det med ro, kjære Dem, jeg ber Dem være min gjest.

FLODOR

Ærværdige gamle, så om jeg kronker Dem ved min livslyster eller ikke!

SOSIMA

Jeg ber Dem, ikke sjener Dem, igjl Dem bøit som hjemme.

FLODOR

Reit som hjemme? Det vil si som naturen her skaph meg? velsignede fader - "velsignet er det liv som har det og de brystet du diet". Isære brystene! Lærer!
(faller på kne)
hva skal jeg gjøre for å arve det evige liv?

SOSIMA

De har lange visst hva De har å gjøre. Forstand mangler De ju ikke; hengi Dem ikke til drømmerier, hengi Dem ikke til vellyst. Man fremtor alt - lyv ikke! den som lyver for seg selv og andre, lar seg lettest fremme; for en kronkelse kan komme tilbøi ønske benegtelig, ikke sant? Reis Dem nå, jeg ber Dem så pent. Alt der ser ut ja ogsl lepmakrige fæter...

FLODOR

Du velsignede mann! Ja meg kjøre dem bånd.
(kysser ham på hånden)
Nettopp, det er nettopp behagelig å bli kronker. Ikke for har jeg nytt noen ut det så godt. Velsigne fader, ja nettopp - jeg har hele livet lagt meg kronke tunrtl velsbeg, kronke med estetikken for øye, for det er ikke bare hengelig, der er til ikke endog skånt å være den kronkede. Dette state glemte du, store gamle; det er skjønt! Apropos - det hadde jeg nær glemt - nå må de torby fjøtt Alexandrovitsj å svrylie meg - jo, jeg ville gjøre hum, ærværdige fader, om det er sant det som forteller i det store fogmdarium, om en helige undergjører som lig pint for sin tro, og så de til sivet hugget hoder av ham, så reiste han seg, tok hoder opp

og "kyssede det elskeligen og bar det et langt stykke i hendene, mens han "kyssede det elskeligen". Er det sant eller ikke, verdige fedre?

SOSIMA

Nei, det er ikke sant.

FADER PAISIJ

Noe sånt finnes ikke i hele det store Legendarium. Hva var det for en helgen De sa det var skrevet om?

FJODOR

Jeg vet ikke selv hvem det er. Det kjenner jeg ikke til. Jeg er blitt ført bak lyset, forstår jeg. Det er noe jeg har hørt, og vet De hvem det var som fortalte meg det? Jo, den herren der - Pjotr Aleksandrovitsj Miusov.

MIUSOV

Jeg har aldri fortalt Dem noe sånt - jeg snakker jo aldri med Dem!

FJODOR

Nei visst, De fortalte det heller ikke til meg, men De gav det til beste i et selskap hvor jeg også var, for fire år siden. Og når jeg nevnte det, så var det fordi De med denne fortellingen brakte min tro til å vakle, Pjotr Aleksandrovitsj. De hadde ingen anelse om det, men jeg for min del vendte hjem med vaklende tro, og fra den tid av har jeg vaklet mer og mer.

MIUSOV

For noe sludder, sludder og vås alt sammen. Jeg har muligens en gang kommet til å nevne... Hva prater man forresten ikke om ved et middagsbord...

FJODOR

Ja, De var i middag, De, men jeg mistet troen.

MIUSOV

Hva raker Deres tro meg!

FJODOR

Trefoldig velsignede mann! Tror De, ærverdige fader, at jeg alltid lyver og opptrer som bajas? Jeg har hele tiden bare følt Dem på tennene, om det er levelig sammen med Dem. Jeg gir Dem herved min smigrende attest: det går an å leve sammen med Dem! Kom, Ivan Fjodorovitsj, min elskede sønn. Nå skal jeg tie stille.

FADER PAISIJ

Vi diskuterer en artikkel av Ivan Fjodorovitsj Karamasov. Han har nylig skrevet en artikkel hvor han inntar et høyst interessant standpunkt. Han nekter nærmest å godta kirkens adskillelse fra staten.

SOSIMA

Det er interessant, men hvordan skal det oppfattes?

IVAN

Jeg går ut fra den tese at en sammenblanding av de to elementer, det vil si av kirkens og statens særskilte vesen, aldri kan resultere i noen normal tilstand, ja, ikke engang i en tilstand av tilnærmet likevekt. Falskheten ligger nemlig i selve sakens grunnlag. Kirken kan umulig slå av på sine prinsipper, den må sikte mot å gjøre hele verden, alle stater, til kirke. Følgelig er det ikke kirken som må søke seg en bestemt plass i staten, men tvert imot: en jordisk stat bør i fremtiden helt gå over til kirke, bli til intet annet enn kirke. Der har De hele min artikkel, i hvert fall dens nøyaktige program.

MIUSOV

Nå, jeg må innrømme at De beroliger meg litt der. En vakker utopisk drøm altså, om at krig, diplomater, banker o.s.v. skal forsvinne. Endog noe som minner om sosialismen. Besynderlig, i høyeste grad besynderlig!

FADER PAISIJ

Hva er det De finner så besynderlig?

MIUSOV

Staten utslettes og kirken opphøyes til stats rang!

FADER PAISIJ

De behager å forstå saken aldeles forkjært! Det er ikke kirken som forvandles til stat, det bør De forstå! Det er jo nettopp Roma og dets drøm. Tvert om: det er staten som går over til kirke, hever seg til kirke og blir kirke over hele jorden. Dette er den ortodokse tros store forutbestemmelse på jorden. Det er i Østen denne stjerne vil gå opp.

MIUSOV

I Paris, for flere år siden, kort etter desemberrevolten, slumpet jeg til å treffe en høyst interessant herre. Han var, nå ja, ikke politibetjent, men noe i retning av sjef for en hel avdeling av det hemmelige politi, og altså en innflytelsesrik person. Vi snakket om de revolusjonære sosialister, som den gang ble forfulgt av politiet. "Egentlig", sa han, " er vi ikke så redde for alle disse sosialistiske anarkistene og revolusjonsmakerne. Men det finnes blant dem en liten håndfull mennesker av en litt egen sort: det er de som tror på Gud og samtidig er sosialister. Dem er det vi frykter mest, dét er et farlig folkeferd!" Av en eller annen grunn kom jeg plutselig til å tenke på disse ordene hans igjen...

FADER PAISIJ

Det vil si, De andvender dem på oss og ser i oss sosialister?
(Dmitrij Fjodorovitsj Karamasov kommer plutselig inn)

DMITRIJ

(til Sosima) Jeg ber om tilgivelse for at De har måttet vente så lenge på meg. Men Smerdjakov, tjeneren som far sendte, svarte to ganger at møtet var satt til klokken ett.

SOSIMA

Ta det med ro. Det gjør ingenting. De er bare blitt litt forsinket, det er det hele...

DMITRIJ

Jeg er takknemlig for at De er så overbærende.
(setter seg)

MIUSOV

Jeg ser at Ivan Fjodorvitsj smiler, han har sikkert noe interessant på hjerte igjen.

IVAN

Det er ikke bare liberalere og dilettanter som blander sammen soialisme og kristendom, i mange tilfeller gjør gendarmene det også.

MIUSOV

For ikke mer enn fem dager siden erklærte Ivan Fjodorovitsj under en disputt høytidelig at på hele jorden finnes det ikke noe som tvinger menneskene til å elske sin neste, at en naturlov som sier at man skal elske menneskeheten, slett ikke eksisterer, og at hvis det er og hittil har vært kjærlighet på jorden, da er den ikke en følge av noen naturlov, men utelukkende av at menneskene har trodd på sin udødelighet. Ivan Fjodorovitsj tilføyde i den forbildelse at det er nok å utrydde menneskehetens tro på sin udødelighet, så vil kjærligheten forsvinne med det samme.Og ikke nok med det: da vil det ikke lenger eksistere noe umoralsk, alt vil være tillatt, endog menneskeeteri. Og for enhver som hverken tror på Gud eller på sin egen udødelighet, må egoisme inntil det forbryterske ikke bare bli tillatelig for mennesket, men til og med erkjennes for den uomgjengelige, fornuftigste og kanskje endog nobleste utvei i hans stilling.

DMITRIJ

Om forlatelse - jeg hørte vel ikke feil: "det forbryterske må ikke bare bli tillatelig, men endog erkjennes for den nødvendigste og forstandigste utvei av den stilling som ethvert gudløst menneske befinner seg i!" Var det ikke slik?

FADER PAISIJ

Jo, nettopp slik.

DMITRIJ

Det skal jeg huske på

MIUSOV

Jeg ser at Ivan Fjodorovitsj smiler, han har åpenbart noe interessant på hjerte igjen.

IVAN

Det er ikke bare liberalere og dilettanter som skander sammen sosialisme og kristendom, i mange tilfeller gjør djevlene det også.

MIUSOV

Jer ikke mer enn jeg dager alden erklærte Ivan Fjodorovitsj under en diskret hvytidelig at på hele jordkloden finnes det ikke noe som tvinger menneskene til å elske sin neste, er en naturlov som sier at man skal elske menneskeheten, slett ikke ensisterer, og at hvis det er og hittil har vært fjærlighet på jorden, da er den ikke en følge av noen naturlov, men utelukkende av at menneskene har trodd på sin udødelighet. Ivan Fjodorovitsj tilføyde i den forholdelse at det er nok å utrydde menneskenatens tro på sin udødelighet, så vil kjærligheten forsvinne med det samme. Og ikke nok med det: da vil det ikke lenger eksistere noe naturlig, alt vil være tillatt, endog menneskeofrer. Og for enhver som hverken tror på Gud eller på sin egen udødelighet, vil egoisme innfri det fortrinnsvis ikke bare bli tillatelig for menneskeet, men tvi og med anbefalelsen for den nødvendige, fornuftige og kanske endog nødvendige utvei i hele situasjon.

IMITRIJ

Om forlatelse - jeg hørte vel ikke feil, "det fortryterende må ikke bare bli tillatelig, men endog erklæres for den nødvendige og fornuftigste utvei av den situasjon som enhver gudløs menneske befinner seg i?" Var det ikke slik?

VADER PAISIJ

Jo, nøyaktig slik.

DMITRIJ

Det skal jeg huske på.

SOSIMA

Tror De virkelig at tapet av troen på menneskenes udødelighet vil trekke slike følger etter seg?

IVAN

Ja, jeg påstod det. Det gis ingen dyd hvis det ikke gis udødelighet.

SOSIMA

Hvis De tror det, er De salig - eller også meget ulykkelig.

FJODOR

GUddommelige og høyhellige gamle! Han er min sønn, kjød av mitt kjød, mitt høyt elskede kjød! Han er så å si min Karl Moor, ærbødigste tjener, og denne sønn her, Dmitrij, som jeg søker medhold mot hos Dem, han er Franz Moor, uærbødigste tjener - begge fra Schillers "Die Räuber". Og jeg selv, ja, jeg er jo i så fall Regierender Graf von Moor! Døm nå De og frels oss!

SOSIMA

Snakk ikke som en gal mann og begynn ikke med å krenke Deres egne.

DMITRIJ

En uverdig komedie. De er blitt narret, ærverdige fader, De var altfor god da De gav oss lov til å møtes her hos Dem. Far ønsker bare å stelle istand skandaler!

FJODOR

Alle kommer med beskyldninger mot meg, alle sammen! De beskylder meg for å ha gjemt unna mine barns penger, for å ha plukket dem til meg øre for øre. Men si meg, finnes det ikke domstoler? ~~I retten, Dmitrij Fjodorovitsj, skal~~ jeg gjøre rede for hvor meget du hadde, hvor meget du har ødet og hvor meget som er igjen!! Hvorfor vegrer Pjotr Aleksandrovtisj seg for å si sin mening? De er en fetter av min første hustru, av hans mor, og følgelig Dmitrij Fjodorovitsj's slektning. Og hvorfor er alle imot meg, når det vitterlig er Dmitrij Fjodorovitsj som er i gjeld til meg, og det for flerfoldige tusen. Det kan jeg bevise svart på hvitt.

Hele byen gjenlyder jo av hans sviregilder! Og der hvor han tjenestegjorde tidligere, har han betalt både ett og to tusen for hver hederlig pike han har forført. Høyhellige fader: han fikk den prektigste unge dame til å forelske seg i ham, og kompromitterte piken ved å tilby henne sin hånd. Nå er hun her, er foreldreløs, er hans forlovede, men han går rett for øynene hennes på besøk til en fristerinne her på stedet et kvinnemenneske som, om jeg så må si, er uinntagelig og dydig - ja, så menn, hellige fedre: dydig! Nå vil Dmitrij åpne denne festningen med gullnøkkel og blåser seg opp overfor sin far og vil plukke ham for penger, enda han allerede har sølt bort tusener på denne kvinnen, derfor låner han også ustanselig penger, og blant annet av hvem, tror dere? Skal jeg fortelle det, Mitja?

DMITRIJ

Hold munn! Våg ikke i mitt nærvær å tilsmusse en prektig, edel ung pike! Jeg forbyr det!

FJODOR

Mitja! Mitja! Betyr da en fars velsignlse ingenting? Enn om jeg forbanner deg, hva da?

DMITRIJ

Skamløse hykler.

FJODOR

Og det sier han til sin egen, kjødelige far!

DMITRIJ

Ja, nå bebreider du meg, far, at jeg har en svakhet for denne kvinnen - du som selv har forsøkt å få henne til å lokke meg til seg! Du overlot henne de vekslene du har på meg, for at hun skulle stevne meg for retten hvis jeg gikk deg for hardt på klingen for å få min morsarv! Hun har selv fortalt meg det og ledd av deg! Og når du ønsker å få satt meg fast, så er det bare fordi du selv gjør haneben til henne! Her har dere mannen slik han er, hellige fedre - denne faren som holder moralprekener for sin fordervede sønn! Mine herrer, denne elendige gamlingen har kalt dere hit som vitner bare for å gjøre skandale.

MIUSOV

Faren er skinnsyk på sin sønn for et uanstendig kvinnemenneskes skyld, og sammensverger seg med dette samme kreatur for å få sønnen satt i fengsel! I et slikt selskap...

FJODOR

Dmitrij, hadde du ikke vært min sønn, skulle jeg utfordret deg til duell på flekken... på pistoler, tre skritts avstand!

DMITRIJ

Jeg trodde jeg skulle komme hjem for å være til hjelp og trøst for ham på hans gamle dager... Men hva finner jeg? Jo, en ryggesløs vellysting, en skurk av en komediant!

FJODOR

Til duell!
(henvendt til Miusov)
De skal vite at i hele Deres slekt finnes det ikke og har det aldri funnes noen finere og mer hederlig kvinne - hører De: hederlig! - enn henne som De nettopp våget å kalle et kreatur! Og du, Dmitrij Fjodorovitsj, du har byttet din forlovede med dette selvsamme "kreatur". Et slikt kreatur er det altså!

MIUSOV

For en skam.

FADER PAISIJ

En skam og en skjensel.

DMITRIJ

Hvorfor er et slikt menneske til! Hvor lenge skal han få fortsette å vanære jorden ved sitt nærvær!

FJODOR

Hører dere det, hører dere fadermorderen, munker? Dette "kreatur", dette "uanstendige kvinnemenneske" er kanskje helligere enn dere,mine herrer botsgjørere! Om hun falt i sin ungdom, så har hun "elsket meget", og henne som elsket meget, hadde også Kristus tilgivelse for...

FADER PAISIJ

Det var ikke på grunn av den slags kjærlighet Kristus tilgav.

FJODOR

Jo, på grunn av den slags, nettopp på grunn av den slags, mine herrer munker! Dere søker å frelse dere ved kål, dere eter én brisling om dagen og tror dere kan kjøpe Vårherre med brisling!

MIUSOV

Dette er ikke til å holde ut!

FADER PAISIJ

Skammelig, skammelig!
(med ett reiser Sosima seg og faller på kne foran Dmitrij, mens han sier: "tilgi, alle sammen, tilgi..." Han bøyer seg i støvet for ham, så dypt at pannen berører gulvet. Stillhet)

DMITRIJ

Å, Gud...
(slår hendene for ansiktet og styrter ut)

FJODOR

Hva skal det bety at han bøyer seg slik... er det et slags tegn?

MIUSOV

Et galehus og forrykte mennesker har jeg ikke ansvar for.
(Går ut mens han brummer: "kobberskaller og Karamasov-samvittighet)

FJODOR

Min sønn Aleksej tar jeg i kraft av min faderlige myndighet bort herfra for alltid!
(til Aljosja)
Aleksej! Du flytter hjem for godt allerede i dag! Ta med deg pute og madrass, og sørg for at ikke så mye som duften blir igjen av deg her!

IVAN

(til Fjodor). Nå har du vel gjort nok dumheter, far. Ta en liten pust i bakken nå.

FJODOR

Ivan Fjodorovitsj ærbødigste sønn, tillat meg å befale deg å følge meg!
(lavt til Ivan)
Nå skal det smake med mat. Jeg byr på en konjakk også.
(går ut. Ivan bukker rolig for de tilstedeværende og fjerner seg langsomt.)

SOSIMA

(til Aljosja). Gå til dem, skynd deg. Vær hos dine brødre. Og ikke bare hos den ene, men hos begge.

ALJOSJA

La meg få bli, fader...

SOSIMA

Det er mer bruk for deg der. Der er det ikke fred. Og så snart Gud forunner meg å gå bort, skal du forlate klosteret. Forlate det helt. Legg deg mine ord på sinne, for det er ikke bare mine dager som er talte, men timene også...
(avslår med en håndbevegelse hjelp fra de unge og går ut, støttet til Fader Paisijs arm)

RAKITIN

Hva skal det tøvet bety?

ALJOSJA

Hvilket tøv?

FJODOR

Min egen Aleksej! Har jeg i kraft av min faderlige myndighet bort herfra for alltid!

(til Aljosja)

Aleksej! Du flytter hjem for godt sammen i dag! Ta med deg pute og madrass, og mens det er ikke så mye som dørken blir igjen av dog med!

IVAN

(til Fjodor). Nå har du vel ødelagt nok dummheter, far. Ta en liten pause i dakken nå.

FJODOR

Ivan Fjodorovitsj! Ødeleggelse egen, tillat meg å berøre dog å fråse meg!

(lavt til Ivan)

Nå skal det smake med mat. Jeg byr på en kontjakk også.

(på ny. Ivan bukker roligt for de tilstedeværende og fjerner seg langsomt.)

SOSIMA

(til Aljosja). Gå til den øvrige dag. Vær hos dine brødre. Du ikke bare hos den ene, men hos begge.

ALJOSJA

Ja meg så alt, fader...

SOSIMA

Der er mer brun for deg der. Der er det lille fred. Og så snart Gud forrømmer meg å gå bort, skal du forlate klosteret. Forlate det helt. Legge meg mine ord på sinne, for det er ikke bare mine ord som er talte, men tidene også...

(vesilt med en hånbevegelse hjelp fra de unge og går ut, støttet til Fader Paisijs arm)

MAITIN

Ove axel der lever levet?

ALJOSJA

Svikket igjen?

RAKITIN

Det at han bøyde seg i støvet for din bror, og attpåtil dunket skallen i gulvet...

ALJOSJA

Dunket skallen... jeg vet ikke.

RAKITIN

Etter min mening er gamlingen virkelig fremsynt: han værer en kriminalaffære. Det stinker hos dere.

ALJOSJA

Hva slags kriminalaffære?

RAKITIN

Den som det trekker opp til i den egen familie. Mellom brødrene dine og din rike pappa. Det var derfor fader Sosima dunket skallen i gulvet - for alle tilfelles skyld. Han blir berømt, folk kommer til å minnes: jo, han ante forbrytelsen på forhånd, han utpekte gjerningsmannen - bøyde seg i støvet for morderen.

ALJOSJA

Hvilken forbrytelse? Hvilken morder? Hva er det du mener?

RAKITIN

Som om du ikke visste det! Jeg vedder på at du har tenkt på det selv.

ALJOSJA

Ja, jeg har tenkt på det...

RAKITIN

Der ser du... Da tar jeg altså ikke feil...

ALJOSJA

Vent litt... hvordan har du forstått alt dette? Og først og fremst - hvorfor er du så opptatt av det?

RAKITIN

Det at han bøyde seg i støvet for din bror, og utrøstti dunket skallen i gulvet...

ALJOSJA

Dunket skallen... Jeg vet ikke.

RAKITIN

Etter min mening er gamlingen virkelig fremsynt: han vasker en kriminalsjefere. Det stinker hos dere.

ALJOSJA

Hva slags kriminalsjefer?

RAKITIN

Den som det trekker opp til i den egen familie. Mellom brødrene dine og din rike pappa. Det var derfor fader Sosima dunket skallen i gulvet - for alle tilfeller skyld. Han blir berømt, folk kommer til å tenne: Jo, han ante forbrytelsen på forhånd, han utpekte gjerningsmannen - bøyde seg i støvet for morderen.

ALJOSJA

Hvilken forbrytelse? Hvilken morder? Hva er det du mener?

RAKITIN

Som om du ikke visste det! Jeg veddar på at du har tenkt på det selv.

ALJOSJA

Ja, jeg har tenkt på det...

RAKITIN

Der ser du... Da tar jeg altså ikke feil...

ALJOSJA

Vent litt... Hvordan har du forestilt alt dette? Og fortell og fremst - hvorfor er du så opptatt av det?

RAKITIN

Hvordan jeg har forstått det? La gå at Mitja er en hederlig fyr - dum, men hederlig. Like fullt er han en vellysting. Det har han etter faren. Jeg kan ikke annet enn undre meg, Aljosja: hva kommer det av at du har holdt deg uberørt? Du er da en Karamasov du også! Nå går disse tre vellystingene. der og lurer på hverandre... med kniven i støvleskaftet. De tre har tørnet i hop, og hvem vet: kanskje du blir fjerdemann.

ALJOSJA

Du tar feil når det gjelder denne kvinnen. Dmitrij... forakter henne...

RAKITIN

Grusjka? Neimen om han gjør, bror. Her... her er det noe som du ikke kan forstå. En kan forelske seg i en kvinnekropp slik at en ofrer sine egne barn for den, selger far og mor, Russland og fedreland; en ellers hederlig mann går hen og stjeler, den fromme blir morder, den trofaste forræder. Her hjelper det ikke med forakt, bror. Om han forakter henne aldri så mye, så kan han allikevel ikke rive seg løs.

ALJOSJA

Ja, jeg forstår det.

RAKITIN

Aljosja! Du er en Karamasov selv, en ekte Karamasov - da er altså rase og utvalg ikke helt likegyldig! ... Vet du, Grusjka har vedt meg: "Ta ham" - det vil si deg - "med til meg, så skal jeg nok rive av ham munkekutten". Som hun tagg: "få ham endelig hit, gjør det!"

ALJOSJA

Hils henne og si at jeg ikke kommer.

RAKITIN

Alt det der er jo kjente toner, bror. Når du selv bærer på en vellysting i ditt indre, hvordan er det da med Ivan, din bror! Han er jo en Karamasov, han óg. Vellystinger, pengesugere og tullinger! Din bror Ivan lar trykke teologiske

artikler, enda han er ateist. Og legg bare merke til hans noblesse og uegennyttighet. Sånne er nettopp de mest fatale! Men hør nå videre: for Mitja er det nå den gamle knarken, far hans, som legger seg på tverke. Gamlingen har plutselig gått fra forstanden for Grusjkas skyld, han sikler bare han ser på henne. Og så tørner de sammen, opphav og avkom. Men Grusjka føyer hverken den ene eller den andre. For selv om det er mye penger å hente hos den gamle, så vil hun ikke gifte seg. I så måte har Dmitrij et fortrinn, for riktignok eier han ikke en rød øre, men til gjengjeld er han i stand til å føre henne til alters. I stand til å gi sin forlovede,den uforlignelige skjønnhet Katerina Ivanovna, som er rik og adelig og datter av en oberst, på båten for å gifte seg med Grusjka, forhenværende elskerinne til den gamle, utsvevende høkerslampen Samsonov. Under slike forhold skal det ikke mye til før det eksploderer. Og det er nettopp det din bror Ivan går og venter på.

ALJOSJA

Du liker ikke Ivan. Ivan er en av dem som er dømt til å søke løsningen for sine tanker.

RAKITIN

Litterært tyveri, Aljosja. Artikkelen er latterlig og likegyldig. Du hørte selv den idiotiske teorien hans: "Hvis sjelens udødelighet ikke finnes, da er det heller ingen dyd, det vil si at alt blir tillatt". Husker du forresten hvordan din bror Mitja ropte: "Det skal jeg huske på!" En forførende teori for skurker.

ALJOSJA

Hvorfor har du så mye imot Ivan?

RAKITIN

Pokker må da vite hva jeg skulle like ham for! Han skjeller jo meg ut, hvorfor skulle ikke jeg da skjelle løs på ham?

ALJOSJA

Jeg har aldri hørt ham si ett ord om deg, hverken vondt eller godt.

RAKITIN

Men jeg hørte at i forgårs la han ut om at hvis jeg ikke nå lot meg prestevie, så kom jeg sikkert til å dra til Petersburg og begynne i et tidsskrift, utvilsomt i avdelingen for anmeldelser, skrive der et halvt snes år og så til slutt få tidsskrifter over på mine hender, hvoretter jeg ville redigere det i liberal og ateistisk retning, med et lett anstrøk av sosialisme, skjønt selvfølgelig ytterst forsiktig, det vil si: med kappen på begge skuldre og publikum herlig for narr.

ALJOSJA

Jamen, kjære venn, alt det der kommer jo til å gå i oppfyllelse, til siste stavelse...

RAKITIN

Kommer De med sarkasmer, De også Aleksej Fjodorovitsj?

ALJOSJA

Jeg bare spøker, ta det ikke ille opp... Men hvem er det som har fortalt deg disse detaljene? Du var vel ikke til stede mens Ivan snakket om deg?

RAKITIN

Jeg var ikke til stede, men det var Dmitrij, og det er ham jeg har fått vite det av.... siden jeg akkurat da var hos Grusjka.

ALJOSJA

Ja, det er sant, jeg hadde glemt at hun er din slektning....

RAKITIN

Er du gått fra forstanden?

ALJOSJA

Hvordan da? Er hun ikke i slekt med deg? Det har jeg da hørt...

RAKITIN

Det er noe som heter ære for meg også Aleksej Fjodorovitsj.

Jeg kan umulig være i slekt med Grusjka, en offentlig tøs, det ber jeg deg forstå, min herre!
(går)

ANNET BILDE
Hjemme hos Fjodor. Ved bordet, som er dekket til aftens, sitter Fjodor og Ivan. Grigorij varter opp, Smerdjakov står et lite stykke unna. Idet scenen begynner, setter Fjodor i å skoggerle. Smerdjakov akkompagnerer ham i falsett. Ivan iakktar oppmerksomt faren og hans tilstand av voksende omtåkethet.

GRIGORIJ

(til Smerdjakov). Hva er det du flirer av?

SMERDJAKOV

Jo, Vår Herre skapte lyset den første dag, og solen, månen og stjernene den fjerde dag. Hvor kom det da fra, det lyset som skinte den første dag?

GRIGORIJ

(gir Smerdjakov et drag over nakken). Forsvinn! Han liker oss ikke, det utskuddet, ja, han liker forresten ingen.

SMERDJAKOV

Og med hensyn til denne soldaten - selv om hans heltemot utvilsomt var stort, så ville det ikke ha vært noen synd om han for eksempel hadde fornektet Kristi navn og sin egen dåp.

FJODOR

Skulle ikke slikt være synd? Hørt på maken! For sånt snakk kommer du like lukt i helvete og blir braset som fårestek!

SMERDJAKOV

Hva fåresteken angår, så stemmer det ikke, herr godseier.

(Aljosja kommer inn.)

FJODOR

Se der har vi ham óg! Slutt deg til oss, sett deg ned og få en dråpe kaffe - fastekaffe, vet du, men het og deilig, tilberedt på ekte Smerdjakov-manér! Kaffe og posteier er hans spesialitet. Konjakk byr jeg deg ikke, jeg vet du ikke drikker. Da kan du heller få litt likør. Smerdjakov, stikk ut i skapet, her er nøklene, skynd deg! (Smerdjakov går ut)

II

ALJOSJA

Nei takk, far, men jeg tar gjerne litt varm kaffe.

FJODOR

Utmerket! Det kan jeg like! Men stopp en halv - gav ikke jeg deg beskjed om å flytte hit med madrass og puter allerede i dag? Har du slept med deg madrassen?

ALJOSJA

Nei, jeg har den ikke med....

FJODOR

Men du fikk deg en støkk, hva ? En ordentlig støkk! Å, du snille gutten min, akkurat som om jeg skulle være i stand til å såre deg! Aljosja, kom hit og få din fars velsignelse. (Smerdjakov kommer inn med likøren og gir den til Fjodor) Nei, nei, jeg skal bare gjøre korsets tegn over deg, slik - så, sett deg nå. Nei, nå skal du få deg en god latter. Grigorij, hvordan var det med denne soldaten?

GRIGORIJ

Det står her i avisen. En russisk soldat som var tatt til fange av asiatene, nektet til tross for de frykteligste trusler å avsverge sin tro og led en skrekkelig død som martyr. Selv mens fienden flådde ham levende, sang han lovsanger til Kristus.

SMERDJAKOV

Hi, hi, hi...

FJODOR

Hva er det du flirer av?

GRIGORIJ

Han er en slyngel, er han!

SMERDJAKOV

Hva slyngel anbelanger så skal vi nå se, Grigorij Vasiljevitsj.

GRIGORIJ

Buljongkoker.

SMERDJAKOV

Hva buljongkoker anbelanger, så bør De også gi litt tål og resonnere selv, uten skjellsord, Grigorij Vailjevitsj. For ikke før har jeg sagt til plageåndene: "Nei, jeg er ikke kristen, og jeg forbanner min sanne Gud", før jeg øyeblikkelig og ved Guds høyeste dom blir forbannet og utstøtt av den hellige kirke, så jeg blir akkurat som en hedning. Og det skjer i samme nu, før jeg får sukk for meg...

FJODOR

Ivan, det er deg han ønsker å briljere for. Han vil at du skal skryte av ham. Ros ham litt da! Konjakk?

IVAN

La gå.

FJODOR

Kom til konklusjonen, se å gjøre deg ferdig.

SMERDJAKOV

... men hvis jeg blir som en hedning, hvis jeg altså allerede er degradert og ikke lenger noen kristen, da kan jeg heller ikke fornekte Kristus, for i så fall har jeg ingenting å fornekte. Og med hvilken rettferdighet kan jeg da i det hinsidige dømmes som kristen, når jeg allerede ved selve tanken på å fornekte Kristus ble avkledd min dåp, ennå før jeg hadde fornektet ham?

FJODOR

Aljosja, hør på den, du! Å, din stinkende jesuitt, hvem er det du har gått i lære hos? Ivan, kom hitover. Det er for din skyld han utfolder seg slik, ros ham litt nå.
(til Smerdjakov)
Hør her, ditt Bileams asen; la gå at du har rett overfor dine plageånder, men du har jo selv i ditt indre forrådt din tro. Da vil vel ingen i helvete klappe deg på hodet til takk! Hva mener du om den ting, min fortreffelige jesuitt?

SMERDJAKOV

I mitt indre har jeg fornektet, men noen egentlig og virkelig synd var det ikke, og selv om det skulle være en liten synd, så hører den til de aller alminneligste.

SMERDJAKOV

Hva bujongkoker anbiangver, så bør De også gi litt tå og resonnere selv, uten skjellsord, grisprit valjevits. For ikke før har jeg sagt til pigepåndenes: "Nei, jeg er ikke kristen, og jeg forbanner min sanne Gud", før jeg øye-blikkelig og ved Guds høyeste dom blir forbannet og utstøtt av den hellige kirke, så jeg blir akkurat som en hedning. Og det skjer i samme nu, før jeg får sukk for meg...

FJODOR

Ivan, det er deg han ønsker å bringere for. Han vil at du skal skrytte av ham. Ros ham litt da! Konjakk?

IVAN

Ja gå.

FJODOR

Kom til konklusjonen, se å gjøre deg ferdig.

SMERDJAKOV

... men hvis jeg blir som en hedning, hvis jeg altså allerede er degradert og ikke lenger noen kristen, da kan jeg hellet ikke forneske Kristus, for i så fall har jeg ingenting å forneske. Og med hvilken rettferdighet kan jeg da i det himmelske dømmes som kristen, når jeg allerede ved selve tanken på å forneske Kristus ble avklædd min æ, ænnå før jeg nadde fornesket ham?

FJODOR

Ajosja, her på den, gu! Å, din stinkende jesuitt, hvem er det du har gått i lære hos? Ivan, kom hitover. Det er for din skyld han stjoder seg sånt, ros ham litt nå.

(til Smerdjakov)

Her her, ditt gjeenes svein: ja gå at du har rett overfor dine pigepåndser, men da har jo selv i ditt indre forrådt din tro. Da vil vel ingen i helvete klappe deg på hodet til takk! Hva mener du om den ting, min forræderiske jesuitt?

SMERDJAKOV

I mitt indre har jeg fornesket, men noen egentlig og virkelig synd var det ikke, og selv om det skulle være en liten synd, så hører den til de aller alminneligste.

FJODOR

Til de aller alminneligste? Hvordan da?

GRIGORIJ

Du juger, din fordømte usling.

SMERDJAKOV

De kan jo resonnere selv, Grigorij Vasiljevitsj, det står jo i Skriften at om I har tro som et sennepskorn og I sier til dette fjell at det skal fare ut i havet, så farer det ut, uten minste nøling, på første bud. Når jeg nå ikke er troende, men De er så troende at De til og med ustanselig skjeller meg ut,så kan De jo selv forsøke å si til dette fjellet at det skal fare - ikke nettopp til havs, for det er langt til havet herfra, men la oss si: ut i denne stinkende bekken vår, så skal De nok få se at det slett ikke farer av sted, hvor mye De så bærer Dem. Det viser at heller ikke De er troende på den rette måten, Grigorij Vasiljevitsj.

FJODOR

Dine ord er en daler verdt, ditt asen.

SMERDJAKOV

Og om en nå holder på det at ingen i vår tid, ikke bare De, Grigorij Vasiljevitsj, men ikke noe menneske overhodet, fra de aller høyeste ned til den usleste bonde, kan velte et fjell i havet...

FJODOR

Husk på det, din tosk, at her er det bare av lettsindighet at vi ikke tror, fordi vi ikke har tid! Så, kom dere nå ut, jesuitter! Daleren jeg lovet, skal du få, men så skal du også pakke deg av sted. Og du, Grigorij, går til din kone, hun trøster deg og putter deg til sengs.

(Grigorij og Smerdjakov forlater rommet)

De kanaljene lar en aldri få sitte i fred. Smerdjakov henger rundt her sent og tidlig.

(til Ivan)

Det er visst du som er så gjev for ham. Hva er det for slags vennligheter du har overøst ham med?

IVAN

Ingen, absolutt ingen. Han har fått det for seg at han skal vise meg ærbødighet. En ekte lakei og trellesjel!

FJODOR

Et slikt Bileams asen som går rundt og spekulerer og spekulerer. Gudene må vite hva det til slutt spekulerer seg frem til.

IVAN

Det hamstrer tanker.

FJODOR

Og hva det spørsmål angår hva det er han går og spekulerer sammen for seg selv, så trenger den russiske bonde i det hele tatt pryl. Bonden hos oss er en kjeltring, han fortjener ikke at en synes synd på ham. Og Russland er noe svineri. Min kjære venn, du skulle bare vite hvordan jeg hater Russland... vet du hva jeg er glad i? Jeg er glad i humor.

IVAN

Nå er glasset tomt igjen. Du burde ikke drikke mer.

FJODOR

Vent, jeg vil ha ett til, og enda ett, så skal jeg slutte. Nei, bi litt, nå avbrøt du meg igjen. Aljosja, kjære gutten min, du må ikke være sint på meg for at jeg fornærmet abbeden din. Jeg blir så rasende. Jeg skulle gjerne ta alt dette mystikk rukkelet over hele Russland under ett og feie det vekk. Gjorde en rett,skulle en kappe hodet av dem, hele bunten, for de holder utviklingen tilbake.

IVAN

Men hvorfor feie det vekk?

FJODOR

Jo, for at sannhetens lys skulle få herske.

IVAN

Men dersom sannheten skulle få herske da ville jo først og fremst du selv bli plyndret og deretter... feid vekk.

IVAN

Ingen, absolut ingen. Man har lært det for sag at man skal vise meg ærbødighet. En ekte lakei og trellasjel!

FLODOR

Et slikt Bilæams asen som går rundt og spekulerer og spekulerer. Gudene må vite hva det til slutt spekulerer seg frem til.

IVAN

Det hamsterer banker.

FLODOR

Og hva det spøkelsesaktige angår hva det er man går og spekulerer sammen for seg selv, så trenger den russiske bonde i det hele tatt prøve. Bonden hos oss er en kjeltring, han forræder ikke et øyeblikk på hæn. Og Russland er noe svineri. Min kjære venn, du skulle bare vite hvordan jeg hater Russland... vet du hva jeg er glad i? Jeg er glad i humor.

IVAN

Nå er glasset tomt igjen. Du burde ikke drikke mer.

FLODOR

Vent, jeg vil ha ett til, og enda ett, så skal jeg slutte. Nei, bl litt, nå avbryt du meg igjen. Ajjosja, kjære puttemin, du må ikke være sint på meg for at jeg forummet abbeden din. Jeg blir så rasende. Jeg skulle gjerne ta alt dette mystisk rukkelet over hele Russland under ett og feie det vekk. Gjorde en rett,skulle en kappe hodet av dem, hele bunten, for de holder utviklingen tilbake.

IVAN

Men hvorfor feie det vekk?

FLODOR

Jo, for at sannhetens lys skulle få herske.

IVAN

Men derom sannheten skulle få herske da ville jo først og fremst du selv bli plyndret og deretter... feid vekk.

FJODOR

Pøh! Skjønt kanskje du har rett. Nå, så la det filleklosteret ditt stå da,Aljosja, bare vi forstandige mennesker får sitte hyggelig og nyte vår konjakk. Vet du, Ivan, dette må absolutt være innrettet slik med forsett av Gud selv. Si meg nå: er det en Gud eller er det ikke? Vent, du skal snakke sant, snakk alvorlig! Er det en Gud eller er det ikke?

IVAN

Nei, det er ingen Gud.

FJODOR

Aljosja, er det en Gud?

ALJOSJA

Ja, det er det.

FJODOR

Men udødelighet da, Ivan, sånn litt iallfall, en bitte liten en?

IVAN

Det er ingen udødelighet heller.

FJODOR

Ingen som helst?

IVAN

Nei, absolutt ingen.

FJODOR

Altså det reneste null, eller hva det nå blir. Kanskje det finnes et eller annet? For det er da vel ikke ingenting!

IVAN

Det rene null.

FJODOR

Aljosja, er det udødelighet?

ALJOSJA

Ja.

FJODOR

Gud og udødelighet?

ALJOSJA

Både Gud og udødelighet. I Gud er nettopp udødelighet.

FJODOR

Hm. Det er sannsynligst at Ivan har rett. Herregud, tenk på hvor mye tro, hvor mye av all slags kraft mennesket har spilt på denne drømmen, og det alt i så mange tusen år! Hvem er det som holder mennesket slik for narr, Ivan?

IVAN

Fanden, tenker jeg.

FJODOR

Men finnes fanden da?

IVAN

Nei, ikke fanden heller.

FJODOR

Synd. Fanden også, hva skulle jeg gjøre med den som først fant på Gud! Å klynge ham opp i et aspetre ville være altfor snilt.

IVAN

Det ville ikke ha vært noen sivilisasjon hvis ikke Gud var blitt oppfunnet.

FJODOR

Ville det ikke det? Uten Gud altså?

IVAN

Nei. Ikke konjakk heller. Men konjakken får vi nok allikevel sette bort.

FJODOR

Vent, vent. Et lite glass til... Du snakker slik av ondskap, av pur ondskap. Du forakter meg. Du er kommet på besøk til meg og forakter meg i mitt eget hus.

WROBLEWSKI

Så vakker min pani har blivet,tillat meg at kysse hennes hand... (kysser den)

DMITRIJ

Men nå til det viktigste av alt: er ikke sigøynerne her?

VERTEN

Dessverre, de er forsvunnet - myndighetene har jagd dem bort. Men jøder har vi, de spiller på cymbler og fele... jeg kan sende bud etter dem.

DMITRIJ

Gjør det! Send bud med en gang! Og få fatt i jenter, på samme måten som sist. Jeg betaler to hundre rubler for et kor!

VERTEN

Men kan det være verdt å spandere så mye penger på den slags simpelt pakk da. Og jentene er skitne og lusete, alle som en. Sist tyllet De jo champagne i hele rakkerslenget, det var synd og skam!

DMITRIJ

Det var mer enn én tusenlapp som gikk med da, husker du det?

VERTEN

Om jeg gjør! Jeg mener De la igjen innpå tre tusen her hos oss i Mokroje.

DMITRIJ

(trekker frem en bunke sedler) Jeg har med meg like mye denne gangen, se her! Gi beskjed om at det øyeblikkelig skal serveres champagne. Og ikke glem jentene, sørg for å få sendt bud etter dem! (Dmitrij viser seg plutselig for Grusjka og Wroblewski, med velberegnet effekt)

GRUSJKA

Åh!

IVAN

Jeg skal så gjerne reise min vei igjen. Det er konjakken som tar knekken på deg.

FJODOR

Jeg har bedt deg for Guds og Kristi skyld å dra en tur til Tsjermasjnja... på en dag eller to, men du rikker deg ikke.

IVAN

Jeg skal reise i morgen den dag, når det er så viktig for deg.

FJODOR

Nei, du reiser ikke. Du har lyst til å holde øye med meg her, det er det du vil, din onde sjel. Det er derfor du ikke reiser! Hvorfor glor du sånn på meg? Øynene dine glor på meg og sier: "Ditt fordrukne svin!" Du er fordektig i blikket, full av forakt... Du har nok dine tanker med besøket, kjenner jeg deg rett. Aljosja, han forakter meg ikke. Aljosja, du skal ikke være glad i Ivan!

ALJOSJA

Ikke vær sint på ham, far. Hold opp å fornærme ham.

FJODOR

Nå ja, ja, da. Uff, jeg har vondt i hodet. Sette bort konjakken, Ivan, jeg sier det for tredje gang. Reiser du til Tsjermasjnja, skal jeg selv komme ut til deg med en gave. Jeg skal vise deg en jentunge der, en jeg lenge har hatt i kikkerten. Foreløpig går hun barbent. Men du skal ikke være redd for barbente askepotter, ikke forakte dem - de er perler!... For meg... Hoi, krabater! Grisungene mine! For meg har det i hele mitt liv aldri eksistert noe sånt som et stygt fruentimmer, det har jeg hatt til regel! Begriper dere det? Langt ifra - dere har jo ennå melk i årene istedenfor blod. Min regel er at i ethvert kvinnfolk kan en finne noe overmåte - fanden også - interessant noe, noe som mangler hos alle andre - det gjelder bare å kunne oppdage det, det er det som er kunsten. Slikt er en naturbegavelse! Selv hos vieilles filles, hos gamle jomfruer, kommer en stundom over noe som er sånn

at en bare kan undre seg over de andre fehodene, at de har latt henne eldes uten å bli oppmerksom på det! En askepott, en som ikke er noe videre for øyet, gjelder det først og fremst å sette i forundring - det er på den måten hun må tas. Det visste du ikke, hva? Hun må gjøres forundret inntil begeistring, inntil hun skammer seg over seg selv. Vent... hør her, Aljosja, jeg satte bestandig din salige mor i forundring, men det var på en litt annen måte. Jeg pleide aldri å kjærtegne henne; men plutselig, når øyeblikket var inne - så slapp jeg meg med ett helt løs for henne, krøp på mine knær, kysset føttene hennes og fikk henne bestandig, bestandig - jeg husker det som det var i dag - til å komme med denne lille latteren - sprø, klingende, nervøs og egen. Jeg sverger ved Gud, Aljosja, jeg har aldri gjort din mor fortred. Bortsett fra kanskje én eneste gang, det første året: hun var så svær til å be den gangen, og overholdt nøye alle høytider, særlig de som hadde med Guds Moder å gjøre, og jaget meg vekk fra seg. Så tenkte jeg med meg selv at den mystikken skulle jeg nok få plukket av henne. "Ser du", sa jeg, "her henger helgenbildet ditt. Nå tar jeg det ned: pass på, du tror det er undergjørende, men nå spytter jeg på det mens du ser på, og det skjer ingenting med meg for det!" Da hun så det, fór hun opp og slo hendene sammen, og så gjemte hun ansiktet i hendene og datt over ende på gulvet... Aljosja! Aljosja! Hva er det med deg?

(Aljosja holder hendene foran ansiktet og skjelver i et anfall av hysterisk, lydløs gråt.)

Ivan! Ivan! Gi ham vann, fort! Det er akkurat som med henne, akkurat som den gangen med hans mor... Det er for sin mor han...

IVAN

Ja, men hans mor var jo også min, skulle jeg mene, eller hva?

FJODOR

Din mor? Hvordan det? Å ja, for pokker! Ja, dette, bror, var en formørkelse som aldri før - du får unnskylde, jeg trodde virkelig... he-he-he...

(det høres leven og rammel og rasende skrik. Inn i stuen styrter Dmitrij, og etter ham Grigorij og Smerdjakov).

Han slår meg i hjel! Han slår meg i hjel! Hold ham fra meg!

at en bare kan undre seg over de andre fenomene, at de har lett henne eldes uten å bli oppmerksom på det: En selskapet, en som ikke er noe viktere for øyet, gjøder det fjerst og fremst å sette i forundring - det er på den måten hun må tas. Det visste du ikke, hva? Hun må gjøres forundret inntil begeistring, inntil hun skammer seg over seg selv. Vent... Det her, Aljosja, jeg satte bestandig din salige mor i forundring, men det var på en litt annen måte. Jeg pleide aldri å kjæftende henne; men plutselig, når øyeblikket var inne - så slapp jeg meg med ett helt løs for henne, krop på mine knær, kysset fjettene hennes og fikk henne bestandig, bestandig - jo! husker det som det var i dag - til å komme med denne lille jåtteren - spøk, klinnende, nervøs og egen. Jeg svøpser ved Gud, Aljosja, jeg har aldri gjøre din mor forlred. Borsesett fra kanskje én enneste gang, det fjerste årett hun var så svær til å be den vanden, og overhodet nøye alle mytider, sørlig de som hadde med Guds Moder å gjøre, og tapet med vekk fra sen. Så tenkte jeg med meg selv at den myeskken skulle jeg nok få plukket av henne. "Ser du", sa jeg, "her henger helgenbilder dire. Nå tar jeg det ned: pass på, du svor det et underjøtenge, men nå spytter jeg på det mens du ser på, og det sråter ingenting med meg for det!" Da hun så det, fikr hun opp og slo hendene sammen, og så gjemte hun ansiktet i hendene og dødt over ende på gulvet... Aljosja! Aljosja! Hva er det med deg?

(Aljosja holder hendene foran ansiktet og skjelver i et anfall av hysteriskt lydløs gråt.)

Ivan! Ivan! Gi ham vann, fort! Det er akkurat som med henne, akkurat som den gangen med hans mor... Det er for sin mor han...

IVAN

Ja, men hans mor var jo også min, skulle jeg mene, eller hva?

FJODOR

Din mor? Hvordan det? Å ja, for pokker! Ja, dette, bror, var en fremmedelse som aldri fikr - du fikr unnskylde, jeg trodde virkelig... he-he-ha...

(det hores leven og rammel og rasende skrik. Inn i stuen styrter Dmitrij, og etter ham Grigorij og Smerdjakov).

Han slår meg i ansiet! Han slår meg i hjel! Hold ham fra meg!

(Smerdjakov og Grigorij sperrer veien for Dmitrij.)

DMITRIJ

Så det er der inne hun er! Det er der de har gjemt henne. Bort, din slyngel!

(Smerdjakov bykser unna. Grigorij dytter Dmitrij tilbake, men blir truffet av et knytteneveslag og synker sammen.) Hun er her! Jeg så det med mine egne øyne! Hvor er hun? Hvor?! (løper videre innover i værelsene).

FJODOR

Hold ham! Stans ham! Politi!

(Vil fare etter Dmitrij, men blir holdt tilbake av Ivan og ALjosja.)

IVAN

Hvorfor farer De etter ham? Han kommer jo bare til å slå Dem i hjel der inne!

FJODOR

Lille Ivan, Aljosja min. Hun er altså her, Grusjka er her, jeg så henne selv, sa han, med mine egne øyne.

IVAN

Men De har da selv sett at hun ikke er kommet.

FJODOR

Men kanskje gjennom den andre inngangen...

IVAN

Den er jo låst, og De har selv nøkkelen.
(det høres larm. Dmitrij kommer løpende inn)

FJODOR

Hold ham! Han har stjålet pengene mine inne på soveværelset!
(Fjodor river seg løs fra Ivan og styrter frem mot Dmitrij, som griper gamlingen i hodet og slenger ham i gulvet med et brak.)

IVAN

Din galning, du har jo drept ham!

DMITRIJ

Det har han godt av. Og har jeg ikke slått ham i hjel, så skal jeg komme tilbake og besørge det. Det skal ikke nytte at dere passer på!

ALJOSJA

Dmitrij! Forsvinn herfra med en gang.

DMITRIJ

Aleksej! Si meg det du, du er den eneste jeg stoler på: har hun vært her eller ikke?

ALJOSJA

Jeg sverger på at hun ikke har vært her.

DMITRIJ

Men jeg så henne jo... Altså må hun... Jeg skal straks få greie på hvor hun er. Adjø, Aleksej!
(imens har Smerdjakov og Grigorij løftet opp gamlingen og satt ham i en lenestol. Ansiktet hans er blodig)
Jeg angrer ikke på ditt blod! Jeg forbanner deg og sier meg løs fra deg for alltid...

FJODOR

Hun er her, hun er her helt sikkert! Smerdjakov....

IVAN

Hun er her ikke, hører du,avsindige gamling! Se så, der besvimer han. Vann, et håndkle! Få fart på deg, Smerdjakov.
(Smerdjakov løper ut)

ALJOSJA

(til Grigorij) Du burde vel også få vått omslag om hodet og komme deg til sengs. Vi skal nok se til ham, vi. Min bror slo deg noe forskrekkelig.

GRIGORIJ

Han våget seg på meg, ja.

Han våeg seg på far også ikke bare på deg.

GRIGORIJ

Jeg som vasket ham i trauet som liten... og så gå løs på meg på den måten... (går ut. Smerdjakov kommer ubemerket inn og blir stående i skyggen)

IVAN

Hadde jeg ikke revet ham bort, hadde han sikkert drept gamlingen.

ALJOSJA

Herren bevare!

IVAN

Hvorfor bevare? Det ene krypet sluker det andre, det er bare til pass til dem.Bli her, Aljosja, jeg går ut i gården litt, jeg har vondt i hodet.
(Smerdjakov trer frem og rekker Aljosja et vått håndkle. Ivan går ut, fulgt av Smerdjakov. Aljosja lager et omslag av håndkleet og legger det på farens panne)

FJODOR

Aljosja... hvor er Ivan?

ALJOSJA

Ute i gården, han har vondt i hodet. Han passer på.

FJODOR

Hva sier Ivan? Aljosja, min eneste sønn, jeg er redd for Ivan, reddere for ham enn for den andre.

ALJOSJA

Du må ikke være redd for Ivan. Ivan blir sint, men han vil forsvare deg.

FJODOR

Men den andre da, Aljosja? Han løp vel til Grusjka, han! Svar meg oppriktig: var Grusjka her i sted, eller var hun ikke?

han vågd seg på får også ikke bare på deg.

GRIGORIJ

Jeg som vasket han i trauet!som liten... og så på ikke på meg på den måten... (går til. Smerdjakov kommer ubemerket inn og blir stående i skyggen)

IVAN

Hadde jeg ikke reist hem bort, hadde han sikkert dreps gamlingen.

ALJOSJA

Herren bevare!

IVAN

Hvorfor bevare? Det ene kryper slukker det andre, det er bare til pass til dem.Nå her, Aljosja, jeg går et i gården litt, jeg har vondt i hodet.

(Smerdjakov trer frem og rekker Aljosja et vått håndkle. Ivan går ut, fulgt av Smerdjakov. Aljosja lagger et omslag av håndkleet og legger det på farens panne)

FJODOR

Aljosja... hvor er Ivan?

ALJOSJA

Ute i gården, han har vondt i hodet. Han passer på.

FJODOR

Hva sier Ivan? Aljosja, min ensete sønn, jeg er redd for Ivan, redder for ham enn for den andre.

ALJOSJA

Du må ikke være redd for Ivan. Ivan blir sint, men han vil forsvare deg.

FJODOR

Men den andre da, Aljosja? Han lop vel til Grusjka, hun! Svar meg oppriktig: var Grusjka her i sted, eller var hun ikke?

ALJOSJA

Det er ingen som har sett henne. Han tok feil. Hun har ikke vært her.

FJODOR

Mitja vil jo gifte seg med henne!

ALJOSJA

Hun tar ham ikke.

FJODOR

Nei, hun gjør ikke det, hun tar ham ikke, hun tar ham ikke for noen pris! ... Gå innom Grusjka, du, og prøv å finne ut hvem hun vil ha - meg eller ham. Nå? Kan du gjøre det, eller kan du ikke?

ALJOSJA

Hvis jeg treffer henne, skal jeg spørre.

FJODOR

Nei, hun vil ikke si deg det... hun bare skaper seg, gir seg til å kysse deg eller sier at hun vil gifte seg med deg. Hun er en skamløs bedragerske, er hun. Du kan umulig gå til henne, umulig! Men kom helt sikkert innom meg i morgen tidlig. Kommer du?

ALJOSJA

Ja, jeg kommer.

FJODOR

I morgen tidlig skal jeg si deg en liten ting... men først må jeg tenke etter...

ALJOSJA

Og hvordan føler De Dem nå?

FJODOR

I morgen den dag står jeg opp og går omkring, aldeles frisk, aldeles frisk...

(går ut. Aljosja er et øyeblikk alene, så kommer Ivan inn, og etter ham - som en skygge - Smerdjakov)

ALJOSJA

Bror! Hva skal bli enden på alt dette forferdelige med far og Dmitrij?

IVAN

Dette fruentimmeret er et dyr. I hvert fall må gamlingen holdes hjemme, og Dmitrij ikke slippes inn i huset.

ALJOSJA

Bror, får jeg lov å spørre om én ting til: har virkelig ethvert menneske rett til å se på andre mennesker og avgjøre hvem av dem som fortjener å leve, og hvem som ikke gjør det?

IVAN

Hvorfor blande en vurdering av fortjeneste inn i dette? Og hva rett angår - hvem har ikke rett til å ønske?

ALJOSJA

Ikke en annens død vel?

IVAN

Og om så var? Mener du at jeg også, i likhet med Dmitrij, ville være i stand til å utgyte den gamle djevelens blod, med andre ord: slå ham ihjel?

ALJOSJA

Nei, men Ivan! Slikt har da aldri vært i mine tanker!

IVAN

Takk for det. Du skal vite at jeg alltid vil forsvare ham. Men samtidig forbeholder jeg meg i det foreliggende tilfelle fulle rett til å ønske hva jeg vil. Adjø og på gjensyn i morgen! Du må ikke fordømme meg, eller betrakte meg som en forbryter.

(Ivan og Smerdjakov ut. Idet Ivan går ut støter han sammen med Smerdjakov, som står der stum med et fårete smil.
Ivan ser forundret på ham, stivner til, og går så ut med ernergiske skritt.)

TREDJE BILDE

På en benk sitter Smerdjakov ved siden av Grusjkas tjenestepike Fenja. Han synger med søtladen falsettstemme og akkompagnerer seg selv på gitar.

SMERDJAKOV

(synger) Med glødende varme
Jeg slynger mine arme,
Min hjertenskjær, om deg!
Gud Herren seg forbarme
Over henne og meg,
Over henne og meg!

FENJA

Hvorfor har De ikke vært hos oss på så lenge, Pavel Fjodorovitsj? De ser ned på oss, ikke sant?

SMERDJAKOV

På ingen måte, frøken.

FENJA

Hvorfor fortsetter De ikke, Pavel Fjodorovitsj?

SMERDJAKOV

(synger) Et keiserlig skrud
Ville pryde så prud,
Min hjertenskjær, o, deg!
Gud Herren seg forbarme
Over henne og meg,
Over henne og meg!

FENJA

Forrige gang sang De om skrudet: "Min skjønne hjertenskjær, o, deg".
Slik klang det ømmere.

SMERDJAKOV

Vers er noe tøv, frøken.

III

FENJA

Å nei, jeg er så glad i vers, så.

SMERDJAKOV

Nettopp at det går på vers, frøken, er noe ordentlig tøv. Bare tenk Dem om: hvem er det som snakker på rim? Og hvis vi alle skulle begynne å snakke på rim, hvor mye tror De vi fikk sagt da? Vers er ikke noe virkelig, Fedosia Markovna.

FENJA

Så klok De er.

SMERDJAKOV

Jeg skulle nok nådd lenger enn som så, hvis ikke min lodd i livet hadde vært ulykkelig helt fra barnsben av. Jeg skulle drept med pistol i duell enhver som våget å påstå at jeg er en slyngel fordi jeg er sønn av Stinke-Lise, uten noen far. "Du åpnet hennes morsliv", sier de til meg. Morsliv og morsliv - jeg skulle gjerne latt meg slå i hjel alt i mors liv, bare jeg hadde sluppet å komme til verden i det hele tatt. Jeg hater hele Russland, Fedosia Markovna.

FENJA

Om De hadde vært en flott militær junker eller kjekk ung husar, ville De ikke ha snakket slik. Da ville De ha trukket sabelen til forsvar for hele Russland.

SMERDJAKOV

Jeg har intet ønske om å være husar,tvert om ville jeg helst at alle soldater ble utryddet.

FENJA

Og når fienden kommer, hvem skal forsvare oss da?

SMERDJAKOV

Det behøves ikke, frøken. I 1812 var den franske keiser Napoleons store tog mot Russland, og den gangen hadde det bare vært bra om franskmennene hadde undertvunget oss: en klok nasjon hadde undertvunget en ytterst tåpelig en. Da hadde det nok sett annerledes ut her, frøken.

FENJA

Men er nå de hjemme hos seg selv så mye bedre enn oss her,da? Jeg ville ikke bytte bort en eneste av de fine unge herrene våre, om det så var mot hele tre unge engelskmenn.

FEMIA

Å nei, jeg er så glad i vera, så.

SMERDJAKOV

Hetropp at det går på vera, tykken, er noe ordentlig tøv. Bare tenk Dem om, hvem er det som snakker på vind? Og hvis vi alle skulle begynne å snakke på vin, hvor mye igor De vi fikk sagt det? Vera er ikke noe virkelig, Fedosia Markovna.

FEMIA

Så klok De er.

SMERDJAKOV

Jeg studerte not nødd lenger enn som så, hvis ikke min lodd i livet måtte vært dykkeliig hvit fra barnaben av. Jeg skulle dreget med plaisir i dødl sulver som vågar å gråtd at jeg er en slyppel. Forstå jeg er ende av stinkl-liee, gren noen fa. "Du åpner bennes moralv", sier de til meg. Moralv og moralv - jeg skulle gjerne lært meg å i hjel ale å mora liv, bare jeg bandeslupper å komme bli verdan i det hele tatt. Jeg haber hele Russland, Fedosia Markovna.

FEMIA

Om De maptre vert en flott mulkter dunker eller vgsnt ung muser, vilde De ikke be snakkel alle. Ja vilde De trøkter sabelen vil forsvar for hele Russland.

SMERDJAKOV

Jeg fler ikke pnede om å vera muser,svert om vilde jeg heier å alle sniptser blø utrydde.

FEMIA

Og når fiendan kommer. Hvem skal forsvare oss da?

SMERDJAKOV

Det behøves ikke, tykken. I 1812 var den franske keiser Napoleone store trø mot Russland, og den gamen hadde det bare vert bra om lisnekmanen, mødde undertrykket oss: en kick nasjon hadde undervunnet en yttarst tjeplig en. Da hadde det ikke sett annerledes ut her, tykken.

FEMIA

Men er nå de hvemme bos seg selv så mye bedre enn oss her,da? Jeg vilde ikke hytte bort en ansete av de ikke unge herrene vårre, om det så var mot hele ita mødt snøsjakanen.

SMERDJAKOV

Smak og behag, frøken. Men hvis De vil vite det, så er folk der ute like gode som våre egne her hjemme, hva fordervelse angår. Alle er kjeltringer, bare at han der ute går med lakkstøvler, mens slyngelen her hjemme vasser rundt i stinkende fattigdom og trives med det. Russerne trenger pryl, som Fjodor Pavlovitsj sa, enda han er ikke riktig vel bevart, hverken han eller sønnene hans.

FENJA

Men De har da selv sagt at Ivan Fjodorovitsj har De sånn aktelse for.

SMERDJAKOV

Han har kalt meg en stinkende lakei, enda Dmitrij Fjodorovtisj jo er verre enn noen lakei både hva oppførsel og forstand angår. Dessuten er han fattig som en kirkerotte og ute av stand til å gjøre noe som helst, men respekt nyter han likevel hos alle. Dmitrij Fjodorovitsj er en fillefant, frøken, men hvis han utfordrer selv den fineste grevesønn til duell, så blir utfordringen tatt imot. Kan De forklare meg hvordan han er bedre enn meg? Han er jo uten sammenligning dummere enn meg. Og så mye penger som han har turet bort til ingen nytte!

FENJA

En duell må være noe storartet noe.

SMERDJAKOV

Hvorfor det?

FENJA

Det er så nifst og tappert når to unge offiserer fyrer løs på hverandre for en eller annen dames skyld.

SMERDJAKOV

Det er bra så lenge en sikter selv, men når en får en pistolmunning pekende rett i trynet på seg, føler en seg temmelig dum. De kom bare til å stikke av, Feodosia Markovna.

SMERDJAKOV

Snart og bøhog, frøken. Men hvis De vil vite det, så er folk der ute like gode som våre egne her hjemme, hva-forderviles angår. Alle er kjelterlinger, bare at han der ute går med lakkstøvler, mens slyngelen her hjemme vasser rundt i stinkende fæcitjdom og trives med det. Husserne trenger pryl, som Fjodor Pavlovitsj sa, ønda han er likk tikkig vu, bevart, hvesken han eller sønnene hans.

FRØKEN

Men De har da selv sagt at Ivan Fjodorovitsj har De ønn akteise for.

SMERDJAKOV

Han har kalt meg en stinkende lakei, ønda Dmitrij Fjodorovitsj jo er verre enn noen lakei både hva oppførsel og loretsnd angår. Dessuten er han fæcitjg som en kikkerotte og ute av stand til å gjøre noe som helst, men tæspekt hjelet han likevel hos alle. Dmitrij Fjodorovitsj er en tilleræne, frøken, men hvis han ufordrer selv den fiksere gjevesønn til duell, så blir utfordringen fæcit jmot. Ikke De forklare meg hvordan han er bedre enn meg? Han er jo uten sammenligning dummere enn meg. Og så hva penger som han har vunet hort til ingen nytte!

FRØKEN

En duell må være noe storartet noe.

SMERDJAKOV

Hvorfor det?

FRØKEN

Det er så nytt og tæpert når to unge offiserer fyrer løs på hverandre for en eller annen damse skyld.

SMERDJAKOV

Det er bra så lange ap sikker selv, men det er fær en pistol-munning pekende ivet i trynet på sog, fæler en seg tømmelig dum. De kom bare til å sikke av, Feodosia Markovna.

FENJA

Og De, da, ville ikke De stikke av? Å, det kommer noen - det er sikkert Dmitrij Fjodorovitsj! Jeg smetter inn til frøkenen!

(Fenja løper ut. Etter en liten stund kommer Ivan til syne. Han går langsomt, litt fortenkt. Smerdjakov reiser seg. Ivan holder på å støte sammen med ham. Det blir et øyeblikks taushet før Ivan vil til å gå videre)

SMERDJAKOV

Jeg undrer meg over Dem, min herre...

IVAN

Over hva, da?

SMERDJAKOV

Hvorfor reiser De ikke til Tsjermasjnja? Fjodor Pavlovitsj har jo bedt Dem så inntrengende...

IVAN

Pokker også, si tydelig fra hva det er du vil.

SMERDJAKOV

Jeg er i en forferdelig stilling, Ivan Fjodorovitsj, Jeg vet hverken ut eller inn.

(Ivan setter seg)

De er blitt rent som unger, begge to - ja, jeg mener Deres far og Deres bror, Dmitrij. Når Fjodor Pavlovitsj står opp, begynner han øyeblikkelig å mase på meg: "Nå, er hun ikke kommet? Hvorfor er hun ikke her?", og sånn driver han på helt til midnatt. Og når Agrafena Aleksandrovna ikke kommer - hun har vel i det hele tatt ikke tenkt å komme - så går han løs på meg igjen morgenen etter: "Hvorfor er hun ikke kommet? Hvorfor? Og når kommer hun?" - akkurat som om det er min skyld. Og ikke før har det begynt å mørkne så dukker Deres bror opp med gevær i hånden: "Pass på, din kjeltring, din buljongkoker, lar du henne smette inn uten å varsko meg, skal du bli den første jeg gjør kål på!" Og når natten så er gått, begynner de på'n igjen begge to med det samme gnålet: "Hvorfor er hun ikke kommet, viser hun seg ikke snart?" Mange ganger er jeg så redd at jeg kunne ta livet av meg av skrekk!

FEMIA

Og ja, da, vilje lite de stikke av? A, det kommer noen - det er akkurat Dmitrij Fjodorovitsj! Jeg smetter inn til frøkenen!

(Femia løper ut. Etter en liten stund kommer Ivan til syne. Han går langsomt, litt forlegen. Smerdjakov reiser seg. Ivan holder på å støte sammen med ham. Det slir et øyeblikk tanesen før Ivan vil til å gå videre)

SMERDJAKOV

Jeg undser meg over Dem, min herre...

IVAN

Over hva, da?

SMERDJAKOV

Hvorfor reiser De ikke til Jelena Fjodor Pavlovitsj? Det var De selv som lovte det.

IVAN

Vokter oseå, si tydelig fra hva det er du vil.

SMERDJAKOV

Jeg er i en fortvilelse skilling, Ivan Fjodorovitsj, jeg vet hverken det eller dem.

(Ivan setter seg)

De er blitt rent som unger, begge to - ja, jeg mener herre far og herre bror, Dmitrij. Når Fjodor Pavlovitsj sår opp begynner han øyeblikkelig å masse på meg: "Nå, er hun ikke kommet? Hvorfor er hun ikke her?", og sånn driver han på helt til midnatt. Og når Agrafena Aleksandrovna ikke kommer - hun har vel i det hele tatt ikke tenkt å komme - så går han løs på meg igjen morgenen etter: "Hvorfor er hun ikke kommet? Hvorfor og når kommer hun?" - akkurat som om det er min skyld. Og ikke før har det begynt å merkes så dukker herre opp med øvet i hånden: "Pass på, din kjeltring, din bulldogkoker, lar du heine smette inn uten å varsle meg, skal du bli den første jeg øyer på!" Og når natten så er gått, begynner de på'a igjen begge to med det samme gnåleri "Hvorfor er hun ikke kommet, vister hun seg ikke snart?" Mange ganger er jeg så redd at jeg kunne te livet av meg av skrekk!

IVAN

Ja, hvorfor skulle du blande deg opp i det? Hvorfor gav du deg til å sladre til Dmitrij Fjodorovitsj?

SMERDJAKOV

Hvordan kunne jeg annet enn å blande meg opp i det, da? Sent og tidlig hører jeg ikke annet enn: "Jeg slår deg i hjel, din kjeltring, hvis du ikke passer på!" Jeg tror helt sikkert jeg kommer til å få en langvarig fallesyke i morgen.

IVAN

Langvarig fallesyke? Hvordan det?

SMERDJAKOV

Jo, et sånt langvarig anfall, et svært langt et. Et som varer i flere timer, eller kanskje en dag eller to. En gang varte det i flere dager, det var da jeg falt ned fra loftet. I det ene øyeblikk stanset rykkingen og i det neste begynte den igjen. Den gang sendte Fjodor Pavlovitsj bud på doktoren...

IVAN

Men det er jo umulig å vite med fallesyken når den kommer. Hvordan kan du da påstå at du vil få et anfall i morgen?

SMERDJAKOV

Nei, det stemmer at en ikke kan vite det på forhånd.

IVAN

Dessuten ramlet du jo ned fra loftet den gangen.

SMERDJAKOV

Jeg kan jo falle ned fra loftet i morgen og . Og om ikke fra loftet, så i hvert fall ned i kjelleren, for dit har jeg også ærend hver dag.

IVAN

Du prater tøv, jeg skjønner ikke hva du mener. Har du kanskje tenkt å late som du får et anfall i morgen, og legge deg syk i tre dager?

SMERDJAKOV

Jeg er vel i min gode rett hvis jeg bruker det midlet til å unnslippe den visse død, for når jeg ligger syk, kan ikke Dmitrij Fjodorovitsj gjøre meg noe, selv om Agrafena Aleksandrovna skulle komme til hans far.

IVAN

Pokker og! Hvorfor går du hele tiden og skjelver for livet ditt! Alle disse truslene til Dmitrij er ikke noe å bry seg om. Han dreper deg ikke; han kommer til å drepe, men ikke deg.

SMERDJAKOV

Jeg blir den første han gjør kål på, akkurat som han slår i hjel en flue. Dessuten er jeg redd folk skal tro jeg er i kompani med ham, hvis det skjer noe galt med Deres far, hvis han gjør noe fælt mot faren.

IVAN

Hvorfor skulle de tro slikt om deg?

SMERDJAKOV

Fordi det er jeg som har fortalt ham om disse tegnene.

IVAN

Hva slags tegn? Hvem er det du har fortalt det til? Snakk så det går an å forstå deg, for pokker.

SMERDJAKOV

Fjodor Pavlovitsj har begynt å låse seg inne om natten, og jeg har odre om å holde meg våken og passe på om Agrafena Aleksandrovna kommer. "Hvis hun dukker opp", sier han, "skal du skynde deg bort til døren og banke på, først to ganger fort: knakk-knakk og så én gang til, mye sterkere, sier han, så skal jeg", "komme og lukke opp". Det er disse tegnene som nå er blitt kjent for Dmitrij Fjodorovitsj.

IVAN

Hvordan da? Du har fortalt ham om dem?

SMERDJAKOV

Bare fordi jeg var redd.

IVAN

Hvis du tror han har tenkt å benytte seg av disse tegnene for å skaffe seg adgang til huset, kan du jo la være å slippe ham inn.

SMERDJAKOV

Men om jeg nå selv bevislig skulle ligge i et anfall av fallesyke?

IVAN

Hvordan pokker kan du være så sikker på at du skal få et anfall, din laban?! Og hvorfor skulle Dmitrij trenge seg inn til far, og det attpåtil i hemmelighet, hvis det er riktig som du sier,at Agrafena Aleksandrovna slett ikke kommer? Svar! Jeg vil vite hva du tenker.

SMERDJAKOV

De behager selv å vite hvorfor han kommer, hva skal så mine tanker være til?... Dmitrij Fjodorovitsj vet også godt at Fjodor Pavlovitsj har liggende ferdig en stor konvolutt, med tre tusen i. Den er ombundet med et bånd og forsynt med hans egenhendige påskrift: "Til min engel Grusjka, hvis hun vil komme", og tre dager etterpå tilføyde han: "og lille kylling".

IVAN

Sludder! Dmitrij kan oppføre seg som en forrykt tåpe, men stjele - nei!

SMERDJAKOV

Han er svært i beit for penger nå, helt opprådd. Og dessuten er det jo sikkert at om bare Agrafena Aleksandrovna vil, kan hun få Fjodor Pavlovitsj til å gifte seg med henne når som helst. Hvis hun bare får lyst, og det kan det jo godt hende hun får. I så fall får hverken Dmitrij Fjodorovitsj eller De selv eller Deres bror Aleksej så mye som en rubel når Deres far dør. Men skulle han gå bort nå, kan hver av dere gjøre regning med omtrent førti tusen, ettersom det ikke er satt opp noe testament... Alt dette er Dmitrij Fjodorovitsj fullstendig klar over...

IVAN

Hva'n du gjør som har rømt å bevarte seg av disse tegnene for å skaffe seg adgang til huset, kan du jo la være å slippe ham inn.

SMEREDJAKOV

Men om jeg nå selv bevarlig skulle ligge i et antall av fallesykr?

IVAN

Hvordan pokker kan du være så sikker på at du ikke er ansatt, din lubne? Og hvorfor skulle Dmitrij tvange seg inn til far, og der utrettelig i hemmelighet, hvis der er riktig som De sier, at Agrafena Aleksandrovna slett ikke kommer? Svar, Jev vil vite hva de tenker.

SMEREDJAKOV

De lemper selv å vite hvorfor han kommer, hva skal de mine ønsker vise til?... Dmitrij Fjodorovitsj vet også godt at Fjodor Pavlovitsj har lidenskap ferdig en stor konvolutt med sre dusen ". Han er omhyggelig med et bånd og forsynt med hans hjertelige pårørende. "Til min engel Grusjenka, hvis hun vil komme", og ere dager eftarpå tilføyde han: "og lille kylling".

IVAN

Sludder! Dmitrij ham oppfattes seg som en hjertelig kjæp, men rytme - bal!

SMEREDJAKOV

Han er svært i stand for penger nå, hvit oppskåd. Og Gaussen er det jo allerede et om hans Agrafena Aleksandrovna vil, kan hun få Fjodor Pavlovitsj til å gifte seg med henne når som helst. Svin hun bare får lyst, og der kan det jo godt bende hun får. I så fall far hverken Dmitrij Fjodorovitsj eller De selv eller Ivan Alekseij så ønsker som en rubel når Dere far det. Men ønsker han å bort nå, kan hvert av dere gjøre rapning med omtrent Ferti tusen, eller om det ikke er nett opp noe lønnsomt... Alt dette er Dmitrij fradcovitsj fullstendig klar over...

IVAN

Men hvorfor råder du meg til å reise til Tsjermasjnja? Hva mente du med det? Jeg skal reise, og så skal dette foregå her hos dere...

SMERDJAKOV

Aldeles riktig.

IVAN

Aaldeles riktig, sier du?

SMERDJAKOV

I Deres sted... ville jeg ikke blitt her et øyeblikk lenger.,.

IVAN

Du er visst en stor idiot... og naturligvis en gresselig kjeltring.
(Ivan reiser seg.)
I morgen reiser jeg til Moskva, hvis du vil vite det, i morgen tidlig, og dermed basta.

SMERDJAKOV

Det er sikkert det beste... det måtte da være at fra Moskva kan man uleilige Dem hit telegrafisk, om noe slikt skulle hende.

IVAN

Og fra Tsjermasjnja, da? Ville man ikke tilkalle meg derfra også... om noe slikt skulle hende?

SMERDJAKOV

Jo, fra Tsjermasjnja... ville De også... bli uleiliget ...

IVAN

Bare at Moskva er lenger borte, og Tsjermasjnja nærmere... du vil kanskje spare meg for en unødig omvei?

SMERDJAKOV

Aldeles riktig...

IVAN

Men hvorfor tåler du meg til å reise til Tsjernomajnja? Hva mente du med det? Jeg skal reise, og så skal dette forsøk her bos dere...

SMERDJAKOV

Aldeles riktig.

IVAN

Aldeles riktig, eier du?

SMERDJAKOV

I dette øyeblikk... vil jeg ikke svare her at overflødig lempar...

IVAN

Du er visst en stor idiot... og nødtilgivelig en gresselig kjeltrion.

(Ivan reiser seg.)

I morgen reiser jeg til Moskva, hvis du vil vite det, i morgen tidlig, og dermed basta.

SMERDJAKOV

Det er sikkert det beste... det måtte da være at fra Moskva kan man ringe dem bit telegrafisk, om noe slikt skulle hende.

IVAN

Og fra Tsjernomajnja, det VILLE man ikke tilkalle meg dersom ond... om noe slikt skulle hende?

SMERDJAKOV

Jo, fra Tsjernomajnja... ville De ond... bli glemt...

IVAN

Hvis et Moskva er lenger borte, og Tsjernomajnja nærmere... du vil kanskje spare meg for en unødig omvei?

SMERDJAKOV

Aldeles riktig...

(Ivan brister plutselig i latter, til Swerdjakovs forbauselse, og fjerner seg så med raske skritt, mens han hele tiden ler. Både bevegelser og gange har noe mekanisk liksom krampaktig over seg).

IV

FJERDE BILEDE

Hjemme hos Grusjka. Grusjka sammenkrøpet i et hjørne.

FENJA

Det er ikke ham, frøken - det er en annen.

(Rakitin og Aljosja kommer inn. Rakitin er kledd i vanlige klær, ikke i prestekjole.)

RAKITIN

Hva skal dette bety?

GRUSJKA

Er det deg, Rakitin? Du gjorde meg rent redd. Hvem er dét? Hvem er det du har med deg? Nei, du store min, det var nå også en tid å...

RAKITIN

Ikke helt beleilig, kanskje?

GRUSJKA

Ikke vær redd, kjære lille Aljosja, jeg er forferdelig glad over å få deg som gjest så uventet. Men du skremte meg, Rakitin - jeg trodde det var Mitja som brøt seg inn. Du skjønner, jeg har nettopp narret ham. Jeg sa jeg skulle til gamlingen min, Kusma Kusmitsj Samsonov, og være hos ham hele kvelden og telle penger, for jeg pleier å gå dit hver uke og gjøre opp regnskapet. Mitja trodde meg og fulgte meg selv dit bort, men jeg smatt ut bakveien og skyndte meg hjem, og nå sitter jeg her og venter på et bud. Fenja, stikk ut, er du snill, og se etter om Mitja er her.

FENJA

Nei, det er ingen her, Agrafena Aleksandrovna, jeg har nettopp sett etter, jeg er livende redd selv.
(går ut)

GRUSJKA

Det er din bror jeg er redd for i dag, Aljosja.

RAKITIN

Hvorfor er du plutselig blitt redd Mitja?

GRUSJKA

Jeg venter på en beskjed, et riktig gullkantet budskap, og Mitja ville bare være i veien.

RAKITIN

Men hvorfor har du pyntet deg slik?

GRUSJKA

Så nysgjerrig du er, Rakitin. Når budet kommer, så er det opp og av sted - bort herfra på timen! Det er derfor jeg har pyntet meg.

RAKITIN

HVor drar du hen?

GRUSJKA

Kjære deg, Aljosja, jeg ser og ser på deg og kan ikke tro det. Tenk at du er min gjest! Sett deg ... nei, hit... sånn ja, min unge måneprins. Nei, du Rakitin, enn om du hadde kommet med ham i går eller i forgårs! ... Ja, ja, det er bra som det er, også. Men hvorfor jeg egentlig er så glad over å se deg, vet jeg ikke selv.

RAKITIN

Jaså, vet du ikke hvorfor du er glad? Og du som maste sent og tidlig og bad meg: "få ham hit, få ham hit". Du hadde vel en hensikt med det.

GRUSJKA

Ja, før hadde jeg en hensikt, men det er forbi. Nei, nå vil jeg traktere dere. Sett deg, du også, Rakki. Eller har du alt satt deg, kanskje? Jo, Rakki vet nok å ta vare på seg selv. Men hvorfor ser du så trist ut, lille Aljosja? Er du kanskje redd for meg?

RAKITIN

Han har sorg. Gamlingen hans har begynt å stinke.

GRUSJKA

Stinke - hvordan da? Hold munn, din tosk. Å, får jeg lov å sitte på fanget ditt, Aljosja - sånn! Hvis du ikke vil, må du bare si fra, så skal jeg hoppe ned.

GRUSINA

Jeg venter på en beskjed, et riktig politimæssig budskap, og Mitja ville bare være i veien.

RAKITIN

Men hvorfor har du pyntet deg slik?

GRUSINA

Så nysgjerrig du er, Rakitin. Når budet kommer, så er det opp og av stad - bort herfra på stumme! Det er derfor jeg har pyntet meg.

RAKITIN

Hvor drar du bort?

GRUSINA

Kjære deg, Aljosja, jeg sier og sier på dag og natt hvor det. Tenk at du er min gjest! Sånt deg ... mei, fit... nåtn ja, min unge mønsprina. Nei, du Rakitin, enn om du madde komme med hun i alt vilter i forårsal ... Je, ja, det er bra som det er, oppa. Men hvorfor jeg spantlig er så glad over å se deg, vet jeg ikke selv.

RAKITIN

Jasa, vet du ikke hvorfor du er glad? Og du som maste sånt og tidiys og bad meg: "Så hun hit, så hun hit". Du madde vel en hemmelig sæd der.

GRUSINA

Ja, for madde jeg en hemmelig, men det er fortsi. Mei, så vil jeg fortelere dere. Sånt deg, du oppa, Rakki. Hvilen har du alt sånt deg, kanskje? Je, Rakki vet nok å ta vare på seg selv. Men hvorfor ser du så trist ut, lille Aljosja? Er du kanskje redd for meg?

RAKITIN

Ban har sorg. Gamlingen dødes har begynt å stinke.

GRUSINA

Stinke - hvordan da? Sånt mann, din tosk. A, tåp jeg lov å sitte på kanget ditt, Aljosja - sånnt hvis du ikke vil, så du bare si ifra, så skal jeg hoppe ned.

RAKITIN

Nå får dere holde opp med det sludderet. Sett heller frem noe champagne, det vet du jo selv at du skylder meg.

GRUSJKA

Ja visst skylder jeg deg det. Å, Fenja, vil du ta inn champagne, den flasken som Mitja har satt igjen. La gå, jeg skal drikke med dere, jeg også, slå meg ordentlig løs.

RAKITIN

Går det an å spørre hva det er for slags "budskap" du venter på,eller er det en hemmelighet?

GRUSJKA

Å nei da, det er ingen hemmelighet, og det vet du godt selv. Offiseren kommer, Rakitin, offiseren min kommer.

RAKITIN

Jeg har hørt at han er underveis, men er han alt så nær, da?

GRUSJKA

Nå er han i Mokróje, og derfra sender han ilbud hit.

RAKITIN

Og så Mitja, da - du store! Vet han om det?

GRUSJKA

Hadde han visst det, ville han drept meg på flekken. Ti stille, Rakitin, du skal ikke nevne Dmitrij Fjodorovitsj for meg, han har nå plaget meg nok. Nei, nå kan jeg heller tenke på Aljosja, sitte og se på min kjære lille Aljosja... Smil til meg da, du... Jo, der smiler han jo! Du skjønner, jeg har hele tiden vært redd for at du var sint på meg.

RAKITIN

Det er sant - hun er faktisk redd for en sånn kylling som deg.

GRUSJKA

Det er for deg, Rakitin, han er en kylling... for du eier ikke samvittighet. Jeg skal si deg, jeg er virkelig glad i ham! Vil du tro meg, Aljosja - jeg holder inderlig av deg!

RAKITIN

Nå får dere bolde opp med det sludderet. Sett heller frem noe champagne, det vet du jo selv at du skylder meg.

GRUSJKA

Ja visst skylder jeg deg det. Å, Senja, vil du ta inn champagne, den flasken som Mitja har sett lysen. Ja da, jeg skal drikke med dere, jeg også, nå med ordentlig lyst.

RAKITIN

Går det an å spørre hva det er for slags "budskap" du venter på,eller er det en hemmelighet?

GRUSJKA

Å nei da, det er ingen hemmelighet, og det vet du godt selv. Offiseren kommer, Rakitin, offiseren min kommer.

RAKITIN

Jeg har hørt at han er uheldig, men er han alt så nær, da?

GRUSJKA

Nå er han i Mokrøje, og derfra sender han ilbud hit.

RAKITIN

Og så Mitja, da - du skrev! Vet han om det?

GRUSJKA

Hadde han visst det, ville han dræpt meg på flekken. Å nei da, Rakitin, du skal ikke nevne Dmitrij Fjodorovitsj for meg, han har nå plaget meg nok. Nei, nå kan jeg heller tenke på Aljosja, ellers og se på min kjære lille Aljosja... Snart vil meg da, du... Jo, der smiler han jo! Du skjønner, jeg har nale tiden vært redd for at du var sint på meg.

RAKITIN

Det er sant - hun er fæleslek redd for en ånds kvilling som den.

GRUSJKA

Det er for den, Rakitin, han er en kvilling... for du eier ikke sannsynligvis, jeg skal si den, jeg er virkelig glad i ham! Vil du tro meg, Aljosja - jeg holder ingenting av den!

RAKITIN

At du ikke skjemmes! Hun erklærer deg sin kjærlighet, Aleksej! Og hva med offiseren og det gullkantede budskapet fra Mokroje?

GRUSJKA

Det er to helt forskjellige ting.

RAKITIN

Ja, sånn resonnerer kvinnfolk.

GRUSJKA

Ikke gjør meg sint, Rakitin! Jeg er glad i Aljosja på en annen måte.

(Fenja kommer inn)

RAKITIN

Her har vi champagnen. Hun har skjenket opp ute på kjøkkenet, og flasken kommer inn varm og uten kork. Ja, ja, ingen råd med det... Nå, Aljosja du får ta glasset ditt og vise oss hva du duger til.

ALJOSJA

Nei, det er bedre å la være.

GRUSJKA

Da vil jeg ikke, jeg heller. Drikk hele flasken alene, du Rakitin. Hvis Aljosja drikker, skal jeg drikke, jeg også.

RAKITIN

Det var da svært til enhet! La gå at han har sitt å sture over, men hva har du?

GRUSJKA

Hva mener du?

RAKITIN

Gamlingen hans er død i dag - Sosima, den gamle helgenen.

RAKITIN

At du ikke skjønner! Nun erklærer deg din kjæreste, nåtesej! Og hva med officeren og det pulikantede budskapet fra Moscoj?

GRUSJA

Det er to meie forskjellige ting.

RAKITIN

Ja, sånn resonnerer kvinnfolk.

GRUSJA

Ikke gjør meg sint, Rakitin! Jeg er glad i Aljosja på en annen måte.

(Ferja kommer inn)

RAKITIN

Her har vi champagnen. Nun bar skjenker opp øre på kjøkkenet, og fiasken kommer inn varm og uten kork. Ja, ja, hvem vil med det... Nå, Aljosja du får ta glasset ditt og vise oss hva du dover til.

ALJOSJA

Nei, det er bedre å la være.

GRUSJA

Da vil jeg ikke, jeg nøler. Drikk hele fiasken alene, du Rakitin. Hvis Aljosja drikker, skal jeg drikke, jeg også.

RAKITIN

Det var da svært lite edsret! Ja så er man bar sitt å svare over, men hva mer da?

GRUSJA

Hva mener du?

RAKITIN

Gamlingen bare er død i dag - Sosima, den gamle helgenen.

GRUSJKA

Nei, er den gamle, er Sosima død? (korser seg)
Men Gud, hva er det jeg gjør, her sitter jeg på fanget hans...

ALJOSJA

Rakitin, du skal ikke tirre meg. Se heller på henne: jeg kom hit i den tro at jeg ville finne en ond sjel, men isteden har jeg funnet en oppriktig søster, en skatt - en elskende sjel... Det er deg jeg snakker om, Agrafena Aleksandrovna.

RAKITIN

Og hun som ønsket å sluke deg - vet du det?

GRUSJKA

Hold opp, Rakki! - Ti stille med dere, begge to. Nå vil jeg snakke ut. Hør her, Aljosja, jeg var så oppsatt på å få lokket deg til meg og maste så ivrig på Rakitin at jeg lovet ham femogtyve rubler hvis han fikk deg hit. Stopp, Rakitin, vent! (løper for å hente pengene)

RAKITIN

For noe tøv! For noe tøv!

GRUSJKA

Her er det jeg skylder deg, Rakitin, du sier sikkert ikke nei takk. (Slenger en seddel til Rakitin, som tar imot den)

RAKITIN

(forsøker å skjule sin forlegenhet) Si nei takk - så langt ifra! Hva skulle den kloke gjøre hvis det ikke fantes dumrianer!

GRUSJKA

Men nå tier du stille, Rakki. Du er ikke glad i oss og skal holde munn.

RAKITIN

Nei, hva skulle jeg være glad i dere for?

GRUSJKA

Hold opp, Rakki! Jeg ønsket å forderve deg, Aljosja, det er den fulle og hele sannhet, jeg hadde hatt deg i kikkerten lenge. Du ser for en ond hund jeg er, jeg som du kalte din søster!

Nå er han kommet reisende, han som krenket meg. Jeg sitter her og venter på bud fra ham. Vet du hva denne forføreren har vært for meg? For fem år siden gjemte jeg meg bort for folk, så de ikke skulle se og høre meg, blek, tynn og enfoldig; jeg satt og hulket, sov ikke hele natten igjennom - bare tenkte: "hvor er han vel nå, han som har gjort meg ille? Han morer seg vel med en annen kvinne - bare jeg fikk se ham, møte ham en gang: å, da skulle jeg ta igjen! Senere - vil du tro det - begynte jeg å legge meg opp penger, ble ubarmhjertig, ble rund og trivelig - ble fornuftigere, mener du kanskje? Nei, jeg skal si deg, ennå ligger jeg mang en gang som for fem år siden og skjærer tenner og tenker: "Å, jeg skal nok gi ham igjen!" Skjønner du? Nå vel, kan du så begripe deg på meg: for en måned siden får jeg dette brevet: han er blitt enkemann, han kommer reisende og ønsker å møte meg. Jeg mistet rent pusten: Gud, tenkte jeg, kommer han og plystrer på meg, så kryper jeg til ham som en prylt hund, logrende og skyldbevisst. Og etter det har jeg vært så vond på meg selv hele denne måneden som jeg ikke engang var det for fem år siden. Ser du nå, Aljosja, for et avsindig menneske jeg er. Jeg har lekt med Mitja for ikke å løpe bort til ham, den andre.

ALJOSJA

(til Rakitin). Har du før hørt henne si det som hun fortalte nå? Nei, det har du ikke. Hadde du hørt det, så hadde du for lengst forstått alt sammen... I denne sjel ligger kanskje en skatt...

RAKITIN

Se, nå har hun fått advokat! Agrafena Aleksandrovna, så sannelig er ikke fastemannen vår blitt forelsket i deg. Du har seiret!

GRUSJKA

Ikke bry deg om ham, du Aljosja, min gode engel. Si meg heller: er jeg glad i ham som forførte meg, eller er jeg det ikke? Du må bestemme om jeg skal tilig ham eller ikke.

ALJOSJA

Men du har jo alt tilgitt.

GRUSJKA

... Ja, jeg har virkelig tilgitt. Å, for et usselt hjerte! Skål for mitt usle hjerte? (tømmer et stort glass i et drag)... Eller kanskje jeg slett ikke har tilgitt...

RAKITIN

Jeg ville ikke være i hans sted nå.

GRUSJKA

"Godt, dermed kan det være nok, høystærede, du har hatt fuglen i hånden, men fikk ikke fanget den".
(det høres vognrammel, så blir det sille. Fenja kommer inn)

FENJA

Frue, kjære Dem, frue, ilbudet er kommet! Her er vogn etter Dem fra Mokroje... og brev...

GRUSJKA

(griper brevet og farer fort igjennom det) Han har kalt! Han har plystret! Kryp, fillebikkje! (står et øyeblikk ubesluttsom, men fatter seg så) Jeg reiser! Farvel, mine fem år! ... Å! Jeg er som beruset! (løper ut. Hjulrammel, deretter stillhet)

RAKITIN

Hm, hun har gjort ende på stakkars Mitja... Rovdyr, så det forslår! Han er polakk, denne offiseren hennes - ja, og han er ikke offiser nå, han har vært tollembetsmann i Sibir, et sted på grensen mot Kina. Sikkert et ynkelig krek av en polakkjævel...
(Aljosja tier)
Nå, fikk du omvendt synderinnen? Brakt henne på sannhetens vei og drevet syv djevler ut av henne, hva?

ALJOSJA

Hold opp, Rakitin.

RAKITIN

Du forakter meg kanskje nå, på grunn av de femogtyve rublene? Jeg har jo så å si solgt min egen venn. Men du er nå ikke Kristus da, og jeg er ikke Judas.

ALJOSJA

... Det hadde jeg glemt... Det var du selv som minnet meg på det nå.

RAKITIN

Pokker flå dere, hele bunten! Jeg vil ikke ha noe mer med deg å gjøre! (setter på dør i fullt raseri. Litt etter forlater også Aljosja rommet. Fenja kommer inn, samler sammen flasker og glass, rydder opp og går ut igjen - alt like mekanisk. Det blir stille et øyeblikk, så høres med ett singling av knust glass og gjennomtrengende hvin fra Fenja. Hun kommer løpende inn, fra seg av redsel, og kryper skrikende sammen i det hjørnet som er lengst borte. Etter henne følger Dmitrij, unaturlig rolig. Under hans blikk stiger igjen jamringen fra Fenja. Dmitrij nærmer seg henne, mens hun piper som et dyr i dødsangst)

DMITRIJ

(plutselig, med høy stemme) Du skriker!! Hvor er hun!?

FENJA

... Jeg vet ikke noe, kjære vene Dmitrij Fjodorovitsj, jeg vet ikke noe, selv om De slår meg i hjel, så vet jeg ingenting...

DMITRIJ

Du lyver!!

FENJA

... Jeg vet ikke noe, jeg vet ikke noe...

DMITRIJ

(setter seg på gulvet ved siden av Fenja; kryper helt sammen. Rykningene i kroppen hans røper at han gråter)
Fenja... for Guds skyld... si meg hvor hun ....

FENJA

Hun er reist til Mokroje.

DMITRIJ

Hvorfor det?

ALJOSJA

... Det hadde jeg glemt... Det var du selv som minnet meg på det nå.

RAMIN

Pokker på dere, hele bunsen! Jeg vil ikke ha noe mer med deg å gjøre! Løsriver på der i fullt traseri. Litt etter forlater også Aljosja rommet. Fenja kommer inn, samler sammen flasker og glass, tvadder opp og går ut igjen - alt like mekanisk. Det blir stille et øyeblikk, så høres med ett sinnigling av kunst glass og gjenomsiktmøbelle hvilk fra Fenja. Hun kommer igjennom inn, fra sag av radsal, og krysser skriksnde sammen i det hjørnet som er lengst borte. Etter henne følger Dmitrij, uneurlig trist. Under hans bilik øiner igjen jamringen fra Fenja. Dmitrij nærmer seg henne, mens hun piper som et dyr i dødsangst)

DMITRIJ

(plutselig, med høy stemme) Du skriker!! Hvor er hun?

FENJA

... Jeg vet ikke noe, kjære Dmitrij Fjodorovitsj, jeg vet ikke noe, selv om De sjøt meg i hjel, så vet jeg ingenting...

DMITRIJ

Du lyver!!

FENJA

... Jeg vet ikke noe, jeg vet ikke noe...

DMITRIJ

(setter seg på gulvet ved siden av Fenja, krysser bein sammen, bykningsere i kroppen hans tøyer at han gråter)
Fenja... for guds skyld... si meg hvor hun .....

FENJA

Hun er reist til Moskrojs.

DMITRIJ

Hvorfor det?

FENJA

Hun har dratt til denne offiseren sin.

DMITRIJ

(tar plutselig strupetak på piken) Hva for en offiser?

FENJA

Den forrige offiseren, han som reiste fra henne for fem år siden.

DMITRIJ

(slipper Fenja og blir sittende ubevegelig, mens han stirrer sløvt frem for seg. De halvveis krøkte håndflatene, stivnet i grepet fra isted, henger ned, liksom fremmede)

FENJA

Som De ser ut på hendene, Dmimtrij Fjodorovitsj...

DMITRIJ

Ja...

FENJA

(medfølende, som om hun var det vesen som stod ham nærmest). Herr løytnant, hva er det som har hendt Dem?

DMITRIJ

Det er blod, Fenja. Det er menneskeblod - å, Gud, hvorfor er det blitt utgytt! ... Men... Fenja... i morgen ved daggry, når "solen rinner"... skal Mitja... Lev vel, min glede... du har elsket meg en liten stund, og du skal komme til å minnes Mitja Karamasov i all evighet. (reiser seg og går ut, med bestemte skritt)

FEMLA

Nun har dratt til denne offiseren sin.

DMITRIJ

(tar plutselig strupetak på piken) Hva for en offiser?

FEMLA

Den fortrige offiseren, han som reiste fra hemmen for fem år siden.

DMITRIJ

(slipper Fenja og blir stående uhyggelig, mens han stirrer skevt fram for seg. De halvvelte krukke håndklæterne, stivnet i grepet fra istad, henger ned, likesom fremmede)

FEMLA

Som De ser er vi på hendene, Dmitrij Fjodorovitsj...

DMITRIJ

Ja...

FEMLA

(medfølende, som om hun var det vesen som stod han nærmest), Det lykkunnt. Hva er det som har hendt Dem?

DMITRIJ

Det er blod, Fenja. Det er mennesketblod - å, nei, hvorfor er det blitt urytt! ... Men... Fenja... I morgen ved daggry, når "solen tynner"... skal Mitja... Jev vel. min djevle... du har slukket meg en liten stund, og du skal komme til å minne Mitja Karamasov i all evighet. (reiser seg og går ut, med bestemte skritt)

V

FEMTE BILDE

I vertshuset i Morkoje. Scenerommet er komponert slik at man kan operere med bakre og fremre del av scenen samtidig. I forgrunnen sitter Grusjka og Wroblewski. Ut mot siden, men allikevel synlige, står Dmitrij og Verten og iakttar dem.

WROBLEWSKI

Varfor er min konginne så trist?

GRUSJKA

Konginne? Dronning, mener De vel. Så komisk De snakker.

DMITRIJ

Hvem er det hun er sammen med?

VERTEN

En eller annen embetsmann, antagelig en polakk etter målet å dømme. Det var han som sendte hester etter henne.

DMITRIJ

Nå, og slår de stort på? Er han rik?

VERTEN

Slår stort på! Jomen sa jeg smør!

WROBLEWSKI

Ønsker min pani kanskje litt likør?

GRUSJKA

Jeg fordrar ikke likør. Nei, da er det noe annet med vin...

DMITRIJ

Er hun glad? Ler hun?

VERTEN

Å, det er visst ikke mye det... Hun virker heller uglad... rent molefonken.

DMITRIJ

Vent, la meg se selv.

V

KNOSBØVRES

Så vakker min pust har priset,ciilat med et øyeas bønnes hånd ... (Kvæner sang)

DMITRIJ

Men nå sitt det vikingeils av alt: er ikke algeyrerne der?

VERTEN

Omsvarte, da er forsvunnet - nyndigheten har jagd dem bort: Men jeder har vi, da søylitar på svykter og fala... ied det samli hud ettet dem.

DMITRIJ

Gjøv Øyel sand bud med er sang, og få fatt i ienter, på samme måten som ulker. Jeg hesker ie ingdre rubier for er kort!

VERTEN

Men hun ger vere verdt å redndere så øye pestor på den algeskjelt pelk da. Og jomsvna er sklina og lisere, alle som en. Skalt tylst de to ulemmeiens i nels rakkertlagset, der var ingå og svant!

DMITRIJ

Det var vare øyn ån Guenlaiv som ulkk med da, hvelet da der?

VERTEN

Så jen ovnet jeg mester ve la kjøen inogå tre tuset ber hog ogs i Mnrolo.

DMITRIJ

(Vendter fram en lunke sekkerl jeg har med seg lite mye denne sauen, en lur! Så oasjlad ve at det evesbikkelig strøl sarvesna vhmsagne. Og lukk ylsen ianten, nerg for å lå sankt bud ester ensl (Dmitrij vikel sen plumsnlig for Grenjka og Wrolleeki, med velbeovnet eifekt)

GRENJKA

Ah!

DMITRIJ

Om forlatelse... jeg... jeg skal ikke... jeg skal ingenting, absolutt ingenting... jeg ville... bare til i morgen tidlig, for siste gang.

WROBLEWSKI

Min pani, vi sitter her privat. Det finnes andre rom.

DMITRIJ

Tilgi meg, min herre... Nei, ikke vær redd, det er min siste natt! La oss skåle, min herre, for fred og fordragelighet. Nå kommer de straks med vin... (trekker, uvisst av hvilken grunn, frem seddelbunten) Med forlov, min herre, jeg vil ha musikk, larm og leven, akkurat som sist. Men dette krypet, denne unyttige makken skal snart opphøre å være til. I min siste natt vil jeg minnes min gledesdag!

WROBLEWSKI

Hvis min tsarina tillater...

GRUSJKA

Sett deg, Mitja, hva er dette for slags snakk? Ikke skrem meg, er du snill. Du vil ikke skremme, vil du vel? Hvis du lover å la være, er jeg glad for at du er kommet.

DMITRIJ

Skremme - jeg!? - Å, bare gå forbi dere, bare gå - jeg skal ikke hindre dere!.... (kaster seg gråtende ned på en stol)

GRUSJKA

Nå da, nå da, hva skal det være til? At du ikke skjems! Hvorfor gråter du? Skulle du ha noen grunn til å gråte?

DMITRIJ

Jeg... jeg gråter ikke... Nå, god aften!

GRUSJKA

Jeg er glad for at du er kommet, veldig glad. Jeg vil at du skal sitte her sammen med oss. Jeg vil det! Hvis han skal gå, så går jeg også, så mye De vet det!

DMITRIJ

Da forlatelse... Jeg... Jeg skal ikke... Jeg skal ingenting, absolutt ingenting... Jeg vil ikke... bare vil i morgen tidlig, for siste gang.

WANDELEMONI

Min pensl, vi ritser her privat. Det finnes andre rom.

DMITRIJ

Tilgi meg, min herre... Nei, ikke vær redd, det er min siste natt! Ja nå skjønner, min herre, jeg lånte og forbrøderiet. Nå kommer de sterke med vin... (trekker, uvisest av hvilken grunn, fram sølvflaskene) Med fordøy, min herre, jeg vil ha musika, larm og lærem, sånnan som alle. Men dette kjøpet, denne hytteleje, maken skal ønsket opphøre å være til. I min siste natt vil jeg nydende min overdådighet.

WANDELEMONI

Hvis min tørstige kollega...

GRUSJENKA

Sånn den, Mitja, hva er dette for slags snakk? Ikke stem meg, er du sinti. Da vil ikke skremme, vil du ved? Hvis du lover å ha vere, er jeg glad for at du er kommet.

DMITRIJ

Skremme - jeg? - å, nei da fortsatt dere, bare nå - jeg skal ikke komme dere!... (Ser seg plattende ned på en stol)

GRUSJENKA

Nå da, nå da, hva skal det vere vil? At du ikke mjøsen! Hvorfor gråter du? Skulle du ha noen grunn til å gråte?

DMITRIJ

Jeg... Jeg gråter ikke... Nei, god aften!

GRUSJENKA

Jeg er glad for at du er kommet, vaktig glad. Jeg vil at du skal sitte her sammen med oss. Jeg vil ned! Hvis han skal! Ja, så gir jeg opsø, så nye De ver det!

WROBLEWSKI

Hva min konginne behager, er for meg lag. (kysser Grusjka på hånden) De er velkommen, panie, at tilslutte Eder vårt selskap.

GRUSJKA

Er du kommet for å få deg en rangel igjen? Gjem nå pengene i lommen! Hvor har du fått så mange fra?

DMITRIJ

Min herre ! La oss drikke! Skål, herr...

WROBLEWSKI

.... Wroblewski.

DMITRIJ

For Polen, min herre, for Deres polske fedreland!

WROBLEWSKI

Avec plaisir, panie. Skål!

DMITRIJ

For Polen, panie hurra! (de tømmer glassene)

DMITRIJ

Og så en skål for Russland, for godt brorskap!

GRUSJKA

Skjenk i til meg også, den skålen vil jeg gjerne være med på.

DMITRIJ

Alle sammen, alle sammen! Vert, la oss få inn flere flasker! For Russland, hurra! (Wroblewski drikker ikke)
Jaså, skal det være på den måten?

WROBLEWSKI

For Russland innenfor dets grenser fra før 1772! (drikker)

DMITRIJ

De er et naut, min herre!

WROBLEWSKI

Eva min kordjune benader, er for meg lag. (Kyaser Gruejka på dåsden) De er velkommen, panie, at tilslutte Eder vårt selskap.

GRUSLKA

Er du kommer for å lå deg en tanget tejenf Gjem nå penpene i lommen! Hvor har de fått så mange frø?

DMITRIJ

Min herre! Ja ose drikke! Skål, herr...

WROBLEWSKI

.... Wroblewski.

DMITRIJ

For Polen, min herre, for Deres polska federiandi

WROBLEWSKI

Avec plaisir, panie. Skål!

DMITRIJ

For Polen, panie herre! (de tømmer glassene)

DMITRIJ

Og så en skål for Russland, for godt brorskap!

GRUSLKA

Skjønk i vil med oss, den skålen vil jeg gjerne være med på.

DMITRIJ

Alle sammen, alle sammen! Vent, la oss få inn flere flasker! For Russland, hurra! (Wroblewski drikker ikke) Jasø, skal det være på den måten?

WROBLEWSKI

For Russland innenfor dets grenser fra for 1772! (drikker)

DMITRIJ

De er et mønt, min herre!

WROBLEWSKI

Min panie,får man inte kjenne kjærlighet til sitt modreland?

GRUSJKA

Ti stille! Ikke noe kjekling!

DMITRIJ

Om forlatelse, Wroblewski, herr Wroblewski, jeg skal ikke si mer, hører De?

GRUSJKA

Men så hold nå iallfall munn, du da! Sett deg, ditt fe!
(alle tre sitter i trykkende taushet)

DMITRIJ

Nei, hva sitter vi slik for? Kunne vi ikke ta oss noe til, finne på noe morsomt... Hva med et slag bank, for eksempel?

WROBLEWSKI

Det er sent panie.

GRUSJKA

Alltid kommer han med det, aldri er det noe som går an!

WROBLEWSKI

Min gudinne! Ditt ord er meg en hellig plikt! Jeg er beredt, panie!

DMITRIJ

(trekker frem pengene) Vær så god, De kan begynne.

WROBLEWSKI

Kort må vi skaffe oss hos verten, panie.

DMITRIJ

Hos verten? Godt, jeg forstår, gjerne det! Hent en kortstokk!
(verten løper ut og kommer tilbake med kortene)
Jeg har lyst til å tape meget til deg, pan. Ta kortene og legg opp! Hvor stor er banken?

WROBLEWSKI

Så stor De ønsker - hundre, två hundre, så majet De vil satse.

WROBLEWSKI

Min pøøie,fær man inte hjælpe kjærligheet til eitt modrelandt?

CRUSZKA

Ti stilla! Ikke noe kjæling!

DMITRIJ

Om forlateiee, Wroblewski, barr Wroblewski, jeg ekal ikke si mer, igrer Dæ?

CRUSZKA

Men så hold nå ialfall munn, du dæt Sæte æg, ditt fæ! (alla ere aitter i trykkende causbet)

DMITRIJ

Nei, hva eitter vi gjøk for? Hvoe vi ikke ta oss nø til, fløme på roe morsomt... Hva med et stag bæmk, for eksempel?

WROBLEWSKI

Det er ønnt pøøie.

CRUSZKA

Alltid kommer han med det, eldri! er det noe eom gjør ani

WROBLEWSKI

Min gudinnel Dett ord er meg en hellig pikkel Jeg er beredt, pøøie!

DMITRIJ

(trekker liem pøøpene) Ver så god, De kan begynne.

WROBLEWSKI

Mort må vi skrifø oss nos vetten, pøøie.

DMITRIJ

Hoa vetten? Godt. Jeg forstår, gjøene dett Hent en korretokk! (vøren igper ut og kommer tilbøke med korteme)
Jeg har igøt til å bøpe møøet til æg, pøø. Ta kortene og legg opp! Hvor stor er banken?

WROBLEWSKI

Så stor De ønsker - hundre, två hundre, så møjet De vil- estse-

DMITRIJ

En million! (brister i latter. Jenter og bønder begynner å sige inn i rommet, det høres klipmring av instrumenter)

GRUSJKA

Gi deg, Mitja!

DMITRIJ

(til Wroblewski) Høyvelbårne, får jeg veksle to ord med Dem?

WROBLEWSKI

Hva ønsker panen? (De går til side) Hvormed kan jeg stå til tjenst?

DMITRIJ

Vil du ha tre tusen, så ta dem og reis hvorhen du vil!

WROBLEWSKI

Tre tusen?

DMITRIJ

Tre tusen. Ta de tre tusen, og dra så pokker i vold! Men det må skje straks, på røde rappen, og for evig - skjønner du? I dette øyeblikk blir troikaen spent for og så - adjø! Nå?

WROBLEWSKI

Og rublene?

DMITRIJ

Med rublene gjør vi det slik: du får fem hundre med en gang, og så to tusen fem hundre i morgen i byen - det sverger jeg ved min ære, om jeg så skal stampe dem opp av jorden!... Nei, syv hundre, syv hundre skal du få nå, istedenfor fem! - Nå, tror du meg ikke? Jeg kan ikke gi deg hele beløpet opp i hånden. Da drar du kanskje tilbake til henne i morgen...

WROBLEWSKI

Det skulle inte være mer som De forlanger? - Fy! Pfui!

DMITRIJ

Du spytter fordi du tror det er mer å hole hos Grusjka, din fordømte kapun!

WROBLEWSKI

Pani Agrippina!

GRUSJKA

Jeg heter Agrafena eller Grusjka. Snakk russisk, ellers vil jeg ikke høre på deg.

WROBLEWSKI

Pani Agrafena, jeg har kommet for at glemme gammelt og tilgive...

GRUSJKA

Er du kommet for å tilgi?

WROBLEWSKI

Ja, just, pani. Men jeg blev forvånet da jeg så din elsker. Pan Mitja har bydt meg tre tusen for at jeg skulle reise. Jeg spyttet ham i hans ansikt.

GRUSJKA

Er det sant, Mitja? Hvordan kunne du våge? Er jeg til fals kanskje?

DMITRIJ

Min herre, hun er ren, jeg har aldri vært hennes elsker. Det er løgn i din munn!

GRUSJKA

Hvordan tør du våge å forsvare meg overfor ham? Det var ikke av dyd jeg holdt meg ren, men av stolthet. Men stemmer det virkelig at denne slyngelen ikke ville ta imot penger av deg?

DMITRIJ

Visst ville han det! Det er bare det at han ville ha alle tre tusen på labben, mens jeg ikke bød ham mer enn syv hundre som forskudd.

WROBLEWSKI

Pani Agrippina, jeg er kommet for at ekte deg til hustru, men hva ser jeg? En ny pani, ikke den samme som før, men en stivsinnig og uforskjemt!

GRUSJKA

Å, reis du bare tilbake dit du kommer fra! Jeg vil ha ham ut og av gårde på flyende flekken! Å, en tåpe, en tåpe har jeg vært som har pint meg i fem år. Og det slett ikke for hans skyld, men av ren forbitrelse. Dette er slett ikke ham! Han var en falk, men denne her er en latterlig andrik! Og jeg, min tåpe som har grått øynene ut på meg i fem samfulle år!

WROBLEWSKI

Offentlige schvin!

(Dmitrij griper tak i Wroblewski. Under håndgemenget som følger, beveger de to seg inn i naborommet. Herfra trenger lyden av slagsmålet ut til de øvrige tilstedeværende, som lytter i taushet. Det blir stille)

DMITRIJ

(kommer tilbake) Jeg har lagt ham i gulvet derinne. Han slår og spenner, kanalje men han slipper nok ikke ut igjen.

GRUSJKA

Jeg vil drikke meg fra sans og samling, akkurat som forrige gang husker du, Mitja, hvordan det var da vi ble kjent med hverandre her? (til alle i rommet) Dans og drikk og vær glade, akkurat som den gang, akkurat som den gang! "Stuen går, ovnen går" - å-å-å-hoi!

(Bøndene og jentene i bakgrunnen begynner å ture og danse. Dmitrij kommer med en stol til Grusjka. Han skjenker opp champagne, og Grusjka drikker. Dmitrij egger med stadige tilrop bøndene og jentene til å slå seg løs. Musikken spiller støyende og koret synger)

KORET

Herremannen spurte de jentene små:
Elsker I meg eller ei?
Nei, nei, nei - nei, nei, nei.
Herremannen vil meg så ynkelig slå
Aldri kan han min kjærlighet få.

Taterfanten spurte de jentene små:
Elsker I meg eller ei?
Nei, nei, nei - nei, nei, nei.
Fanten vil bare på tyvsti gå,
Sorrig er alt jeg med hannem kan få.

(Etter hver strofe danser hele forsamlingen. Den rasende rytmen av støvletramp blander seg med skrik og skrål fra de mer og mer berusede festdeltagerne. I forgrunnen sitter Grusjka i lenestolen sin, og ved siden av henne Dmitrij. Under den følgende dialog mellom Grusjka og Dmitrij fortsetter dansen, Om enn ikke fullt så støyende. Samtidig dempes belysningen i bakgrunnen av scenen)

GRUSJKA

Mitja, hvorfor ser du så alvorlig ut?

DMITRIJ

Det er ikke noe å bry seg om...jeg lot en syk bli liggende igjen der. Hvis han ble frisk igjen, skulle jeg gjerne gi ti år av livet mitt.

GRUSJKA

Blås i ham, hvis han er syk. Du ville altså virkelig skyte deg i morgen på grunn av meg? Tosken min... Vent litt... I morgen skal jeg kanskje hviske deg et lite ord i øret...

DMITRIJ

(stotrende) Jeg forguder deg... Grusjka... sammmen med deg... jeg forguder deg... (begynner å kysse kjolen hennes, hendene, brystet)

KORET

(rytmen og skrålet bryter igjen løs, samtidig som den bakre del av scenen på ny blir kraftigere belyst)
Soldaten, han spurte de jentene små:
Elsker I meg eller ei?
Nei, nei, nei - nei, nei, nei.
Soldaten vil vandre med ransel på
Og aldri min aker pløye og så.

Kjøpmannen spurte de jentene små:
Elsker I meg eller ei?
Ja, ja, ja - ja, ja, ja.
Kjøpmannen har penger i hvert en krå.
I huset hans vil jeg som dronning gå.

GRUSJKA

Ikke rør meg... ikke rør meg for jeg er din... Jeg har sagt at jeg er din, men du skal ikke røre meg... Skån meg... Han er her... Her er så ekkelt...

DMITRIJ

Som du befaler! Jeg tenkte ikke på... jeg forguder deg...

GRUSJKA

Jeg vet at selv om du er som et vilt dyr, så er du allikevel nobel...

DMITRIJ

Jeg skal føre deg bort, vi skal fly vår vei... Å, jeg skulle gjerne gitt hele livet... dette blodet!

GRUSJKA

Hva for blod!

DMITRIJ

Ingenting, ingenting! Jeg elsker deg, bare deg!

(danserytmen og hurlumheien bryter løs igjen, men forstummer så med ett slag. Forsamlingen stivner i ubevegelighet. Ikke en lyd høres. Lensmannen og Forhørsdommeren kommer langsomt inn, ledsaget av noen politimenn. De går gjennom flokken av festdeltagere og stanser borte ved Dmitrij og Grusjenka, som imidlertid er så oppslukt av hverandre at de ikke reagerer)

GRUSJKA

Jeg vil ikke være elskerinne for deg, jeg vil være din tro hustru, din slavinne...

DMITRIJ

Det er deg jeg elsker... i Sibir vil jeg elske deg!

(de sitter urørlige og tause)

GRUSJKA

Hva er det? Sov jeg? Ja... jeg sov visst... og drømte noe... og så våknet jeg, og her sitter min kjæreste hos meg, så deilig....

DMITRIJ

Hos deg...
(kysser henne)

GRUSJKA

Mitja, hvem er det som ser på oss?

DMITRIJ

Mine herrer... hva er det De vil, mine herrer? ....

(det blir stille en lang stund. Dmitrij sitter og stirrer frem for seg som i ørske)

Gamlingen! Gamlingen og hans blod!

LENSMANNEN

Men dette er jo galskap! Galskap! Ved nattetid, drukken, sammen med en lidderlig tøs, tilsølt av sin fars blod...

FORHØRSDOMMEREN

Herr reserveløytnant Karamasov - De er beskyldt for mord på Deres far, Fjodor Pavlovitsj Karamasov, forøvet i natt...

DMITRIJ

... Jeg er uten skyld i dette blod! I min fars blod er jeg uten skyld.Jeg har hatt lyst til å slå ham i hjel, men jeg er uten skyld. Det er ikke meg!

GRUSJKA

Det er meg, meg elendige, som er den skyldige!
(roper som i villelse)
Det er meg som har plaget livet av ham og brakt ham så vidt! Døm oss sammen! Jeg vil følge ham om så er til retterstedet!

(de sitter urørlige og tause)

GRUSLIKA

Hva er det? Sov lille? Je... jeg sov visst... og drømte noe... og så vågnet jeg, og her sitter min kjæreste hos meg, så deilig....

DMITRIJ

Noe dårlig...

(kysser henne)

GRUSLIKA

Mitja, svan er det som ser på oss?

DMITRIJ

Min herre... hva er det De vil, mine herre? .....

(det blir stille en lang stund. Dmitrij sitter og skjærer fram tre sag som i drøm)

Gamlingen! Gamlingen og hans blod!

LENSMANNEN

Men dette er jo galskap! Galskap! Ved martyrid, drømmen, hammer med en liddersig tøe, tilsølt av min fars blod...

FORRADSOMMERENS

Mørt reservoirvinant Karamazov - De er beskyldt for mord på Deres far, Fjodor Pavlovitsj Karamazov, forøvet i natt...

DMITRIJ

...Jeg er ikke skyld i dette blod! I min fars blod er jeg ikke skyld.Jeg har ikke lyst til å slå hen i djel, men jeg er ikke skyld. Det er ikke meg!

GRUSLIKA

Det er meg, meg elendige, som er den skyldige!

(typer som i vrimlesa)

Det er meg som har plaget livet av ham og brøkt ham så vidt! Dem ose sammen! Jeg vil tøide ham om så er vil rettferdiggjøre!

DMITRIJ

(faller på kne foran henne)
Grusjka, mitt liv, mitt blod, min helligdom! Hun er uskyldig, helt uskyldig!

(Politimennene trekker dem fra hverandre, det blir et lite basketak inntil de begge står med armene vridd bak på ryggen,kuet i et smertefullt grep)

SJETTE BILDE

VI

I bakre del av det vide scenerommet høye podier, og på dem en forhøyning med et bord. Ved bordet sitter (fra venstre): STATSADVOKATEN, DOMMEREN og FORSVARERENN. Midt på scenen, tiltaltes stol. På hver side i forgrunnen en halvsirkelformet balustrade for forsvarets og påtalemyndighetens vitner. På stolen i midten sitter DMITRIJ, med ryggen til publikum.
Hensikten med rettsforhandlingene er å klarlegge hendelsesforløpet, ikke å gjenskape stemningen i rettssalen. Statsadvokatens, Dommerens og Forsvarerens ytringer vil derfor ha preg av konstateringer eller imøtegåelser.

DMITRIJ

Knus meg, døm meg, avgjør min skjebne!

FORHØRSDOMMEREN

Altså, De fastholder avgjort at De er uksyldig i Deres far Fjodor Pavlovitsj' død?

DMITRIJ

Ja, jeg er uskyldig. Jeg er skyldig i å ha utgytt en annens blod, i å ha drept og slått til jorden en annen gammel mann.

LENSMANNEN

De behøver ikke å være urolig for gamle Grigorij. Jeg kan opplyse at Deres fars gamle tjener er i live, og at han sikkert vil klare seg, til tross for de alvorlige kvestelser De har påført ham.

DMITRIJ

Han er i live? Gud, jeg takker deg for ditt veldige under.

FORHØRSDOMMEREN

Men nettopp denne samme Grigorij har avlagt vektig vitensbyrd mot Dem.

VI

DMITRIJ

Et øyeblikk, mine herrer, for Guds skyld, bare ett eneste øyeblikk; jeg løper inn til henne, til Grusjka ...

LENSMANNEN

Dessverre, akkurat nå er det helt umulig.

DMITRIJ

Hvor synd! Jeg ville fortelle henne at jeg ikke er morder! Mine herrer, det er jo min forlovede...

FORHØRSDOMMEREN

Da har De altså ... skal det være litt vann?

DMITRIJ

Hør hva jeg har å si, mine herrer. Jeg forstår jo ... jeg fortalte alle at jeg ville drepe far, og når han så plutselig blir drept: hvem skulle det vel være som er morderen, om ikke jeg? Ha,ha! Ja, hvem skulle i så fall ha slått ham ihjel, hvis det ikke var jeg? Hvor ble han drept? Hvordan skjedde det?

LENSMANNEN

Vi fant ham på gulvet i kontoret, hodet var knust.

DMITIJ

Det er forferdelig!

LENSMANNEN

La oss komme videre. Hva var grunnen til at dere nærte et slikt hat til hverandre? De skal ha sagt, visstnok offentlig, at det dreide seg om sjalusi?

DMITRIJ

Nå vel, sjalusi, - det også.

LENSMANNEN

Tvist om penger?

DMITRIJ

Nå vel, tvist om penger.

DMITRIJ

Et øyeblikk, mine herrer, for Gude skjønt, dere er ensrte øyeblikk: jeg læser ion til denne, til Grusjha ...

LENSMANDEN

Deserere, akkurat nå er det helt umulig.

DMITRIJ

Hvor sygt! Jeg ville forresten hanne er jeg ikke er morder! Mine herrer, det er jo min forlovede...

FORHØRSDOMMEREN

Da har De altså ... altså der were lite vanny

DMITRIJ

Her hva jeg har å si, mine herrer. Jeg forresten jo ... jeg forresten alle at jeg vilie drepe far, og når han så pluselig lir drepe: hvem skulle det vel vere som er morderen, er ikke jeg? Ja,nei! Ja, hvem skulle i så fall ha ønsket han ihjel, hvis det ikke var jeg? Hvor kie han dreset? Hvordan skjedde det?

LENSMANDEN

Vi kunne ha gulvet i kostuen, hodet var kunst.

DMITRIJ

Det er forferdelig!

LENSMANDEN

Ja ses komme videre. Eva vil gjøre til at dere nerte et alikt lat til overnatter? De skal ha sagt, vissrock offentlig, at det dreide seg om ejalusi?

DMITRIJ

Nå vel, ejalusi. - det også.

LENSMANDEN

Tvist om penger?

DMITRIJ

Nå vel. Svlat om penger.

LENSMANNEN

Var det de tre tusen rubler, som De gjorde krav på som del av Deres arvelodd?

DMITRIJ

Så, tre tusen! Det var mye mer. Men jeg bestemte meg for å nøye meg med tre tusen ... derfor var det jeg mente at pakken med de tre tusen rubler, som jeg visste han hadde under hodeputen i tilfelle Grusjenka skulle komme, tilhørte meg. Jeg mente det var mine penger, min eiendom, som noen hadde stjålet fra meg.

LENSMANNEN

Den saken skal vi komme tilbake til:

/høres Grusjenka som klager høylytt.
"Å, min skjebne, min skjebne"/

DMITRIJ

(oppfarende) Hva ønsker dere av henne? Hvorfor piner dere henne? Hun er uskyldig...

FORHØRSDOMMEREN

De førte henne nettopp ut, og så vil hun bli brakt til sitt hus. Behersk Dem nå, hun er allerede på vei hjemover.

DMITRIJ

Tilgi meg, mine herrer, - jeg står til Deres disposisjon.

FORHØRSDOMMEREN

Slik er det godt, merci. Altså, igår tok De opp et lån på ti rubler?

DMITRIJ

Jeg gjorde det, og hva så? Straks jeg kom tilbake til byen ordnet jeg med lånet, mot pant.

FORHØRSDOMMEREN

Deretter reiste De fra byen?

DMITRIJ

Stemmer. Men visste De ikke det fra før?

FORHØRSDOMMEREN

Nå ja, - kanskje De kunne fortelle oss alt De foretok Dem igår, i rekkefølge?

DMITRIJ

Det skulle De heller bedt om med en gang. Nå vel, mine herrer, jeg var altså hos kremmeren Samsonov som holder til her i byen, jeg ville låne tre tusen rubler ...

FORHØRSDOMMEREN

Hvorfor måtte De plutselig ha tak i disse tre tusen?

DMITRIJ

Hvorfor? Av forskjellige grunner ... for å betale tilbake en gjeld.

FORHØRSDOMMEREN

Til hvem, så?

DMITRIJ

Jeg avslår å svare på det spørsmålet.

FORHØRSDOMMEREN

De gjør Dem selv stor skade ved å nekte å svare. Men vær så vennlig å forsette.

DMITRIJ

Straks, mine herrer. Saken forholdt seg altså slik. Grusjka skulle være hos kremmeren Samsonov til sent om natten, - jeg hadde forresten selv fulgt henne dit. Jeg tok ikke mine øyne fra huset, men allerede før en halvtime var gått hadde hun forlatt stedet. Hun har narret meg, tenkte jeg, narret meg for å gå til ... Mine herrer, jeg skal ikke legge ut for dere om hvordan sjalusien rev i meg, men da kokkepiken til kremmeren Samsonov fortalte meg at Grusjenka hadde sneket seg ut en annen vei, da, - da visste jeg, da var jeg sikker på at hun var på vei til denne ... at hun var på vei til min far.

DMITRIJ

Stemmer. Men visste De ikke det fra før?

FORBRYDERKONGEREN

Nå ja. - Kanskje De kunne fortelle oss, alt De forteld den igår, i rekkefølge?

DMITRIJ

Det skulle De heller gjøre med en gang. Nå vel, mine herrer, jeg var altså bra kremmeren Samsonov som holder til her i byen, jeg ville ikke "te tusen tvilere ...

FORBRYDERKONGEREN

Hvorfor måtte De plutselig ha tak i disse tre tusen?

DMITRIJ

Hvorfor? De forskjellige grunner ... for å bortale ellevelse av pengene.

FORBRYDERKONGEREN

Til hvem, da?

DMITRIJ

Jeg arbeider å være på det spørsmålet.

FORBRYDERKONGEREN

De gjør Dem selv ulykkelig ved å bruke å svare. Men var så vennlig å fortsette.

DMITRIJ

Greiet, mine herrer. Saken forholdt seg altså slik. Grunnlaget skulle være hos kremmeren Samsonov til å bare en mellom, - jeg hadde forresten selv ingen penge til. Jeg tok ikke mine øyne fra hverv, men allerede for en halvtime var jeg redde hun sviktet redet. Hun der nærmest meg, hviske jeg, nærmest meg for å gå ... Mine herrer, jeg skal ikke legge ut for dere om hvordan e'ulnerer rev i mer, men da kokkepiken til kremmeren Samsonov forsvatte med et grusjenka hadde svaret jeg ut en annen vei, da, - da visste jeg, da var jeg alltid på at hun var på veg til denne ... at hun var på veg til mitt ...

DMITRIJ forts.

"For hvor har hun vel dratt om ikke nettopp til Fjodor Pavlovitsj?" ... slik tenkte jeg for meg selv. Jeg snek meg rundt huset til Fjodor Pavlovitsj, der kom jeg til et smug på baksiden av haven, det var stille og ingen mennesker å se ... jeg klatret over gjerdet ... i gamlingens soveværelse brandt det et lys. Jeg listet meg bort til vinduet ... Gamlingen hadde på seg en ny silke-slåbrokk, i halslinningen skimtet jeg rent, elegant lintøy ... Han hadde staset seg opp!

FORHØRSDOMMEREN

Og alt dette bet De Dem rolig merke i, deltaljer og det hele?

DMITRIJ

Jeg ber dere, mine herrer, ikke avbryt meg, - et menneske er da ikke som et trommeskinn ... Gamlingen sto foran speilet og gransket sine småsår og blåmerker, da snudde hans seg plutselig mot vinduet og så ut. "Altså er han alene, tenkte jeg, - for hvorfor skulle han se ut av vinduet hvis hun er der inne?" Jeg ble grepet av raseri, ikke fordi hun ikke var der, men fordi det var umulig å vite absolutt sikker om hun var der eller ikke. Så med ett bestemte jeg meg: jeg banket på vinduskarmen, tegnet, som sa at Grusjenka var kommet.

FORHØRSDOMMEREN

Tegnet, hva for et tegn?

DMITRIJ

Å herregud, det er til å bli gal av! Så De kjenner ikke til det? Og hva om jeg nå ikke vil fortelle det? Ha-ha ... Trøst Dem, mine herrer, jeg skal ikke stikke noe under stol. De har å gjøre med en siktet som vitner mot seg selv. Ja, mine herrer, for jeg er nemlig en mann av ære.
Min far pleide å stenge seg inne om natten og ville ikke åpne for noen, ikke for en levende sjel. Men siden han ventet besøk av Grusjka, hadde han gjort en avtale med tjeneren Smerdjakov om at hvis hun kom, skulle han banke et signal, og deretter skulle min far lukke opp.

DMITRIJ Forts.

"Var bror har hun vel dratt om ikke nettopp til Fjodor Pavlovitsj?" ... alle tenkte jeg for meg selv. Jeg smekk meg trundt huset til Fjodor Pavlovitsj, der kom jeg til et sund på baksiden av huset, det var utille og ingen menneker å se ... Jeg kikket over gjerdet ... I gamlingens soveverelse brandt der et lys. Jeg listet meg bort til vinduet ... Gamlingen hadde på seg en ny alliesjåfrock. I halvmørket skimmet jeg rent, elegant lintøy ... Han hadde strøket seg oppi

FOSDØRSDOMMEREN

Og alt dette bet De dem reint merke i, detaljer og det helt?

DMITRIJ

Jeg bet dem, mine herrer, ikke avskyt meg, - et menneske er da ikke som et kromsæcktun ... Gamlingen sto foran speilet og strøket sine mustasjer og blåmerker, da snudde han seg plutselig mot vinduet og så ut. "Alltså er han alene, tenkte jeg, - det hvorfor skulle han se ut av vinduet hvis hun er der hunn?" Jeg ble grepet av raseri, ikke forstå hun ikke var der, men forstå det var umulig å vite absolutt sikkert om hun var der eller ikke. Så med et bestemte jeg meg, jeg banket på vindusrammen, tenkt, som om at Grusjenka var kommet.

FOSDØRSDOMMEREN

Tenkt, hva for et tegn?

DMITRIJ

I øyeblikket, det er vill å vill vei. Så De kjenner ikke vill det? Og hva om jeg nå ikke vil fortelle det? Nei-ha ... Tider Dem, mine herrer, jeg skal ikke ødelegge noe under eksil. Jeg har i gjøme med en ølkeg som vitner mot seg selv. Ja, mine herrer, for jeg er nemlig en mann av ære.

Min far pluntde i stangen med tåne om natten og vilde ikke åpne for noen, ikke for en levende sjel. Men siden han ventet besøk av Grusjenka, hadde han gjort en avtale med tjeneren Smerdjakov om at hvis hun kom, skulle han banke et signal, og deretter skulle man for åpne opp.

LENSMANNEN

Og disse tegnene var det bare Deres avdøde far, De selv og tjeneren Smerdjakov som visste om? Ingen andre?

DMITRIJ

Tjeneren Smerdjakov, ja, foruten Vårherre. Pass endelig på å få med det om Vårherre.

FORHØRSDOMMEREN

Men videre da, hvordan gikk det videre?

DMITRIJ

Da jeg banket, kvakk det i gamlingen. Han fór opp og styrtet bort til vinduet. "Grusjka, er det deg? Hvor er du, engelen min?" Det var så vidt han ikke ramlet ut av vinduet, så ivrig speidet han ut i mørket. Da vellet det plutselig et forferdelig raseri opp i meg. Der sto han, min rival, min plageånd, min bøddel ... Jeg tilstår, mine herrer, at hatet holdt på å løpe av med meg. Jeg trakk messingstøteren opp av lommen.

LENSMANNEN

(tar støteren frem fra mappen sin)
Unnskyld, er det denne De mener? Kjenner De den igjen?

DMITRIJ

Ja visst, det skulle jeg mene! Kan jeg få se ... Å, pokker, det kan være det samme!

LENSMANNEN

De glemte å si noe om den?

DMITRIJ

Den var bare forsvunnet fra min erindring.

LENSMANNEN

Tør jeg be Dem redegjøre for hvor De fikk tak i den?

DMITRIJ

Da jeg var hos kremmeren Samsonov og fikk vite av kokkepiken Matrjona at Grusjka var forduftet, grep jeg støteren inne i kjøkkenet og løp ut.

LENSMANNEN

Og disse tegnene var det bare Derse, avdøde far, De selv og tjeneren Smerdjakov som visste om? Ingen andre?

DMITRIJ

Tjeneren Smerdjakov, ja, foruten Vetlebøre. Fass endelig på å få med det om Vetlebøre.

FORRØDSKOMMEREN

Men videre da, hvorfor gikk det videre?

DMITRIJ

Da jeg banket, hvalk det i gangjernet. Han fór opp og åpnet bort til vinduet. "Grusjka, er det deg? Hvor er du, engelen min?" Det var så vidt han ikke ramlet ut av vinduet, så ivrig spejdet han ut i mørket. Da veilet det plutselig et forfærdelig tarmt opp i meg. Der satt han, min rival, min gjæsgjæld, min bødtel ... Jeg gikkstrøk mine hænder, at hælet holdt på å løpe av med meg. Jeg trakk mæningsstærken opp av lommen.

LENSMANNEN

(Ser stærsen fram fra hæppen sitt)

Omskytt, er det denne De mener? Kjenner De den tjeneren?

DMITRIJ

Ja visst, det skulle jeg mene! Ikke jeg få se ... Å, pokker, det var vere det samme!

LENSMANNEN

De gjæmte å si noe om dem?

DMITRIJ

Den var bare forsvunnet fra min erindring.

LENSMANNEN

Hvi jeg ha Dem redegjøre for hvor De kikkstrak i dem?

DMITRIJ

Da jeg var hos kremmeren Samsonov og fikk vite av kokkepiken Matrjona at Grusjka var forlovet, grep jeg stærsen inne i kjøkkenet og løp ut.

LENSMANNEN

Og hva var Deres hensikt med å utstyre Dem med et slikt redskap?

DMITRIJ

Min hensikt? Ikke noe som helst! Jeg bare snappet den og satte på dør.

LENSMANNEN

Men hvorfor det da, hvis De ikke hadde noen hensikt?

DMITRIJ

Jeg blåser i støteren!

LENSMANNEN

Men kanskje De allikevel vil behage å besvare spørsmålet.

DMITRIJ

Tja, jeg gjorde det vel for å ha noe å jage bort bikkjene med. Dessuten var det mørkt ...

LENSMANNEN

Og har De også før, når De gikk ut ved nattetid, pleid å ta med Dem den slags redskap, siden De var så mørkredd?

DMITRIJ

Herregud, mine herrer! Jeg tok altså denne støteren ... ja, hvorfor griper man ved slike anledninger egentlig tak i et eller annet, det første det beste? Jeg aner ikke hvorfor. Jeg snappet den og la på sprang. Mine herrer, dette er ikke til å holde ut; passons, ellers - det sverger jeg - holder jeg opp å fortelle. Nå, skal jeg fortsette?

FORHØRSDOMMEREN

Selvfølgelig, det skulle bare mangle. De trakk altså frem denne gjenstanden ... og hva skjedde så!

DMITRJ

Hva som skjedde? Jo, etterpå drepte jeg ham - drog til ham over issen og knuste skallen på ham ... Det var jo slik det foregikk etter Deres mening, ikke sant?

FORHØRSDOMMEREN

Etter vår mening ja ... men etter Deres da?

DMITRIJ

Etter min mening, mine herrer, efter min mening gikk det slik til: - Enten det nå kom av at en eller annen felte tårer for meg, eller at min mor bad for meg, nok er det: Gud forbarmet seg over meg og lot satan bli overvunnet... jeg fikk øye på gamle Grigorij ... jeg styrtet fra vinduet mot gjerdet ... først da ble far oppmerksom på meg, han satte i et skrik og sprang vekk fra vinduet - det husker jeg godt ... jeg løp gjennom haven til gjerdet ... det var der Grigorij nådde meg igjen, da jeg alt satt oppe på gjerdet ... Mine herrer, De spotter meg jo i dette øyeblikk!

LENSMANNEN

Hva slutter De det av?

DMITRIJ

De tror jo ikke på et eneste ord! Jeg forstår jo at jeg er nådd frem til hovedpunktet: far ligger der med knust hode, mens jeg, som nettopp har gitt en tragisk beskrivelse av hvordan jeg aktet å drepe ham, hvordan jeg allerede hadde trukket frem støteren - jeg løper plutselig min vei fra vinduet ... Et diktverk! Ha-ha! Spottere er dere, mine herrer!

FORHØRSDOMMEREN

Men la De ikke merke til, da De løp bort fra vinduet, om døren ut til haven var åpen eller ikke?

DMITRIJ

Døren? Døren var lukket. Hvem skulle kunne ha åpnet den? - Høh, døren ... vent litt! Fant De døren åpen?

FORHØRSDOMMEREN

Ja. Døren sto åpen, og Deres fars morder må ha kommet inn den veien. Drapet ble begått <u>ikke gjennom vinduet</u>, men inne i værelset.

DMITRIJ

Men det er jo umulig! Døren var lukket, det husker jeg tydelig, og selv om jeg ikke hadde husket det, så vet jeg det allikevel, for det var bare Smerdjakov og jeg som kjente til de hemmelige tegnene - bortsett fra ham, den avdøde - og uten tegnene ville han aldri ha lukket opp for noen levende sjel!

FORHØRSDOMMEREN

Men når nå også Smerdjakov visste om disse tegnene, og De selv absolutt benekter anklagen, kan det ikke ha vært Smerdjakov som ved å banke det avtalte signal fikk Deres far til å lukke opp, og derefter ... selv begikk forbrytelsen?

DMITRIJ

De tar feil, jeg vil ikke rette noen beskyldning mot Smerdjakov.

LENSMANNEN

Og De har ikke engang mistanke til ham?

DMITRIJ

Har De?

LENSMANNEN

Vi har hatt mistanke til ham også.

DMITRIJ

Spøk til side, mine herrer - dette er ikke hans verk.

LENSMANNEN

Hvordan kan De være så sikker på det?

DMITRIJ

Smerdjakov er et menneske av laveste natur og en ynkelig kujon. Og hvorfor skulle han slå gamlingen i hjel? Han var jo kanskje en uekte sønn av ham, er De klar over det?

DMITRIJ:

Men det er jo sandt! Oftere var jubket, det næsten jeg
vågnede, og selv om jeg ikke havde husket det, så var jeg det
alligevel, for det var bare Smerdjakov og jeg som kjørte til
de sammelige tvæsne - borterett fra ham, den avdøde - og
uten tårene visste han ådrit ha lukket opp for noen
levende sjeli.

FORMANDSKONEREN

Men når på vegna Smerdjakov vinnere om dikke tegnene, og De
selv absolutt benekter anklagen, kan det ikke be vent
Smerdjakov som ved å bankе det avtalte signal ikke tvers
for til å lukke opp, og derefter ... selv begikk
forbrydelsen?

DMITRIJ:

De har fri, jeg vil ikke rette noen beskyldning mot
Smerdjakov.

LENSMANDEN:

Og De har ikke noegen mistanke til hans?

DMITRIJ:

Ikke det?

LENSMANDEN:

Vi har hørt noterinke til ham også.

DMITRIJ:

Æpen vil vise, ikke nærer - dette er ikke noe verk.

LENSMANDEN:

Hvordan kan De være så sikker på det?

DMITRIJ:

Smerdjakov er nå mennesne av lavestе natur og en yndelig
kjøn. Og hvorfor skulle han nå gjenlinnen i hjelp? Han
var jo kanske en dette egen av ham, er De klar over det?

FORHØRSDOMMEREN

Vi har hørt den historien. Men De er jo også hans sønn, og De gikk rundt og fortalte til alle og enhver at De hadde lyst til å drepe ham.

DMITRIJ

(roper)

Men jeg har ikke drept ham! Hører De, jeg har ikke drept ham!!! ... Hva har han fortalt Dem, denne Smerdjakov?

FORHØRSDOMMEREN

Vi fant ham liggende bevisstløs, i et voldsomt epileptisk anfall. Legen mener at han ikke kommer til å leve natten over.

DMITRIJ

Så må det være fanden selv som har drept far!

FORHØRSDOMMEREN

Grigorij tok Dem altså igjen da De var kommet opp på gjerdet og ...

DMITRIJ

Han huket tak i foten min og ropte: "Fadermorder!" Jeg slo til ham med støteren, og da han falt, hoppet jeg ned i haven, slengte fra meg støteren og bøyde meg over ham...

FORHØRSDOMMEREN

Hvorfor hoppet De egentlig ned? Var det fordi De ville hjelpe ham?

DMITRIJ

Hjelpe, De ... Ja, kanskje det var for å hjelpe også. Jeg hoppet ned for å se på ham og tørket blodet av ham med lommetørkleet. Jeg ville rett og slett finne ut om han var i live.

FORHØRSDOMMEREN

Om det eneste vitne var i live ... Utmerket. Det var det jeg ville vite. Fortsett, er De snill.

FORHØRSDOMMEREN

Vi ber bare den åtatalte, men De er jo også barn selv, og De gikk rundt og forsøkte å gi alle og enhver et de kunde lyst til å drepe ham.

DMITRIJ

(tøver)

Men jeg har ikke drept ham! Hører De, jeg har ikke drept ham!! ... Hva har han fortalt Dem, denne Smerdjakov?

FORHØRSDOMMEREN

Vi fant ham liggende bevisstløs, i et voldsomt epileptisk anfall. Legen mener at han ikke kommer til å leve natten over.

DMITRIJ

Så nå det vare Faderen selv som har drept ham!

FORHØRSDOMMEREN

Gjøvrig ... Den aktuelle sjøen da De var kommet opp på pinnen og ...

DMITRIJ

Han bøyer seg i stolen mot og roper: "Fadermordet!" Jeg slo til ham med øksekaften, og da han falt, hoppet jeg ned i haven, akkurat som mig utsteden og bryde mig over ham...

FORHØRSDOMMEREN

Avvrider hoppet De egentlig ned? Var det forsøk De ville hjelpe ham?

DMITRIJ

Hjelpe, De ... Ja, kanskje det var for å hjelpe også. Jeg hoppet bed for å se på ham og tykket blodet av ham med lommetørkleet. Jeg ville vekk og aldri tilbe ut om han var i live.

FORHØRSKOMMEREN

Om det ønskte vitne var i live ... Utmerket. Det var det jeg ville vite. Forresten, er De sulten.

DMITRIJ

Jeg gikk hjem til Grusjka for å se etter henne ...

LENSMANNEN

Vi har allerde avhørt stuepiken. Hvordan kunne De vise Dem der når De var så tilsølt med blod?

DMITRIJ

Jeg hadde ikke engang lagt merke til at jeg hadde blod på meg. Etterpå ... kom jeg hit, til Mokroje. Grusjkas forhenværende hadde dukket opp igjen, han var kommet farende med snakk om kjærlighet, dessuten var det tanken på skjensélen, på Grigorijs blod ... Hva skulle jeg leve for?...

LENSMANNEN

Men først en dundrende rangel hele natten igjennom.

DMITRIJ

Først en dundrende rangel. For pokker, skynd dere nå å bli ferdige, mine herrer.

FORHØRSDOMMEREN

Bare én ting til: hvor fikk De plutselig så mange penger ifra når De like før hadde vært nødt til å låne ti rubler mot pant?

DMITIJ

Det vil jeg ikke fortelle Dem, mine herrer.

LENSMANNEN

De må forstå, herr Karamasov, at det er en helt nødvendig opplysning for oss.

DMITRIJ

Jeg forstår det, men jeg sier det ikke allikevel.

LENSMANNEN

Det beløpet vi fant på Dem, og det De har brukt opp her, utgjør til sammen ett tusen fem hundre rubler.

DMITRIJ

Jeg gikk hjem til Grøsjka for å se etter henne ...

LENSMANNEN

Vi har allerede avhørt ensjøken. Hvordan kunne De vise Dem der når De var så tilsølt med blod?

DMITRIJ

Jeg hadde ikke engang lagt merke til at jeg hadde blod på meg. Etterpå ... kom jeg hit, til Mokroje. Grøsjka forlenvarende hadde dukket opp igjen, han var kommet farende med snekk om kjørtidjet, dæsuden var det tenken på skjæmselen, på Grigoria blod ... Hva skulle jeg leve for?...

LENSMANNEN

Men tæret en dundrende tanpel hela natten igjennom.

DMITRIJ

Tæret en dundrende tanpel. For pokker, skjnd dæra så å hil tændiga, mine herrer.

FORHØRSDOMMEREN

Dæra er ting til: Hvor likk De plutselig så mange penger idra nu De lika far hadde vært hæt til å låne ei rubler mot pæntj

DMITRIJ

Det vil jeg ikke forklile Dem, mine herrer.

LENSMANNEN

De må forstå, herr Karamasov, at det er en helt nødvendig opplysning for oss.

DMITRIJ

Jeg forstår det, men jeg eier det ikke nå likevel.

LENSMANNEN

Det beliget vi fant på Dem, og det De har brukt opp der, utøjter til sammen ett tusen fem hundre rubler.

DMITRIJ

Det stemmer.

LENSMANNEN

Hvordan kan så alle påstå at det var mer?

DMITRIJ

La dem bare påstå.

LENSMANNEN

Ja, De selv påstod også det.

DMITRIJ

Jeg selv også, ja. Hva er det for slags ring?
(ser på ringen som LENSMANNEN har på fingeren)

LENSMANNEN

Ring? Denne her?... Det er røktopas.

FORHØRSDOMMEREN

Med hensyn til døren, så hevder gamle Grigorij bestemt at han så den stå oppe. Og han trekker den slutning at det måtte være Dem som hadde løpt ut gjennom den.

DMITRIJ

Tøv! Det er løgn eller forrykt innbilning.

LENSMANNEN

Kjenner De denne?
(trekker frem en konvolutt)

DMITRIJ

Ja ... det er fars konvolutt ... den med de tre tusen i. Får jeg lov - "Til min lille kylling" - akkurat, de tre tusen! Ser De?

FORHØRSDOMMEREN

Konvolutten var tom. Den lå på gulvet.

DMITRIJ

Det stemmer.

LENSMANDEN

Hvordan kan så alle pæsta at det var mig?

DMITRIJ

Ja dem bare pæsta.

LENSMANDEN

Ja, De selv pæsted også det.

DMITRIJ

Jeg selv også, ja. Hva er det for slags ting?
(ser på stigen som LENSMANDEN har på tingeren)

LENSMANDEN

Ting? Denne her?.. Det er rektopæa.

FORÆRSDOMMEREN

Med hensyn til dæren, så hevder gamle Grigori, bestemt at han så den stå åpen. Og han trekker den slutning at der måtte være Den som hadde lagt ut gjennom den.

DMITRIJ

Tøv! Det er løgn, ellar forsøkt lurblinting.

LENSMANDEN

Hjemper De dennej
(trekker frem en kunvolutt)

DMITRIJ

Ja ... det er fære kunvolutt ... den med de tre tusen i. Jæ
jeg lov - "Til min lille kjylling" - akkurat, de ere tusen!
Ser Dej?

FORÆRSDOMMEREN

Konvolutten var tom. Den lå på gulvet.

DMITRIJ

Mine herrer, det er Smerdjakov! Det er han som er morderen og tyven! Det var bare han som visste hvor gamlingen hadde gjemt konvolutten.

FORHØRSDOMMEREN

Men De kjente jo også til konvolutten?

DMITRIJ

Jeg hadde aldri sett den? Smerdjakov hadde bare fortalt meg om den. Han var den eneste som visste hvor gamlingen hadde gjemt den. Jo det er han, det er helt sikkert han som er morderen. De må arrestere ham øyeblikkelig! Han må ha drept ham da jeg var flyktet og Grigorij lå sanseløs! Han har banket tegnet, og så har far lukket opp!

LENSMANNEN

Men det var jo ikke nødvendig med noe tegn hvis døren stod åpen.

DMITRIJ

Døren, døren. Det er et fantom! Gud er imot meg!

FORHØRSDOMMEREN

Der ser De. På den ene side denne opplysningen om den åpne døren, og på den annen side Deres fortielse av hvor De hadde fått pengene fra ...

DMITRIJ

Godt! Jeg skal fortelle hvor de kom fra. Jeg skal åpenbare min skjensel. Disse pengene var mine.

LENSMANNEN

Deres, sier De? Men De tok jo opp et lån ...

DMITRIJ

Å, for pokker, det er ikke det det dreier seg om nå. De var mine ... det vil si, ikke mine, men stjålet. Det var halvannet tusen.

LENSMANNEN

Men hvor hadde De tatt dem fra?

DMITRIJ

Fra halsen, her fra halsen min, jeg hadde dem innsydd i en fille. Jeg hadde gått og båret på dem lenge, i en hel måned, med skam og skjensel.

LENSMANNEN

Men hvem tilhørte disse pengene som De hadde bemektiget Dem?

DMITRIJ

Som jeg hadde stjålet, mener De. Ja, det er det riktige ordet, jeg stjal dem i går aftes, stjal dem rett og slett.

LENSMANNEN

I går aftes? Men De sa jo nettopp at De i en hel måned hadde ...

DMITRIJ

Ikke avbryt meg, er De snill. For en måned siden mottok jeg av Katerina Ivanovna Verchovtsev, min forhenværende forlovede ... tre tusen rubler, som jeg skulle sende til Moskva, men jeg ... jeg var blitt forelsket i en annen ... og sammen med henne ranglet jeg her i Mokroje bort halvdelen av disse forbannede tre tusen. Den andre halvdelen beholdt jeg.

LENSMANNEN

Men om forlatelse, det var jo tre tusen De ranglet bort den gangen.

DMITRIJ

Hvem har tellet etter?

LENSMANNEN

De fortalte det selv til kreti og pleti.

DMITRIJ

Riktig, jeg gjorde så. Men i virkeligheten brukte jeg den gang ikke tre tusen, men halvannet. Den halvparten som var igjen, sydde jeg inn i en amulettkapsel. Slik er sammenhengen, mine herrer, der har De hvor pengene i går kom fra.

FORHØRSDOMMEREN

Var det noen som visste om dette?

DMITRIJ

Ingen, absolutt ingen.

LENSMANNEN

Men jeg skjønner ikke ... De talte om skjensel. Det lyder ikke sannsynlig at det skulle koste Dem så mange kvaler å tilstå dette.

DMITRIJ

Skjenselen lå ikke i pengene, men i det at jeg hadde beholdt halvparten.

LENSMANNEN

Hvorfor traff De forøvrig en slik disposisjon? Hva var hensikten med det?

DMITRIJ

Å, mine herrer, det er jo nettopp i hensikten det hele stikker.

LENSMANNEN

Jeg forstår ikke.

DMITRIJ

Merkverdig. Ser De, mine herrer, følg nå med: Jeg tilegner meg tre tusen, penger som er betrodd meg, rangler bort alt sammen og kommer neste morgen og sier: "Katja, jeg har gjort noe forferdelig, jeg har ranglet bort dine tre tusen" - nå, er det bra? Nei, det er ikke bra, det er uærlig, men allikevel ikke tyvaktig. Tenk Dem nå en annen mulighet: Jeg kommer og sier: "Katja, ta denne halvdelen fra meg, for den andre har jeg ranglet bort".

DMITRIJ

Ikke ikke, jeg gjorde så. Men i virkeligheten brukte jeg den gang ikke ire tusen, men halvannet. Den halvparten som var igjen, gjøde jeg inn i en smulekrøpsel. Slik er sammenhengen, mine herrer; der har De hvor penger i går kom fra.

FORSVARSKOMMENTEREN

Var det noen som visste om dette?

DMITRIJ

Ingen, absolutt ingen.

LENSMANNEN

Men jeg vil spenner Dem ... De tatte om gjensei. Det tyder ikke sannsynlig at det skulle koste Dem så mange kvalen å tilstå dette.

DMITRIJ

Skjønnsjer iå ikke i penger, men i der at jeg nødde bonnlit dalgjerten.

LENSMANNEN

Hvorfor trodi De forøvrig en slik utspeisjon? Hva var beskaffen med det?

DMITRIJ

Å, mine herrer, det er jo nettopp i hensikten der hele stikker.

LENSMANNEN

Jeg forstår ikke.

DMITRIJ

Merkverdig. Det De, mine herrer, falg på med: Jeg tilgjemer meg ire tusen, hender som at betrodd meg, tangler lett alt sammen og kommer masse morgen og sier: "Katja, jeg har gjort noe forferdelig, jeg har rangelt bort ditne ire tusen" - nå, er det ord? Nei, det er ikke bra, det er uvelig, man ellikevel ikke livsvelig. Tenk Dem nå en annen mulighet: Jeg kommer og sier: "Katja, ta denne halvdalen ira med, for den andre har jeg rangelt bort".

DMITRIJ forts.

Den som opptrer slik, er heller ikke noen tyv, for en tyv ville ikke gitt tilbake halvparten av beløpet. En slyngel, ja vel, men ingen tyv. Men hva gjør jeg? Jo, en hel måned går jeg med pengene på meg, hver dag kan jeg levere dem tilbake og slutte å være tyv. "Bestem deg, din slyngel" - men måneden går uten at jeg klarer å ta noen bestemmelse. Nå, er slikt bra, synes De?

FORHØRSDOMMEREN

Det kan vi vel være enige om at det ikke er. Men De har ennå ikke forklart oss hvorfor De ranglet bort den ene halvparten, men gjemte den andre.

DMITRIJ

Uff ja, det er sant! Det er jo nettopp i hensikten det skjendige ligger! Ser De, gamlingen - den avdøde - kunne aldri la Agrafena Aleksandrovna være i fred, og jeg var skinnsyk. Jeg tenkte ved meg selv: Enn om hun plutselig sier: "Mitja, det er deg jeg er glad i, ikke ham; ta meg bort herfra". Alt jeg eide, var to tyvekopeker ... Derfor er det altså jeg med slu beregning tar unna halvparten og koldblodig syr den inn - hvorefter jeg drar på rangel! Jo, mine herrer, det er en gemenhet!

LENSMANNEN

Etter min mening var det til og med forstandig og moralsk at De ikke ranglet bort alt - hva galt kan det være i det?

DMITRIJ

Ikke annet enn at jeg har gjort meg til tyv! Herregud, dere forferder meg, mine herrer...

LENSAMMEN

Men hvorfor besluttet De Dem til dette i går?

DMITRIJ

Hvorfor? Et latterlig spørsmål: Fordi jeg hadde dømt meg til døden og skulle fullbyrde dommen her ved daggry, klokken fem om morgenen. Det kan jo være det samme - tenkte jeg - om jeg dør som en slyngel eller som et skikkelig menneske. Å, mine herrer, jeg forsikrer Dem med mitt hjerteblod: i denne natt har jeg lært meget! Jeg har lært at det ikke bare er umulig å leve som slyngel - også å dø som slyngel er umulig... I døden må man gå som et hederlig menneske!...

FORHØRSDOMMEREN

Jeg begynner å forstå Dem, Dmitrij Fjodorovitsj. Men hvorfor leverte De ikke tilbake den halvparten som var igjen? Etter at De nobelt hadde bekjent Deres feiltrinn, kunne De ha bedt om å få låne hele summen, vel vitende om at nevnte person er så høymodig at ...

DMITRIJ

Regner De meg virkelig for endog i den grad nederdrektig? Det kan umulig være Deres alvor!

FORHØRSDOMMEREN

Jeg forsikrer Dem at jeg taler i fullt alvor ...

DMITRIJ

Å be Katja om penger og så øyeblikkelig rømme fra henne med en annen kvinne? De må jo være gått fra forstanden, herr forhørsdommer!
La oss bli ferdige, mine herrer. Jeg er dødstrett ...

(lyset dempes. Forhørsdommeren og Lensmannen fjerner seg. Det blir mørkt et øyeblikk, så faller lyset på den tiltaltes stol. Her sitter nå Smerdjakov, med Ivan stående ved sin side)

VII

SMERDJAKOV

Er det lenge siden De behaget å komme?

IVAN

Jeg kom først i dag... for å sluke den grøten som dere har kokt i hop. Du har mangt og meget å forklare meg, gutten min, og du bør være klar over at jeg ikke er opplagt til spøk.

VII

SMERJAKOV

De må være syk, kinnene Deres er helt innfalne!

IVAN

Min helbred angår deg ikke, min venn!

SMERDJAKOV

Og hvorfor er øynene Deres blitt helt gule? Lider De svært, hva? Jeg har jo sagt at det ikke kommer til å skje Dem noe, at De ikke behøver å være redd.

IVAN

Jeg begriper deg ikke ... hva skulle jeg være redd for?

SMERDJAKOV

De be-gri-per- ik-ke? Jeg sier jo at De ikke har noe å frykte. Jeg har ikke tenkt å si noe imot Dem når jeg vitner.

IVAN

(styrtet bort til Smerdjakov og gir ham en rungende lusing. Smerdjakov ramler i gulvet)
Din stinkende slyngel. Forklar hva du mener! Ut med språket!

SMERDJAKOV

(gråtkvalt)
Det er skam, herre, å slå en svak mann.

IVAN

(haler ham brutalt opp igjen og plasserer ham på stolen)
Nok! Få meg ikke til å miste min siste rest av tålmodighet! Snakk ditt kryp! Si meg alt sammen.

SMERDJAKOV

(hatefullt)
Så er nok De allikevel morderen da, hvis det står slik til. Se, hendene Deres skjelver jo. Hvorfor gjør de det, mon tro? Forstår De?

IVAN

Jeg skjønner bare at du er fra forstanden.

SMERDJAKOV

At De gidder! Det er De som har drept, De er den egentlige morderen. Jeg var bare håndlangeren Deres, jeg - Deres trofaste tjener - og det var på Deres ord jeg gjorde det.

IVAN

Gjorde det? Er det du som har drept ham da?

SMERDJAKOV

Har De virkelig ikke visst noen ting?

IVAN

Vet du hva - jeg er redd at du er en drøm, at det er et gjenferd som sitter her foran meg.

SMERDJAKOV

Her fins ikke spor av gjenferd.

IVAN

Det er løgn at du har drept ham! Enten er du fra forstanden, eller også terger du meg.

SMERJAKOV

Vent litt.
(begynner å brette opp buksebenet)

IVAN

Avsindige!

SMERDJAKOV

Se her.
(trekker frem en bunt papir)

IVAN

Hva?

SMERDJAKOV

De er her alle sammen, alle de tre tusen. Vær så god, ta dem. Har De virkelig ikke visst det før nå?

IVAN

Nei, det har jeg ikke. Hør her: drepte du ham alene? Uten min bror, eller sammen med ham?

SMERDJAKOV

Bare sammen med Dem, i ledtog med Dem var det jeg drepte ham. Dmitrij Fjodorovitsj er uskyldig.

IVAN

Godt, godt... om meg kan vi snakke siden. Hvorfor skjelver jeg hele tiden...

SMERDJAKOV

Den gang var De bestandig så modig, alt mulig var liksom tillatt...

IVAN

Vi venter med meg til siden... Hvordan gjorde du det?

SMERDJAKOV

Hvordan det gikk for seg?

IVAN

Ikke hopp over noe. La meg få enkelthetene, især enkelthetene.

SMERDJAKOV

De reiste, og så ramlet jeg ned i kjelleren...

IVAN

Var det epilepsi eller forstillelse?

SMERDJAKOV

Selvfølgelig forstilte jeg meg.

IVAN

Vent! Etterpå, på sykehuset... var det bare forstillelse det også?

SMERDJAKOV

Å neida. Etterpå kom det et ordentlig anfall, så jeg var fra sans og samling i to dager.

IVAN

Godt. Gå videre.

SMERDJAKOV

De bar meg opp fra kjelleren og fikk meg til sengs, og der ble jeg liggende utover natten og vente på Dmitrij Fjodorovtisj.

IVAN

Vente?... Hvordan det?

SMERDJAKOV

Jeg tvilte ikke på at han ville komme den natten.

IVAN

Men hvis han ikke var kommet?

SMERDJAKOV

Da ville det heller ikke ha hendt noe. Uten ham hadde jeg ikke bestemt meg. Jeg regnet med at han skulle slå Fjodor Pavlovtisj i hjel... det er sant og visst. Jeg hadde jo alt forberedt ham... de siste dagene... fortalt ham om de hemmelige tegnene. Så mistroisk og hissig som han var, var det sikkert at han kom til å bane seg adgang til selve huset.

IVAN

Stopp litt! Hvis han drepte ham, så ville han jo ta pengene med seg. Hva ville du i så fall ha hatt igjen for det?

SMERDJAKOV

Pengene ville han aldri ha funnet. Det var jo bare noe jeg hadde innbilt ham, at pengene lå under madrassen (hodeputen?). I virkeligheten var de bak helgenbildene. Så hvis Dmitrij Fjodorovitsj hadde begått mordet, så ville han ha rømt i en fart uten å ha funnet noe. Da kunne jeg alltids neste dag, eller til og med samme natt, hente pengene, for mistanken ville jo falle på Dmitrij Fjodorovtisj.

IVAN

Men hvis han ikke hadde drept ham da, men bare skamslått ham?

SMERDJAKOV

De bar med opp ifra kjelleren og ikke med til senga, og der blir jeg liggende urovær natten og vente på Dmitrij Fjodorovitsj.

IVAN

Venter?... Hvorfor det?

SMERDJAKOV

Jeg ville ikke på at han ville komme den natten

IVAN

Men hvis han ikke var kommet?

SMERDJAKOV

De ville det heller ikke De hørte noe. Men han hadde jeg ikke beskrevet nøy. Jeg ropte med at han skulle vik Fjodor Pavlovitsj i hjel... Det er en sant og vissen. Jeg hadde jo alt forberedt nam... De ville dømme... Fordi han om de hemmelige tegnene. De mistroisk og fiasig som han var, var det alltid et han, som fik å lure seg adgang til selve huset.

IVAN

Hvilke tegn? Hvis han dreptes ham, så ville han jo ta personene med seg. Hva ville du i så fall ha hvit igjen for det?

SMERDJAKOV

Personene ville han aldri ha funnet. Det var jo bare noe jeg hadde tumlet ham, at gangene lå under restaurasjon (rodeoverset). I virkeligheten var de bak kulpenstidene. Så hvis Dmitrij Fjodorovitsj hadde begått mordet, så ville han ha rømt i en fart uten å ta fornet noe. De kunne jeg allikevel ikke gå, eller til og med samme natt, hvete pengene, for mistanken ville jo falle på Dmitrij Fjodorovitsj.

IVAN

Men hvis han ikke hadde dreptet ham da, men bare skremmelset ham?

SMERDJAKOV

Da ville jeg ikke ha våget å ta pengene. Men han kunne jo også ha slått ham sanseløs, og i så fall ville jeg tatt dem og sagt at det var Dmitrij Fjodorovitsj som hadde gjort det.

IVAN

Stopp... jeg kommer ut av sammenhengen. Altså er det allikevel Dmitrij som har slått ham i hjel, og du har bare tatt pengene?

SMERDJAKOV

Nei, det var ikke han som slo ham i hjel. Ja, jeg kunne jo godt ha fortalt Dem nå også at det var han som var morderen... Men jeg vil bevise, rett for øynene på Dem, at den virkelige morderen, det er De, og at jeg for min del slett ikke er hovedmannen, enda det var jeg som drepte ham. For loven er og blir det De som er den egentlige morderen!

IVAN

Hvorfor, hvorfor er jeg morderen? Å, Gud...

SMERDJAKOV

Fordi De reiste Deres vei, enda De på forhånd visste at Deres kjødelige far kom til å bli drept - reiste Deres vei og overlot ham til sin skjebne.

IVAN

Hvordan? Hva for noe? Er du ikke riktig klok?

SMERDJAKOV

Da ville jeg ikke ha vøget å ta pengene. Men han kunne jo også ha slået ham ihjel, og i så fall ville jeg tæt dem og sagt at det var Dmitrij Fjodorovitsj som havde gjort det.

IVAN

Stopp... Jeg kommer ut av sammenhengen. Altså er det alltidvel Dmitrij som har slått ham i hjel, og du har bare tatt pengene?

SMERDJAKOV

Nei, det var ikke ham som slo ham i hjel. Ja, jeg kunne jo godt ha fortalt Dem så også at det var ham som var mordaren... Men jeg vil bevise, rett for øynene på Dem, at den virkelige mordaren, det er De, og at jeg for min del slett ikke er noveldanen, enda det var jeg som drepte ham, for loven er og blir det De som er den egentlige mordaren!

IVAN

Hvorfor, hvorfor er jeg mordaren? Å, Gud...

SMERDJAKOV

Fordi De reiste Deres vei, enda De på forhånd visste at Deres kjæledelige far kom til å bli drept - reiste Deres vei og overlot ham til sin skjebne.

IVAN

Hvordan? Hva for noe? Er du ikke riktig klok?

SMERDJAKOV

Jeg er ved mine fulle fem. Da De fortalte at De skulle reise, skjønte jeg at De selv ønsket Deres fars død.

IVAN

Ditt utskudd! Hvordan kunne jeg plante en slik mistanke i din usle sjel?

SMERDJAKOV

Slå i hjel selv kunne De ikke, men at en annen skulle gjøre det, det ville De gjerne.

IVAN

Og hvorfor skulle jeg så ville det?

SMERDJAKOV

Hvorfor, sier De? Men arven da? Hver av dere tre brødrene får jo førti tusen etter Deres far, og kanskje vel så det, men hvis Fjodor Pavlovitsj hadde giftet seg med Agrafena Aleksandrovna, ville hun ha ført hele kapitalen over på seg, for det kvinnfolket er ikke tapt bak en vogn. Var det kanskje ikke på et hengende hår at det ikke hadde blitt bryllup? Hun hadde bare behøvd å gjøre sånn med lillefingeren, så hadde han straks løpt etter henne til kirken, med tungen ut av halsen.

IVAN

Du ser at jeg er rolig - jeg har ikke slått deg i hjel. Snakk videre. Etter din mening hadde jeg altså utsett min bror Dmitrij til dette - jeg regnet med ham?

SMERDJAKOV

Ja, hvordan kunne De annet enn regne med ham: om han slo i hjel, ville han jo miste rang og eiendom, og attpåtil bli sendt på tukthuset. I så fall ville De selv og Deres bror Aleksej arve ikke førti, men seksti tusen.

IVAN

Gemene kjeltring! Du forstod meg slik?

SMERDJAKOV

Og alt sammen på grunn av denne reisen. Kjære Dem, De rikket Dem jo ikke hjemmefra, og alt Deres far tryglet og bad, så ville De ikke reise. Men et eneste lite ord fra meg var nok til at De var rede til å dra på timen. Det måtte vel bety at De ventet noe av meg.

IVAN

Alt dette bare på grunn av den reisen? Stopp, si meg, hva skulle du med samtykke fra meg, hvis det forholdt seg slik at du tok min avreise som et samtykke? Hvordan vil du nå forklare det?

SMERDJAKOV

Hvis jeg var trygg på Deres samtykke, så kunne jeg jo vite at De ikke ville gjøre noe anskrik for disse bortkomne tre tusens skyld, om øvrigheten skulle få mistanke til meg; tvert om ville De ha beskyttet meg. Og når De hadde fått arven, ville De etterpå ha belønnet meg, hele resten av mitt liv.

IVAN

Så du hadde altså til hensikt å plage meg etterpå også, hele livet igjennom! Men om jeg nå ikke var reist den gangen, men hadde meldt deg til politiet?

SMERDJAKOV

Hva skulle De ha meldt meg for da? For å ha prøvd å overtale Dem til å reise? Det ville jo bare ha vært dumheter. Dessuten, etter vår samtale måtte De enten reise eller bli værende. Var De blitt, så hadde det ikke hendt noe. Jeg ville ha skjønt at De ikke ønsket det, og latt være å foreta meg noe. Men ved å reise gjorde De meg trygg på at De ville tilgi de tre tusen. Så sterk var Deres lengsel etter Deres fars død.

IVAN

Så jeg hadde altså denne lengselen?

SMERDJAKOV

Den hadde De utvilsomt, og med Deres stilltiende samtykke gav De meg tillatelse til gjerningen.

IVAN

Fortsett - fortell videre om den natten.

SMERDJAKOV

Videre... Ja, der ligger jeg altså, og så hører jeg at husbonden liksom roper, og litt etter kommer det et skrik fra Grigorij, som hadde stått opp og gått ut like før. Så ble det helt stille, og til slutt stod jeg opp og gikk ut. Jeg hørte at husbond kastet på seg og sukket, så jeg skjønte han var i live. Så gikk jeg bort til vinduet og ropte: "Det er bare meg,", og da sa han: "Han har vært her, men han løp sin vei". Det vil si, Dmitrij Fjodorovitsj hadde altså vært der. "Han har slått i hjel Grigorij", sa han, "han ligger der borte. "Vent litt", sier jeg. Borte ved gjerdet snublet jeg nesten i Grigorij Vasiljevtisj. Han lå der, helt blodig og bevisstløs. Med det samme jeg så det, bestemte jeg meg for å få en slutt på det. Jeg gikk bort under vinduet igjen og sa: "Hun er kommet, Agrafena Aleksandrovna er kommet!" Da skvatt han til som et lite barn, og ble bare stående og glo på meg, og torde ikke gå og åpne. "Nå er han blitt redd meg", tenkte jeg, og i det samme gav jeg meg til å banke disse signalene mot vinduskarmen, de som skulle fortelle at Grusjka var kommet. Noe så snodig! Han stod og så på at jeg banket, men enda han ikke hadde trodd meg da jeg sa det, så løp han bort for å lukke opp med en gang han hørte bankingen. Han sperret inngangen, stod der og skalv, og spurte: "Hvor er hun?" "Jaså", tenkte jeg, "er han så redd meg; det var ikke bra!" og så sa jeg: "Der er hun, der borte under den busken; nå ler hun til Dem, ser De ikke det?" Han trodde det straks og bøyde seg frem for å speide, og i det samme snappet jeg brevpressen av messing som stod på bordet - De husker den sikkert, den veier borti halvannent kilo - og drog til ham bakfra, med kanten, midt i skallen. Det kom ikke en lyd fra ham, men allikevel slo jeg en gang til, og enda en. Den

tredje gangen merket jeg at det knaste i ben. Så så jeg over klærne mine, men det fantes ikke tegn til blod, for det hadde ikke sprutet noe, og etterpå tørket jeg av brevpressen og tok pengene ut av konvolutten og slengte konvolutten på gulvet, sammen med det lyserøde båndet. Pengene gjemte jeg ute i haven, i et hult tre - jeg hentet dem igjen da jeg kom ut fra sykehuset - og etterpå begynte alt oppstyret, men jeg var helt rolig.

IVAN

Vent... Hva med døren? Hvordan kunne Grigorij se at den stod åpen?

SMERDJAKOV

Hva døren anbelanger, og det at Grigorij Vasiljevitsj mener å ha sett den åpen, så er det bare noe han har innbilt seg. Han er jo ikke et menneske, skal jeg si Dem, men en sta gamp. Han har selvfølgelig ikke sett det, men det er umulig å få ham fra det - til all lykke for oss.

IVAN

Hør... det hadde jeg glemt.. hvorfor rev du opp konvolutten og lot den ligge igjen på gulvet? Hadde det ikke vært bedre å ta med seg alt sammen?

SMERDJAKOV

Jo, hvis det var en mann som var kjent der, sånn som jeg for eksempel, en som på forhånd hadde sett disse pengene med egne øyne - hvorfor i all verden skulle han da gi seg til å rive opp konvolutten, og det attpåtil når han hadde det så travelt? Han ville bare ha stappet konvolutten i lommen og stukket av. Da var det annerledes med Dmitrij Fjodorovitsj - han hadde ikke sett den før, og når han fikk fisket den frem, for eksempel under madrassen, ville han øyeblikkelig åpne den for å se etter om pengene virkelig var der. Og konvolutten ville han slenge fra seg, uten å være klar over at han dermed etterlot seg et bevis, rett og slett fordi han var uvant med å stjele...

IVAN

Og alt dette overveiet du der, på stående fot?

SMERDJAKOV

Det var alt sammen gjennomtenkt på forhånd.

IVAN

Hør her, du ulykkelige menneske! Hvis jeg ennå ikke har slått deg i hjel, så er det fordi jeg ville spare deg, så du kan møte i retten i morgen. Kan hende har jeg også forbrutt meg, men jeg sverger for deg: jeg har ikke forbrutt meg slik som du tror! I morgen skal jeg anklage meg selv - og hva du enn måtte si mot meg i retten, så skal jeg ta det til meg og ikke være redd deg. Men du skal også tilstå i retten! Vi skal gå sammen!

SMERDJAKOV

Ikke noe av dette kommer til å hende. De kommer alldeles ikke til å gå. Når De anklager meg, så er det fordi De allikevel hele Deres liv har regnet meg for et krek, ikke for et menneske - men hvem vil vel tro Dem?

IVAN

Pengene.

SMERDJAKOV

Pengene kan De ta med Dem.

IVAN

Selvfølgelig skal jeg ta dem! Men hvorfor gir du dem til meg, hvis du har begått mordet for deres skyld?

SMERDJAKOV

Jeg behøver dem slett ikke. Før mente jeg at jeg skulle begynne et nytt liv med disse pengene. Det var en drøm jeg hadde, især fordi "alt er tillatt". Det var De som lærte meg det, for når det ikke finnes noen uendelig Gud, så finnes det heller ikke noen dyd, og da behøves den heller ikke.

IVAN

Og alt dette overvejer du der, på stående fot?

SMERDJAKOV

Det var alt sammen gjennomtænkt på forhånd.

IVAN

Det her, du ulykkelige menneske! Hvis jeg ænd ikke har ødelagt dig i hjel, så er det fordi jeg ville spare dig, så du kan møde i retten i morgen. Kan hende har jeg også forbrudt mig, men jeg svarer for dig: jeg har ikke forbrudt mig alik som du tror! I morgen skal jeg ankiage mig selv - og hva du ænn måtte si mot mig i retten, så skal jeg ca det til mig og ikke vare redd dig. Men du skal også tilstå i retten! Vi skal gå sammen!

SMERDJAKOV

Ikke noe av dette kommer til å hende. De kommer aldeles ikke til å gå. Når de anklager mig, så er det fordi De alliksel hele deres liv har rømmet mig for et kræk, ikke for et mønsæke - men hvem vil vel tro Dem?

IVAN

Pengene.

SMERDJAKOV

Pengene kan De ta med Dem.

IVAN

Selvfølgelig skal jeg ta dem! Men hvorfor gir du dem til mig, hvis du har begått mordet for deres skyld?

SMERDJAKOV

Jeg behøver dem slett ikke. Det mente jeg at jeg skulle begynne et nytt liv med disse pengene. Det var en drøm jeg hadde, lærer fordi "alt er tillatt". Det var De som lærte mig det, for når det ikke finnes noen vandelig Gud, så finnes det heller ikke noen ånd, og da behøves den heller ikke.

IVAN

Men nå har du altså begynt å tro på Gud?

SMERDJAKOV

Nei, det har jeg ikke.

IVAN

Hvorfor leverer du pengene fra deg da?

SMERDJAKOV

Nei, stopp nå - det kan være det samme. Selv snakket De den gang stadig om at alt var tillatt. Hvorfor vil De da nå gå og vitne mot Dem selv?

IVAN

Det skal du få se!

SMERDJAKOV

Det blir det ikke noe av. De er en klok mann. Jeg vet at De er glad i penger, og i anseelse også, for De er meget stolt, men aller best liker De å leve i rolig velvære og ikke behøve å bukke for noen. De kommer nok ikke til å spolere livet Deres for tid og evighet ved å ta på Dem en sånn skam i retten.

IVAN

Du er ingen tosk. Før tenkte jeg at du var dum.

SMERDJAKOV

Det var i Deres stolthet de tenkte sånn. Ta med Dem pengene.

IVAN

I morgen viser jeg dem frem i retten.

SMERDJAKOV

Ingen kommer til å tro Dem, nå som De har flust opp med penger selv.

IVAN

Jeg gjentar: når jeg ikke har slått deg i hjel, så er det bare fordi jeg har bruk for deg i morgen.

SMERDJAKOV

Men så slå meg i hjel da! Vær så god, slå meg i hjel!
- Nei, De tør ikke det heller.

IVAN

Adjø. Vi ses i morgen!

SMERDJAKOV

Vent... la meg få se dem en gang til...
(Ivan tar frem sedlene. Smerdjakov stirrer på dem et øyeblikk)
Ja, nå kan De gå.
(plutselig, med høy stemme)
Ivan Fjodorovitsj!!!

IVAN

Hva er det?

SMERDJAKOV

Farvel!

IVAN

Til i morgen!
(går ut. Lyset dempes, det høres en skingrende lyd som vokser i styrke, deretter blir det mørkt. Når lyset igjen tennes, faller det på tiltaltes stol, hvor Ivan sitter og stirrer stivt på ett punkt. Lyset fanger inn Djevelens skikkelse)

VIII

DJEVELEN

Hør... du gikk jo til Smerdjakov for å forhøre deg om...

IVAN

... jeg er som i ørske... prat vekk om hva du vil... jeg vet jo allikevel at det er meg - meg selv! som snakker, ikke du!

DJEVELEN

C'est charmant - du begynner jo ved Gud litt etter litt å ta meg for noe virkelig.

VIII

IVAN

Det verker i tinningenen mine... og i issen... jeg får fukte et håndkle og legge det på hodet, så kanskje du fordufter. (utfører de nødvendige bevegelser med en usynlig rekvisitt)

DJEVELEN

Jeg vet at du var hos denne doktoren i går... nå, hvordan er det med deg? Hva sa han for noe?

IVAN

Fe!

DJEVELEN

Så er til gjengjeld du desto klokere. Nå har denne reumatismen begynt igjen...

IVAN

Fe!

DJEVELEN

Du gnåler på ditt, du, men jeg for min del fikk i fjor slik gikt at jeg kjenner det den dag i dag.

IVAN

Djevelen har gikt?

DJEVELEN

Hvorfor ikke? Jeg er djevelen og intet menneskelig er meg fremmed. Satan sum et nihil humanum a me alienum puto.

IVAN

Hva, hva? Jeg er djevelen og intet menneskelig... den var ikke dum, til fanden å være.

DJEVELEN

Min venn, riktignok er jeg en hallusinasjon, men jeg gjentar på ingen måte dine egne tanker. Nå jeg forkjølet meg altså... ikke her, men <u>der</u>.

IVAN

Hvor der?

DJEVELEN

I rommet, i eteren, i det vann som er over hvelvingen... huff, for en kulde det er der! Tenk deg bare: hundre og femti grader under null! Du kjenner den spøken blant bondejenter: i tredve graders frost narrer de en intetanende fyr til å slikke på en øks. Tungen fryser fast på et øyeblikk, og fjolset river skinnet til blods.

IVAN

Kan det forekomme noen øks der da?

DJEVELEN

Øks?

IVAN

Ja, hvordan ville det gå med en øks der?

DJEVELEN

Hvordan det ville gå med en øks i rommet? Quelle idée! Kommer den langt nok ut, antar jeg den gir seg til å kretse rundt jorden som en satelitt, uten selv å vite hvorfor. Astronomene vil regne ut øksens oppgang og nedgang...

IVAN

Skrøn litt mer fornuftig, ellers gidder jeg ikke høre på deg.

DJEVELEN

Men jeg skrøner ikke, det er sant hvert bidige ord. Sannheten er dessverre nesten aldri åndfull.

IVAN

Ikke filosofér, ditt esel!

DJEVELEN

Ved en eller annen forutbestemmelse, som jeg aldri har kunnet begripe, er jeg blitt satt til å "fornekte". "Gå ut og fornekt, fornektelse er forutsetningen for all kritikk,og hvilket tidsskrift kan vel unnvære sin avdeling for kritikk? Uten kritikk blir alt bare 'hosianna'." Nå vel, jeg ble altså beordret til å skrive i "spalten for kritikk", og dermed kom det liv i sakene! Menneskene tar hele denne komedien på alvor. I det ligger deres tragedie.

IVAN

Kan du ikke heller fortelle en anekdote?

DJEVELEN

Jeg har en anekdote som nettopp handler om vårt tema. En gang, fortelles det, levde det en slik tenker og filosof her på jorden. Han forkastet alt: lov, samvittighet, tro, og i sær - et kommende liv. Så døde han og tenkte han skulle komme like ut i mørke og intethet, men nei: foran ham lå - det kommende liv. Han ble forundret og ergerlig - "Dette strider mot mine overbevisninger" - og for det ble han så dømt til å gå i mørke en kvadrillion kilometer. Når han var ferdig med det, skulle han få slippe inn i paradiset og alt skulle være tilgitt.

IVAN

Hva slags andre kvaler finnes det der hos dere?

DJEVELEN

Uff, spør ikke om det. Før hadde man litt av hvert, men nå er mest de moralske kommet på moten - "samvittighetsnag" og alt dette sludderet. Og hvem er det som har vunnet på det? Bare de samvittighetsløse, for hva bryr en seg om samvittighetsnag når en slett ingen samvittighet har? Til gjengjeld lider anstendige folk. Ja, slik er det med reformer på uforberedt grunn, og det attpåtil etter fremmed mønster. - Nå, der stod han da, han som var dømt til kvadrillionen... han stod og glodde litt, og så la han seg tvers over veien: "Jeg vil ikke gå, jeg går ikke av prinsipp!" Ta sjelen til en russisk opplyst ateist og bland den med sjelen til en profet, så har du karakteren hos denne tenkeren som la seg ned på veien.

IVAN

Hvordan gikk det da? Ligger han der fremdeles?

DJEVELEN

Nei, det er nettopp saken. Han lå der i nesten tusen år, og så reiste han seg og gikk.

IVAN

Og hva ble det så til da han kom frem?

DJEVELEN

Jo, da paradisets porter åpnet seg for ham og han trådte inn, hadde han ennå ikke vært der i to sekunder før han ropte at for disse to sekundenes skyld kunne han gjerne ha gått ikke bare en kvadrillion kilometer, men en kvadrillion kvadrillioner, og det ovenikjøpet i kvadrillionte potens! Kort sagt: han sang "hosianna" og overdrev slik at enkelte ikke engang ville rekke ham hånden! En russisk natur!

IVAN

Alt som finnes av dumt i min natur, alt hva min forstand for lengst har gjennomtersket og kastet bort som åtsel - der serverer du nå for meg som noe nytt!

DJEVELEN

Å, jeg elsker fantasiene til mine varmblodige unge venner som dirrer av livstørst. "Nå kommer det nye mennesker", avgjorde du, "de vil rive ned alt det bestående, og som et første skritt begynne med menneskeeteri. Tåper", tenkte du, "hvorfor spør de ikke meg til råds? Det er helt unødvendig å rive noe ned, man kan nøye seg med å bryte ned gudsidéen hos menneskene. Det er der man må begynne, I blinde! Når bare

menneskeheten sier seg løs fra Gud, så vil hele det tidligere verdenssyn og den tidligere moral synke sammen av seg selv, og noe ganske nytt inntre. Mennesket vil opphøye seg selv i guddommelig, titanisk stolthet, og menneskeguden vil stå frem. Enhver vil få vite at han er dødelig, uten oppstandelse, og motta døden stolt og rolig, som en gud"... ja, og så videre, og så videre, i samme genre. (Ivan holder seg for ørene) "Spørsmålet er nå", tenkte min unge filosof, "om det er mulig eller ikke at en slik periode vil opprinne. Men uansett, så har enhver som allerede nå erkjenner sannheten, lov til

å innrette seg som han finner for godt, ut fra nye prinsipper. I denne betydning er 'alt tillatt' for ham. For Gud gjelder ingen lov! Hvor Gud enn kommer, blir stedet Guds! Hvor jeg enn kommer, er straks den første plass... 'alt er tillatt', basta!" Alt dette lyder meget smukt - jeg begriper bare ikke hva min filosof skal med sanksjon fra sannheten hvis han har bestemt seg for å begå kjeltringstreker! Men slik er nå engang vår nåtidsrusser: uten sanksjon vil han ikke engang beslutte seg til kjeltringstreker; i den grad har han fattet kjærlighet til sannheten...
(Ivan kaster et eller annet utsynlig mot Djevelen. Man hører lyden av glass som knuses)
Du husket på blekkhuset til Luther!
(det lyder en kraftig dundring, som gjentar seg et par ganger, før den avtar og blir til vanlig hamring på en dør. Lyset dempes. Når det tennes igjen er Ivan alene. Man hører forsiktig banking)

IVAN

Aljosja, jeg sa jo du ikke skulle komme! I to ord: hva er det du vil?

ALJOSJA

(kommer inn) Smerdjakov hengte seg for en time siden.

IVAN

Men jeg visste jo at han hadde hengt seg.

ALJOSJA

Visste det? Fra hvem?

IVAN

Han fortalte meg det.

ALJOSJA

Hvem han?

å innrette seg som han finner for godt, ut fra nye prinsipper. I denne betydning er 'alt tillatt' for han. For Gud gjelder ingen lov! Hvor Gud enn kommer, 'blir stedet Guds! Hvor jeg enn kommer, er straks den første plass...' 'alt er tillatt', barra!" Alt dette lyder meget smukt - jeg betriper bare ikke hva min filosof skal med sankstjon fra sannheten hvis han bestemt seg for å bøge kjelleinnretninger! Men slik er nå engang vår nåtidsmenneskes: uten sankstjon vil han ikke engang beslutte seg til kjelleringstrekker; i den grad har han lettet kjærlighet til sannheten...

(Ivan kaster et eller annet usynlig mot tjeneren. Man hører lyden av glass som knuses)

Du bøkke på blekkhuset til bøtner!

(det lyder en kraftig dundring, som gjenstår seg et par sekunder, før den avtar og blir til vanlig bankning på en dør. Lyset dempes. Når det tennes igjen er Ivan alene. Man hører forsiktig bankning)

IVAN

Aljosja, jeg ba jo du ikke skulle komme! I to ord: hva er det du vil?

ALJOSJA

(kommer inn) Smerdjakov bangte seg for en time siden.

IVAN

Men jeg visste jo at han måtte hengt seg.

ALJOSJA

Visste dere fra hvem?

IVAN

Men forklarte meg det.

ALJOSJA

Hvem han?

IVAN

Nei, nei, det var ikke noen drøm, han var her!

(Ivan kommer løpende inn og begynner å virre rundt på måfå, lett sjanglende. Med ett stopper han opp, ser på domstolen og Dmitrij, brister i lydløs latter og stivner til.

IVAN

Nå, og hva mer?

DOMMEREN

De er kanskje ikke helt frisk?

IVAN

Jeg er frisk som en fisk, og jeg kan fortelle Dem noe interessant...

DOMMEREN

De har noe spesielt å meddele?

IVAN

Nei... det har jeg ikke.

DOMMEREN

Jeg ser at De ikke er frisk - jeg forstår Deres følelser.

IVAN

La meg slippe, Deres eksellense, jeg føler meg svært dårlig. (begynner i taushet å gå mot utganen, men stanser så opp) Jeg er som bondepiken, Deres eksellense... hun som sier: "Vil - vil ikke, vil - vil ikke".

DOMMEREN

Hva mener De med det?

IVAN

Jo, se her (trekker frem sedlene) dette er pengene som lå i konvolutten, og som far ble drept for. Hvor skal jeg legge dem?

IX

DOMMEREN

1) Erkjenner tiltalte seg skyldig?

DMITRIJ

2) Jeg erkjenner meg skyldig i drukkenskap og usedelighet, og i dovenskap og gale streker. Men i gamlingens, min fiendes og min fars, død er jeg ikke skyldig! Og heller ikke i ranet hos ham - der er jeg ikke skyldig, og kan heller ikke være det: Dmitrij Karamasov er en slyngel, men ikke noen tyv.

STATSADVOKATEN

3) Mine herrer lagrettemenn! Denne sak har vakt oppsikt over hele Russland. Hva er vel i virkeligheten denne familie Karamasov, som har vunnet slik sørgelig berømmelse? Se på denne ulykkelige, tøylesløse og utsvevende olding, denne "familiefar", som endte sitt liv på så bedrøvelig vis. Hvem er de så, disse den gamle herres og familiefars barn? Den eldste er en av vår tids unge menn med glimrende utdannelse og ganske skarp forstand, men en forstand som er blottet for tro, en forstand som virker oppløsende på altfor meget. Sine meninger legger han ikke skjul på: "Alt mulig i verden er tillatt, og ingenting skal for fremtiden være forbudt" - det er hva han forkynner. La oss nå kaste et blikk på den andre av sønnene. Han er ennå en ung gutt, from og ydmyk, en motsetning til brorens triste, fordervelige verdensanskuelse, en mann som, om jeg så må si, søker å klamre seg til "de folkelige prinsipper". Det er bare så vidt han ikke er blitt munk.

Jeg for min del ønsker for denne sympatiske yngling at hans ungdommelige og vakre tenkesett, hans higen mot folkelige prinsipper ikke senere må utvikle seg i moralsk henseende til mørk mystisisme, og i borgerlig henseende til stump sjåvinisme - to egenskaper som kanskje truer vår nasjon med enda større ulykke enn den falske og forkjærte oppfatning av europeisk kultur som hans eldre bror lider under.

Men nå til den tredje sønn - han som sitter på tiltalebenken foran oss. I motsetning til "europeismen" og "de folkelige prinsipper" hos sine brødre legemliggjør han liksom det egentlige Russland - ja, ikke det hele, Gud fri og bevare oss - men allikevel: i ham er en duft, en fornemmelse av vårt Russland, moder Russland.

FORSVAREREN

4) Mine herrer lagrettemenn! Til og med hos et menneske med en så selvstendig forstand og rettsindig karakter som min opponent har det kunnet oppstå en viss forutinntatthet mot min klient.

DOMMEREN

~~Takk, mine herrer.~~

(Statsadvokaten, Dommeren og Forsvareren forsvinner i mørke, mens det til gjengjeld faller et skarpt lys over Dmitrij. Lensmannen og Forhørsdommeren, som foretok arrestasjonen i Mokroje, nærmer seg ham fra hver sin kant, samtidig som Dmitrij gjør helomvending på stolen sin, slik at han blir sittende med ansiktet vendt mot tilskuerne. Spørsmålene som stilles og Dmitrijs svar kommer i et oppjaget tempo og står rytmisk i skarp kontrast til den foregående scene).

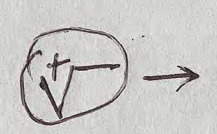

DOMMEREN

Hvorledes har disse pengene kunnet komme i Deres besittelse... hvis det er de samme pengene?

IVAN

Jeg fikk dem i går av Smerdjakov, morderen... Jeg var hos ham før han hengte seg. Det var han som drepte far - ikke min bror! Han drepte ham, og jeg fikk ham til å gjøre det... Hvem ønsker ikke sin far død? ...

DOMMEREN

Er De ved Deres fulle forstand?

IVAN

Det er jo nettopp det som er saken - at jeg er ved min fulle - og sjofle - forstand (til publikum) akkurat som disse t-trynene her! De sitter og skjærer ansikter for hverandre! Løgnere! Det ene krypet sluker det andre!

DOMMEREN

Deres ord er uforståelige. Hva kan De bekrefte en slik tilståelse med... hvis De da ikke snakker i villelse?

IVAN

Det er just det som er haken - jeg har ikke noen vitner. Den hunden Smerdjakov kommer ikke til å sende noe vitneprov. fra det hinsidige...i konvolutt. Dere roper stadig på konvolutter - men det får klare seg med den ene. Jeg har ingen vitner... Unntagen kanskje ett...

DOMMEREN

Hvem da?

IVAN

Ett med hale, Deres eksellense, en liten filledjevel... Han er her sikkert et eller annet sted, kanskje der under bordet... men jeg skulle gladelig ofret en kvadrillion kvadrillioner for to sekunders glede! Dere kjenner meg slett ikke! Ta meg i stedet for ham!.... Å, hvor dumt alt er... Gi meg noe å drikke, for Guds skyld!

(Ivan blir slept ut av rettslokalet. Lyset samler seg om domstolen og den tiltalte. Statsadvokaten, Dommeren og Forsvareren taler samtidig)

STATSADVOKATEN

Mine herrer lagrettemenn! Husk at dere skal forsvare vår rett, forsvare vårt hellige Russland, dets grunnpiller, dets familie, alt som for oss er mest dyrebart og ukrenkelig. Den dom dere feller, vil gjenlyde ikke bare i denne sal, men over hele Russland, og hele Russland vil føle seg oppløftet eller nedslått over den...

DOMMEREN

Mine herrer lagrettemenn! Dmitrij Fjodorovitsj Karamasov er skyldig i fadermord og ran. Dessuten er han skyldig i forbrytelse mot sedeligheten, og blir derfor å dømme til følgende straff...

FORSVAREN

Mine herrer lagrettemenn! Tiltalte har med sitt voldsomme gemytt og sin tøylesløshet fortjent å bli møtte med antipati og forutinntatthet. Men vi vet jo også at en krenket moralfølelse, og i enda høyere grad en krenket skjønnhetsfølelse kan være så ubønnhørlig... (talen går over i uforståelig babbel)

Epilog

↓

EPILOG

Midt på den tomme scenen står Dmitrij. Litt lenger fremme, ut til venstre, Aljosja, og til høyre Ivan.

IVAN

Et menneske kan man elske så lenge det er skjult, men ikke før har det vist sitt ansikt, så forsvinner kjærligheten.

ALJOSJA

Menneskets ansikt gjør det ofte umulig for den som er uerfaren i kjærlighet, å elske mennesket.
Allikevel er det så mye kjærlighet i menneskenes hjerter, kjærlighet som ligner Kristi.

IVAN

Min fornuft sier meg at jorden er full av lidelse, at det ikke finnes noen skyldige, og at alt følger logisk, det ene av det andre. Hva så om det ikke finnes skyldige - jeg krever allikevel hevn. Jeg krever hevn - ikke en eller annen gang i en fjern fremtid, i evigheten, men her og nå. Når jeg har lidd, er det ikke for at mine lidelser og forgåelser og jeg selv skal tjene som gjødsel for en fremtidig harmoni.

DMITRIJ

Tyve år. Jeg er ikke sterk nok til å bære det. Rømmer jeg fra tukthuset, så blir det ikke til fryd og gammen, men til en verre straff, for jeg må forlate Russland og dra utenlands. Jeg elsker Russland, jeg elsker Russlands Gud, enda om jeg selv er en slyngel...

IVAN

Dårskapen er klar og likefrem, mens forstanden skaper seg og gjør seg til. Forstanden er slyngelaktig - dårskapen oppriktig og enfoldig. Jeg har åpenbart dere min fortvilelse, og jo dåraktigere jeg har fremstilt den, desto bedre for meg.

S L U T T

ROGALAND TEATER

B R Ø D R E N E K A R A M A S O V

av

Fjodor Dostojevskij

Regi : Jerzy Krasowski
Scenografi : Krystof Pankiewicz
~~Musikk : Krystof Penderecki~~

Fjodor Pavlovitsj Karamasov	Alf Nordvang
Ivan	Bentein Baardson
Dmitrij (Mitja)	Jan Grønli
Aleksej (Aljosja)	Dennis Storhøi
Pjotr Aleksandrovitsj Miusov	Frank Weylert
Rakitin	Sverre Bj. Solberg
Sosima	Ragnar Holen
Fader Paisij	Arne Knutsen
Smerdjakov	Kalle Øby
Grigorij	Thor Inge Kristiansen
Grusjka (Agrafena Aleksandrovna)	Birgitte V. Svendsen
Fenja	Signy Sandsberg
Herr Wröblewski	Ketil Egge
Vertshusholderen	Arne Knutsen
Forhørsdommeren Sędzia śledczy	Arne Langaas
Lensmannen Sprawnik	Ole A. Simensen
Statsadvokaten Prokurator	Ketil Høegh
Dommeren Sędzia	Frank Weylert
Forsvareren Obrońca	Ragnar Holen
Djevelen Djabeł	Morten Røhrt
~~Politimann~~	Thor Inge Kristiansen

Inspisient : Leif Høiland
Lys : Alf Egil Langleite
Rekvisitør : Kristin Harbo
Suffli : Randi Vangsnes

LESEPRØVE MANDAG 17. NOVEMBER KL. 11.00

7/11/86